

STRATEGIA ROZWOJU GMINY ZAMBRÓW NA LATA 2022-2030

Opracowanie:

DELTA PARTNER

STOWARZYSZENIE WSPIERANIA
INICJATYW GOSPODARCZYCH

Spis treści

I Wprowadzenie	4
Podstawa prawna	5
Komplementarność z innymi dokumentami planistycznymi	6
Metodyka opracowania strategii	13
II Obszary Strategicznej Interwencji	16
III. Wnioski z diagnozy sytuacji gminy Zambrów i badań społecznych	21
Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej	21
Wnioski z badań społecznych	25
Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy	29
IV Analiza SWOT.....	33
V Część strategiczna	36
Założenia rozwojowe	36
Kluczowe szanse i wyzwania rozwojowe	36
Misja i wizja	41
Cele strategiczne.....	42
Kierunki działań.....	45
VI Wdrożenie	50
Monitoring i ewaluacja	51
Aktualizacja dokumentu	54
Finansowanie strategii.....	54
Ewaluacja ex-ante	55
Załącznik nr 1 Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej	59
Załącznik nr 2 Gmina oczami mieszkańców.....	83
Załącznik nr 3 Gmina Zambrów na tle gmin o porównywalnym potencjale (analiza benchmarkingowa).....	96
Załącznik nr 4 Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej gminy Zambrów	104
Polityka przestrzenna w systemie polityk publicznych	104
Instrumentacja polityki przestrzennej	104
Rekomendacje dla polityki przestrzennej	105
Załącznik nr 5 Mapy zagrożenia powodziowego	107
Spis rysunków	111
Spis wykresów	111

I Wprowadzenie

Strategia Rozwoju Gminy Zambrów na lata 2022-2030 to dokument określający najważniejsze kierunki rozwoju gminy w najbliższych ośmiu latach. Opracowanie jest wielowymiarową diagnozą uwarunkowań rozwoju Gminy Zambrów, stojących przed nią wyzwań, kluczowych problemów rozwojowych, ale także potrzeb i potencjałów gminy. Dokument ten stanowi wsparcie dla władz gminy w strategicznym zarządzaniu jej zasobami i potencjałami oraz umożliwia monitorowanie poziomu rozwoju gminy. Ustalenia przedstawione w niniejszym dokumencie określają politykę rozwoju gminy w trzech wymiarach: gospodarczym, społecznym i przestrzennym. Realizacja działań zaplanowanych w niniejszym dokumencie ma zapewnić harmonijny rozwój gminy, który będzie sprzyjać poprawie jakości życia jej mieszkańców. Strategia Rozwoju Gminy Zambrów na lata 2022-2030 będzie także jednym z narzędzi umożliwiających pozyskiwanie w kolejnych latach przez gminę środków zewnętrznych, w szczególności z funduszy Unii Europejskiej.

Dokument został opracowany na podstawie przepisów ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 559) oraz ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2021 r. poz. 1057). Przedmiotowy dokument został opracowany na podstawie znowelizowanych przepisów prawa, które redefiniują strategię rozwoju gmin i wskazują jej obligatoryjne elementy. Strategię Rozwoju Gminy Zambrów na lata 2022-2030 opracowano w formule partycypacyjno-eksperckiej, która umożliwia włączenie mieszkańców oraz innych interesariuszy zaangażowanych z rozwój gminy. W dokumencie zwrócono uwagę na potrzeby szerokiej grupy interesariuszy: mieszkańców, przedsiębiorców, liderów, moderatorów oraz doradców. Powstanie dokumentu jest efektem badań przeprowadzonych z mieszkańcami, analizy danych zastanych, diagnozy oraz prac warsztatowych i eksperckich.

Strategia Rozwoju Gminy Zambrów na lata 2022-2030 składa się z trzech części: diagnostycznej, planistycznej oraz systemu wdrażania. W części diagnostycznej przedstawiono portret gminy uwzględniając jej historię oraz krótko scharakteryzowano poszczególne sołectwa gminy Zambrów, a także przedstawiono dane statystyczne w ujęciu statycznym oraz dynamicznym charakteryzując gminę Zambrów pod kątem: sytuacji społeczno-demograficznej, przedsiębiorczości i rynku pracy, edukacji i kultury, pomocy społecznej, infrastruktury i ochrony środowiska oraz finansów samorządowych. Uzupełnieniem tej części jest przedstawienie wyników badania ankietowego, które przeprowadzone zostało wśród mieszkańców, a dotyczyło oceny jakości życia w gminie Zambrów, oceny jej infrastruktury oraz warunków i oczekiwanych kierunków rozwoju. Zgromadzone w ten sposób informacje oraz opinie mieszkańców stanowiły podstawę do stworzenia koncepcji strategicznej. Drugim, najistotniejszym elementem, jest część planistyczna, która stanowi rdzeń dokumentu i identyfikuje kluczowe cele i plany na poziomie strategicznym oraz operacyjnym.

Opracowanie kończy system wdrażania, w którym określone zostały mechanizmy związane z realizacją strategii na kolejnych etapach. W załącznikach zamieszczono szczegółowe wyniki diagnozy stanu gminy oraz wyniki badań społecznych wraz z ich omówieniem.

Podstawa prawna

Podstawą prawną, definiującą kształt i strukturę Strategii Rozwoju Gminy Zambrów na lata 2022-2030, jest ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 559), która wskazuje, że strategia rozwoju gminy zawiera wnioski z diagnozy oraz określa w szczególności:

1. cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym;
2. kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych;
3. oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym, oraz wskaźniki ich osiągnięcia;
4. model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy;
5. ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie;
6. obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa, o której mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 547), wraz z zakresem planowanych działań;
7. obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy, jeżeli takie zidentyfikowano, wraz z zakresem planowanych działań;
8. system realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych;
9. ramy finansowe i źródła finansowania.

Nowelizacja przepisów wprowadziła zmiany na najniższym poziomie zarządzania strategicznego. Większy nacisk w strategii rozwoju gminy kładzie się na integrację wymiarów: społecznego, gospodarczego i przestrzennego. Pojawienie się komponentu przestrzennego stanowi swoiste novum na gruncie dotychczasowych przepisów prawa. Celem zmian ma być większa spójność, efektywność strategii i programów, ale również uporządkowanie systemu planowania na różnych poziomach (krajowym, regionalnym i lokalnym). Strategia rozwoju gminy nadal pozostaje dokumentem nieobowiązkowym, ale silnie umocowanym w przepisach. Na szczeblu lokalnym potwierdzono praktykę opracowywania strategii, wskazując jej obowiązkowe elementy oraz praktykę jej uchwalania (m.in. uchwałę określającą szczegółowy tryb i harmonogram opracowania projektu oraz trybu konsultacji). Jednym z elementów wynikających ze zmian legislacyjnych jest wymóg podjęcia działań konsultacyjnych z interesariuszami zewnętrznymi w formie konsultacji horyzontalnych (m.in. sąsiednie

gminy) i wertykalnych: proces opiniowania Strategii w celu wydania opinii dotyczącej sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie, określonych w strategii rozwoju województwa przez zarząd województwa (Art. 6. ust. 3., Dz.U. 2021 poz. 1057).

Dla uporządkowania struktury przedmiotowej *Strategii Rozwoju Gminy Zambrów na lata 2020-2030* z punktu widzenia jej obligatoryjnych elementów, poszczególne rozdziały zostały poprzedzone odwołaniem do konkretnego wymaganego przepisami prawa elementu.

Komplementarność z innymi dokumentami planistycznymi

Rozdział odnosi się do przepisu „Art. 10f. ust. 2. Projekt strategii rozwoju gminy opracowuje wójt oraz przedkłada go zarządowi województwa w celu wydania opinii dotyczącej sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w strategii rozwoju województwa” zawartego w ustawie z dnia 8 marca 1990 r. (Dz. U. z 2022 r. poz. 559) o samorządzie gminnym. Podstawy formułowania zapisów strategii określają w szczególności: (1) ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, (2) ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, (3) ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Strategia rozwoju gminy ma charakter zintegrowany i jest spójna z innymi dokumentami planistycznymi. Prezentowany dokument wpisuje się w ustalenia nadrzędnych dokumentów planistycznych, szczególnie tych na poziomie krajowym i regionalnym. Dla Strategii Rozwoju Gminy Zambrów kluczowe znaczenie odgrywa Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030. Istotne jest również odwołanie się do dokumentów lokalnych, które wpisują się w założenia planistyczne Strategii Rozwoju Gminy Zambrów na lata 2022-2030 i są w jej ramach koordynowane. Niniejszy dokument jest zgodny m.in. z następującymi dokumentami: (1) Rządowym Funduszem - Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych, (2) Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030 – KSRR 2030, która jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa. Znajdują się w niej postanowienia SOR określone w filarze rozwój społecznie i terytorialnie zrównoważony, (3) Strategią Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030, (4) Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego, (5) Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zambrów, (6) Ustawą Prawo wodne, (7) Miejscowymi Planami Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zambrów.

Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych

Polski Ład to program, w ramach którego możliwe jest otrzymanie bezzwrotnych dotacji na realizację inwestycji publicznych przez JST. Wsparciem w ramach programu objętych jest 35 obszarów gospodarki, a jego głównym celem jest m.in.:

- pobudzenie aktywności inwestycyjnej jednostek samorządu terytorialnego,
- rozwój lokalnej przedsiębiorczości,
- poprawa warunków życia obywateli,
- powstanie nowych miejsc pracy,
- wsparcie zrównoważonego rozwoju,
- efektywne zaangażowanie sektora finansowego.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 – KSRR 2030

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030) jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej w perspektywie do 2030 r., wyznaczającym model rozwoju regionalnego Polski. Dokument przedstawia działania i zadania, jakie należy podjąć na szczeblu wojewódzkim, powiatowym i lokalnym, aby osiągnąć główny cel, jakim jest społecznie i terytorialnie zrównoważony rozwój kraju. Główny cel polityki regionalnej wsparto trzema celami szczegółowymi: 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym, 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych, 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030

Nowelizacja przepisów wzmocniła rolę i wpływ strategii województwa, dlatego też istotne w kontekście opracowywania niniejszej strategii jest przywołanie konkretnych zapisów Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030. W Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 wyróżniono trzy cele strategiczne, które przedstawiają kierunki zaplanowanych działań warunkujących możliwość realizowania wizji województwa podlaskiego.

Rysunek 1. Wizja rozwoju województwa podlaskiego do 2030 roku.

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030.

Cele Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego podporządkowane są realizacji wizji rozwoju i stanowią swego rodzaju ścieżki dojścia do wizji.

Cel pierwszy: Dynamiczna gospodarka

W ramach pierwszego celu strategicznego wyróżniono pięć celów operacyjnych:

1. Przemysły przyszłości;
2. Podlaski system otwartych innowacji;
3. Lokalna przedsiębiorczość;
4. Rewolucja energetyczna i gospodarka obiegu zamkniętego;
5. E-podlaskie.

Cel drugi: Zasobni mieszkańcy

W ramach pierwszego celu strategicznego wyróżniono trzy cele operacyjne:

1. Kompetentni mieszkańcy;
2. Aktywni mieszkańcy;
3. Przestrzeń wysokiej jakości.

Cel trzeci: Partnerski region

W ramach trzeciego celu strategicznego wyróżniono cztery cele operacyjne:

1. Dobre zarządzanie;
2. Kapitał społeczny;
3. Partnerstwa międzynarodowe i ponadregionalne;
4. Gościnny region.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego

Celem sporządzania planu zagospodarowania przestrzennego województwa jest określenie spójnej polityki przestrzennej dla województwa, wykorzystującej potencjał społeczny, kulturowy, środowiskowy i gospodarczy obszaru, w sposób zapewniający zrównoważony rozwój. W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego wyznaczono trzy cele strategiczne:

1. Konkurencyjna gospodarka
2. Powiązania krajowe i międzynarodowe
3. Jakość życia

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zambrów

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy stanowi obowiązkowe opracowanie, stanowiące podstawę do opracowywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. W Studium określa się cele, uwarunkowania i kierunki zagospodarowania

przestrzennego gminy, z uwzględnieniem zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

Strategia Rozwoju Gminy Zambrów na lata 2022-2030 to dokument w pełni wpisujący się i realizujący obowiązujące przepisy prawa. Dokument gwarantuje realizację spójnej polityki z poziomu lokalnego w ramach zarządzania rozwojem. Prezentowane opracowanie zostało sporządzone zgodnie ze wszystkimi przytoczonymi dokumentami strategicznymi oraz aktami prawnymi.

Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły

Gmina Zambrów znajduje się na obszarze dorzecza Wisły, konkretniej w regionie wodnym Środkowej Wisły (według projektu II aktualizacji Planu, gmina znajduje się w regionie wodnym Narwi).

W planie gospodarowania wodami, będącym jednym z podstawowych dokumentów planistycznych gospodarki wodnej, ustalane są cele środowiskowe dla poszczególnych części wód i obszarów chronionych. W sytuacji gdy jednolita część wód osiągnęła już pożądany stan, celem jest nie pogorszenie tego stanu. W poniższej tabeli przedstawiono wykaz jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) i podziemnych (JCWPD) wraz z dedykowanymi im celami środowiskowymi, które zlokalizowane są na terenie gminy.

Program wodno-środowiskowy kraju

Według przepisów Ramowej Dyrektywy Wodnej i ustawy Prawo wodne w dwóch poprzednich cyklach planistycznych dotyczących sporządzania dokumentów gospodarowania wodami, podstawę stanowiły plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy (PGW) oraz program wodno-środowiskowy kraju (PWŚK). Od 2017 r. pojawiła się nowa ustawa Prawo wodne, wraz z którą znikło pojęcie programu wodno-środowiskowego kraju i konieczność jego aktualizacji. Obecnie „zestaw działań z uwzględnieniem sposobów osiągania ustanawianych celów środowiskowych wraz z jego podsumowaniem” ma stać się elementem planu gospodarowania wodami w obszarze dorzecza.

Program wodno-środowiskowy kraju był jednym z podstawowych dokumentów planistycznych w zakresie ochrony, zarządzania zasobami wodnymi i gospodarowania wodami w Polsce. Aktualizacja Programu wodno-środowiskowego kraju opracowywana była przez Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej. Ze względu na nowe przepisy nie będzie kolejnej aktualizacji PWŚK. W programie uwzględniony został podział na poszczególne obszary dorzeczy oraz na kategorie jednolitych części wód, mianowicie, powierzchniowe, podziemne oraz obszary chronione. Z punktu widzenia niniejszego dokumentu istotne będzie dorzecze Wisły, w którego obrębie znajduje się gmina Zambrów.

Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły

Nadrzędnym celem planu zarządzania ryzykiem powodziowym, jest zminimalizowanie możliwych negatywnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi a także środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej. Ponadto wskazano w nim również trzy cele główne:

1. Zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego
2. Obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego
3. Poprawa systemu zarządzania ryzykiem powodziowym

Plan przeciwdziałania skutkom suszy

Plan przeciwdziałania skutkom suszy opracowywany jest na okres 6 lat – 2021-2027. Celem głównym, jak sama nazwa wskazuje, jest przeciwdziałanie skutkom suszy, której konsekwencje widoczną są zarówno w środowisku, gospodarce, a także mają wpływ na społeczeństwo.

Do celów szczegółowych zidentyfikowanych we wskazanym dokumencie, zalicza się:

1. skuteczne zarządzanie zasobami wodnymi dla zwiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych na obszarach dorzeczy,
2. zwiększanie retencji na obszarach dorzeczy,
3. edukacja i zarządzanie ryzykiem suszy,
4. formalizacja i zaplanowanie finansowania działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Gmina Zambrów znajduje się na obszarze, który został zakwalifikowany w klasach zagrożenia suszą rolniczą do klasy III – silnie zagrożone, w klasach zagrożenia suszą hydrologiczną do klasy II – umiarkowanie zagrożone, a w przypadku zagrożenia suszą hydrogeologiczną do klasy I – słabo zagrożone. Według klas łącznego zagrożenia suszą, tereny gminy Zambrów zaklasyfikowano do silnie zagrożonych suszą.

Tabela 1 Charakterystyka JCWP i JCWPD zlokalizowanych na terenie gminy wraz z przypisanymi działaniami wskazanymi w aPWŚK

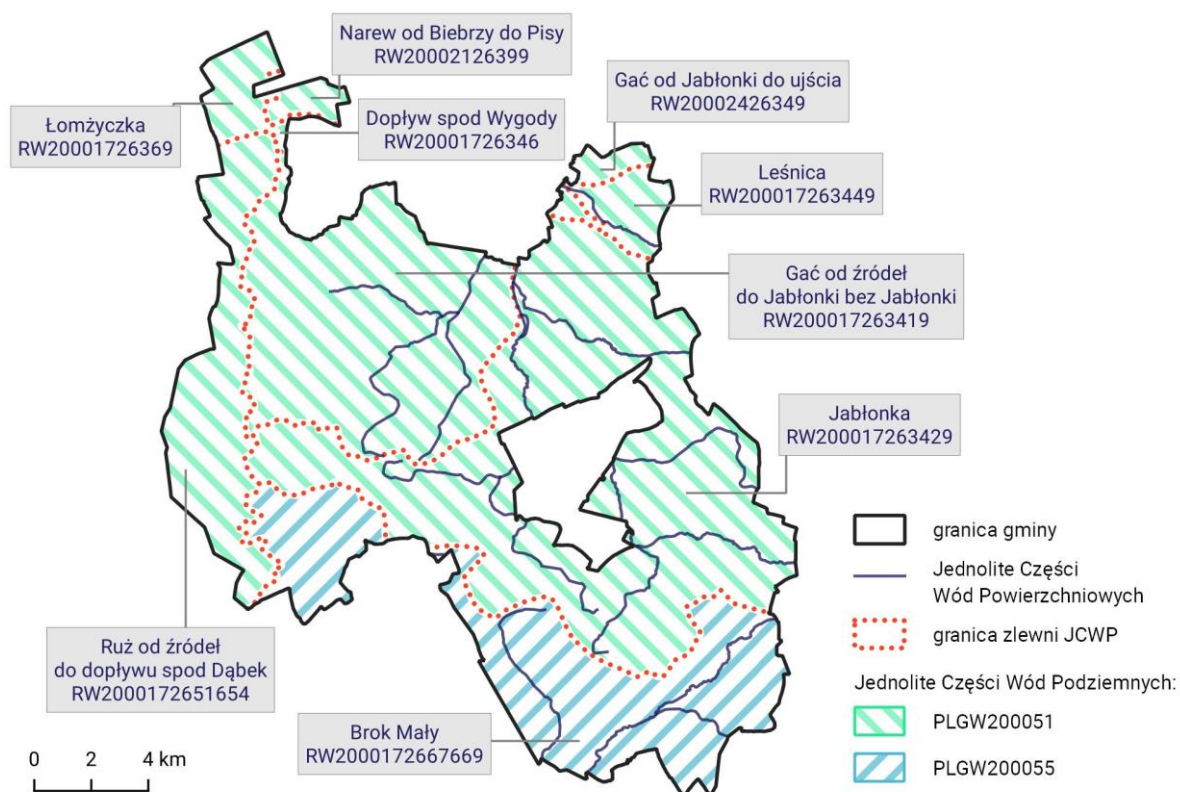
Numer JCWP	Nazwa JCWP	Typologia JCW/status	Stan ogólny	Stan/potencjał ekologiczny i chemiczny	Działania przypisane w Programie wodnośrodowiskowym kraju
RW200017263419	Gać od źródeł do Jabłonki bez Jabłonki	Potok nizinny piaszczysty/naturalna	Zły	Umiarkowany stan ekologiczny/stan chemiczny poniżej dobrego	<ul style="list-style-type: none"> • budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków • budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących • kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata • objęcie obszaru szczególnie narażonego na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych ustanowionego Rozporządzeniem Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie z dnia 28 października 2015 r. programem działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych • regularny wywóz nieczystości płynnych
RW2000172667669	Brok Mały	Potok nizinny piaszczysty/naturalna	Zły	Słaby stan ekologiczny/stan chemiczny poniżej dobrego	
RW200017263429	Jabłonka	Potok nizinny piaszczysty/naturalna	Zły	Umiarkowany stan ekologiczny/stan chemiczny poniżej dobrego	<ul style="list-style-type: none"> • budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Zambrów • budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków • budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących • modernizacja oczyszczalni ścieków Zambrów • realizacja programu działań mającego na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych • regularny wywóz nieczystości płynnych
RW200017263449	Leśnica	Potok nizinny piaszczysty/naturalna	Zły	Słaby stan ekologiczny/stan chemiczny poniżej dobrego	<ul style="list-style-type: none"> • budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków • budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących • regularny wywóz nieczystości płynnych
RW20001726369	Łomżyczka	Potok nizinny piaszczysty/naturalna	Zły	Słaby stan ekologiczny/stan chemiczny poniżej dobrego	
RW20002126399	Narew od Biebrzy do Pisy	Wielka rzeka nizinna/naturalna	Zły	Zły stan ekologiczny/stan chemiczny poniżej dobrego	
RW2000172651654	Ruż od źródeł do dopływu spod Dąbek	Potok nizinny piaszczysty/naturalna	Zły	Słaby stan ekologiczny/stan chemiczny poniżej dobrego	<ul style="list-style-type: none"> • budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków • budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących • kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz

Numer JCWP	Nazwa JCWP	Typologia JCW/status	Stan ogólny	Stan/potencjał ekologiczny i chemiczny	Działania przypisane w Programie wodnośrodowiskowym kraju
					<p>oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata</p> <ul style="list-style-type: none"> • regularny wywóz nieczystości płynnych
RW20002426349	Gać od Jabłonki do ujścia	Mała lub średnia rzeka na obszarze będącym pod wpływem procesów torfotwórczych/naturalna	Zły	Słaby stan ekologiczny/stan chemiczny poniżej dobrego	<ul style="list-style-type: none"> • budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków • budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących • kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata • kontrola postępowania w zakresie oczyszczania ścieków przez przedsiębiorstwa z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata • objęcie obszaru szczególnie narażonego na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych ustanowionego Rozporządzeniem Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie z dnia 28 października 2015 r. programem działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych. • regularny wywóz nieczystości płynnych
Numer JCWPD		Stan ogólny/ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych	Ocena stanu chemicznego	Ocena stanu ilościowego	Działania przypisane w Programie wodnośrodowiskowym kraju
PLGW200051		Dobry/niezagrożona	Dobry	Dobry	<ul style="list-style-type: none"> • coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia
PLGW200055		Dobry/niezagrożona	Dobry	Dobry	<ul style="list-style-type: none"> • coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia • realizacja programu działań mającego na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych

Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem bazy danych PGWWP KZGW.

Na poniższej mapie zobrazowano wykaz wód powierzchniowych i zlewni ulokowanych na terenie Gminy Zambrów.

Rysunek 2 Wykaz wód powierzchniowych i zlewni ulokowanych na terenie Gminy Zambrów

Źródło: opracowanie własne

Metodyka opracowania strategii

Strategia Rozwoju Gminy Zambrów na lata 2022-2030 opracowana została zgodnie z harmonogramem wynikającym z przyjętych założeń metodologicznych. Proces formułowania zapisów strategii przebiegał w oparciu o cztery podstawowe komponenty metodologiczne: badania typu desk research, badania opinii społecznej, analizę SWOT oraz warsztaty i konsultacje.

Badania desk research

Pierwsza faza prac diagnostycznych polegała na analizie informacji zawartych w źródłach zastanych tzw. wtórnych. Analizie poddano dane z ogólnodostępnych raportów, a także dokumenty planistyczne i diagnostyczne w wymiarze lokalnym oraz regionalnym. Uwzględniono także dane statystyczne gromadzone przez Główny Urząd Statystyczny, Urząd Gminy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Powiatowy Urząd Pracy. Po wyselekcjonowaniu istotnych z punktu widzenia strategii oraz rzetelnych informacji, dokonana została ich wielowymiarowa ilościowa i jakościowa analiza.

Badania społeczne

Na potrzeby opracowania diagnozy Gminy Zambrów przeprowadzono wśród jej mieszkańców badanie ankietowe. Celem badania było poznanie opinii mieszkańców w sprawach dotyczących obecnej sytuacji społeczno-gospodarczej gminy. Umożliwiło to rozpoznanie aktualnych potrzeb społecznych oraz wizji rozwoju gminy na najbliższe lata.

Analiza SWOT

W trakcie opracowywania Strategii Rozwoju Gminy Zambrów na lata 2022-2030 przeprowadzono również analizę SWOT, w celu usystematyzowania danych zgromadzonych w trakcie badań typu desk research, a także w trakcie badań ankietowych oraz warsztatów i konsultacji. W ramach poszczególnych elementów analizy wyodrębniono: mocne strony (pozytywne czynniki wewnętrzne), słabe strony (negatywne czynniki wewnętrzne), szanse (pozytywne czynniki zewnętrzne) i zagrożenia (negatywne czynniki zewnętrzne).

Warsztaty i konsultacje

W ramach opracowania dokumentu przeprowadzono warsztaty strategiczne moderowane przez ekspertów oraz spotkania o charakterze konsultacyjnym z przedstawicielami władz samorządowych. Celem warsztatów było dokładne poznanie potrzeb, oczekiwań i możliwości mogących przyczynić się do rozwoju lokalnego oraz określenia priorytetów w poszczególnych zakresach działań (hierarchia potrzeb i celów).

Zastosowanie zaprezentowanych powyżej metod planowania strategicznego pozwoliło na uzyskanie wysokiego poziomu szczegółowości opracowania, przy zachowaniu dbałości o główne kierunki rozwojowe. W odniesieniu do misji i wizji zdefiniowano cele strategiczne, które wskazują na konkretne kierunki działań. Cele strategiczne wyznaczają też obszary dla formułowania planów operacyjnych i wskazują działania, które mają być implementowane w ramach planu strategicznego. Ostateczny kształt i zakres założeń rozwoju strategicznego został ustalony równolegle do realizowanego procesu diagnostycznego. Zgodnie z najlepszymi praktykami w dziedzinie planowania strategicznego oraz przepisami ustawy o samorządzie gminnym wyodrębniono trzy obszary planowania zbieżne z wymiarami: społecznym, gospodarczym i przestrzennym.

Podstawową treścią strategii jako programu rozwoju, jest uszczegółowienie celów strategicznych na poziomie operacyjnym (określenie celów operacyjnych i programów działania przypisanych do każdego z celów strategicznych, zdefiniowanie kluczowych projektów zintegrowanych). Szczegółowe plany działania, które umożliwiają skuteczne osiągnięcie celów strategicznych zawierają rekomendacje

podjęcia interwencji w konkretnych obszarach i kierunkach, w oparciu o możliwości wykorzystania synergii konkretnych zasobów. Plany operacyjne zostały wypracowane w ramach pracy zespołów eksperckich, metodą „burzy mózgów” – w ramach warsztatów strategicznych, a następnie usystematyzowanie przez ekspertów zewnętrznych.

II Obszary Strategicznej Interwencji

Rozdział odnosi się do przepisu wskazującego, że strategia rozwoju gminy określa w szczególności „obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa, o której mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2022 r. poz. 547), wraz z zakresem planowanych działań (Art. 10e. ust. 3. pkt. 6) ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2022 r. poz. 559).

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 identyfikuje wyzwania rozwojowe kraju w ujęciu regionalnym, określając cele polityki regionalnej oraz zasady i działania, jakie dla ich osiągnięcia powinien podjąć m.in. samorząd terytorialny i inne podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki oraz określa system realizacji i ramy finansowe. Zgodnie z zapisami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, szczególny nacisk kładziony jest na: konsekwentne i długofalowe wsparcie słabszych obszarów, rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności na bazie istniejących atutów oraz aktywność i współpracę. Na podstawie analiz, badań i ewaluacji sytuacji społeczno-gospodarczej kraju, określono wyzwania dla polityki regionalnej do 2030 roku takie, jak:

- adaptacja do zmian klimatu oraz ograniczanie zagrożeń dla środowiska,
- przeciwdziałanie negatywnym skutkom procesów demograficznych,
- rozwój i wsparcie kapitału ludzkiego i społecznego,
- wzrost produktywności i innowacyjności regionalnych gospodarek,
- rozwój infrastruktury podnoszącej konkurencyjność, atrakcyjność inwestycyjną i warunki życia w regionach,
- zwiększenie efektywności zarządzania rozwojem (w tym finansowania działań rozwojowych) oraz współpracy między samorządami terytorialnymi i między sektorami,
- przeciwdziałanie nierównościom terytorialnym i przestrzennej koncentracji problemów rozwojowych oraz niwelowanie sytuacji kryzysowych na obszarach zdegradowanych.

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030, przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa Podlaskiego Uchwałą Nr XVIII/213/2020 z dnia 27 kwietnia 2020, uwzględnia obszary strategicznej interwencji państwa, które określone zostały w krajowych dokumentach strategicznych. Obszary Strategicznej Interwencji (OSI) są to wskazane w strategii rozwoju obszary, do których w szczególnym stopniu należy kierować interwencję publiczną obejmującą finansowane z różnych źródeł inwestycje (w tym gospodarcze, infrastrukturalne i zasoby ludzkie). Dotyczy to zarówno obszarów charakteryzujących się największym potencjałem rozwojowym, które mają znaczący wpływ na wzrost konkurencyjności regionu, jak i obszarów o najtrudniejszej sytuacji społeczno-gospodarczej, które wymagają wsparcia, aby zapobiec ich dalszej marginalizacji. Przy określaniu OSI oraz zakresu

kierowanej do nich interwencji należy brać pod uwagę występujące na ich terenie uwarunkowania oraz powiązania funkcjonalne.

Na podstawie diagnozy województwa podlaskiego, jego potencjałów i problemów rozwojowych, obszary strategicznej interwencji istotne z punktu widzenia rozwoju regionu, zostały określone w odniesieniu do:

- miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze,
- obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją,
- Białegostoku i jego obszaru funkcjonalnego,
- ośrodków subregionalnych,
- miast powiatowych,
- obszarów wiejskich, w tym cennych przyrodniczo.

Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne

Ponieważ sytuacja podlaskich gmin jest zróżnicowana ze względu na ich profil społeczno-demograficzny i gospodarczy, identyfikowanie konkretnych obszarów strategicznej interwencji oraz działania do nich skierowane powinny odpowiadać na specyficzne problemy zdiagnozowane w poszczególnych gminach. Na poziomie SRWP 2030 ustalono, że zakres interwencji na obszarach wiejskich, w tym cennych przyrodniczo, powinien obejmować różnorodne instrumenty poprawiające jakość życia mieszkańców. Do katalogu takich działań zaliczono: rozwój i unowocześnienie szkolnictwa (począwszy od etapu przedszkolnego, a skończywszy na kształceniu ustawicznym), rozwój infrastruktury transportowej, telekomunikacyjnej i wodno-kanalizacyjnej. Za kluczowe uznano także działania dotyczące przywracania funkcji społeczno-gospodarczych obszarów wiejskich, poprawę struktury obszarowej gospodarstw oraz działania promujące przedsiębiorczość i umiejętności konkurencyjne na rynku pracy. W obszarze rolnictwa zwrócono uwagę na konieczność realizowania zadań z zakresu: małej retencji, zalesień terenów nieużywanym rolniczo oraz ochrony rolniczej przestrzeni produkcyjnej przed uszczupleniem na nieuzasadnione cele nierolnicze. Model energetyki rozproszonej wymaga także wsparcia inwestycji dotyczących produkcji i dystrybucji energii ze źródeł odnawialnych.

W gminach, które są objęte szczególną ochroną prawną ze względu na obszary cenne przyrodniczo (m.in. obszary Natura 2000), a do takich zalicza się gmina Zambrów, należy:

- kontynuować działania dotyczące ochrony środowiska i wartości krajobrazowych,
- kontynuować działania wspierające rozwój przedsiębiorczości, która pozwoli zachować walory przyrodnicze, w tym turystyki kwalifikowanej czy ekoturystyki.
- rozwijać rolnictwo na obszarach cennych przyrodniczo w kierunku produkcji żywności wysokiej jakości oraz rolnictwa ekologicznego i zrównoważonego.

- promować rozwój ekologicznych i zrównoważonych form produkcji rolniczej i powiązany z nimi rozwój przetwórstwa żywności wysokiej jakości.

Rysunek 3. Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne.

Źródło: SRWP 2030 za: Podlaskie Biuro Planowania Przestrzennego w Białymstoku.

Uwzględniając specyfikę gminy Zambrów, wyniki diagnozy oraz wyniki badań społecznych przedstawiono zakres planowanych w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 kierunków interwencji, dedykowanych dla OSI, w które wpisuje się gmina Zambrów.

Tabela 2 Obszary Strategicznej Interwencji dla obszarów wiejskich, w tym cennych kulturowo.

OSI - Obszary wiejskie, w tym cenne przyrodniczo	Kierunek interwencji	Cel operacyjny SRWP2030	Cel strategiczny SRWP 2030
Działania promujące przedsiębiorczość i umiejętności konkurowania na rynku pracy	1.3.1 Kształtowanie postaw przedsiębiorczych i wiedzy z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej na wszystkich etapach edukacji	1.3. Lokalna przedsiębiorczość	1. Dynamiczna gospodarka
	1.3.2 Wspieranie powstawania nowych oraz rozwoju istniejących przedsiębiorstw, w tym w aspektach organizacyjnym, edukacyjnym i finansowym		
	1.3.3 Rozwój ekologicznych i zrównoważonych form produkcji rolniczej oraz powiązany z nimi rozwój lokalnego przetwórstwa i sprzedaży żywności wysokiej jakości (także poprzez udział w grupach producentów) i wspieranie koncepcji krótkich łańcuchów dostaw		
	1.3.4 Wspieranie rozwoju turystyki w oparciu o m.in. walory przyrodnicze, dziedzictwo kulturowe i lokalne produkty turystyczne		
Produkcja i dystrybucja energii ze źródeł odnawialnych, działania dotyczące ochrony środowiska i wartości krajobrazowych	1.4.1 Wspieranie rozwoju odnawialnych źródeł energii (OZE) i energetyki rozproszonej	1.4. Rewolucja energetyczna i gospodarka obiegu zamkniętego	
	1.4.2 Rozbudowa i modernizacja infrastruktury energetycznej przesyłowej i dystrybucyjnej, w tym rozwoju inteligentnych systemów przesyłu i dystrybucji energii		
	1.4.3 Rozbudowa sieci gazowniczej		
	1.4.4 Realizacja strategii niskoemisyjnych m.in. w obszarach takich jak: transport publiczny, efektywność energetyczna, jakość powietrza		
	1.4.5 Rozwój i wdrażanie w przedsiębiorstwach, instytucjach i gospodarstwach domowych technologii gospodarki obiegu zamkniętego		
	1.4.6 Edukacja ekologiczna		
Podnoszenie jakości życia mieszkańców poprzez rozwój i unowocześnienie szkolnictwa	2.1.2 Szkolnictwo zawodowe dopasowane do potrzeb rynku pracy, współpracujące w procesie kształcenia z pracodawcami	2.1 Kompetentni mieszkańcy	
	2.1.3 Kształcenie ustawiczne powszechne i wykorzystujące potencjał regionalnych instytucji edukacyjnych zgodne z potrzebami rozwijającej się gospodarki regionu		
	2.1.4 Wysokiej jakości edukacja cyfrowa powszechna na wszystkich etapach kształcenia		
	2.1.5 Rozwój kompetencji kluczowych i talentów uczniów we wszystkich szkołach		
	2.2.1 Wspieranie mieszkańców, w tym imigrantów w zdobywaniu i rozwijaniu kompetencji na wszystkich etapach życia	2.2 Aktywni mieszkańcy	
	2.2.2 Działania w kierunku wzrostu aktywności zawodowej i społecznej mieszkańców, w tym osób o utrudnionym dostępie do rynku pracy		
	2.2.3 Rozwój oferty kulturalnej, edukacyjnej, sportowej, rekreacyjnej oraz innych form realizacji aktywności społecznych		

OSI - Obszary wiejskie, w tym cenne przyrodniczo	Kierunek interwencji	Cel operacyjny SRWP2030	Cel strategiczny SRWP 2030	
<p>począwszy od etapu przedszkolnego aż do kształcenia ustawicznego, działania promujące przedsiębiorczość i umiejętności konkurowania na rynku pracy, rozwój przedsiębiorczości, która pozwoli zachować walory przyrodnicze, w tym turystyki kwalifikowanej i ekoturystyki</p>	2.2.4 Rozwój usług społecznych i zdrowotnych, w tym związanych ze starzeniem się społeczeństwa		2. Zasobni mieszkańcy	
	2.2.5 Wspieranie działań promujących przyswajanie i wdrażanie idei zdrowego stylu życia			
	2.2.6 Wspieranie rodzin w opiece nad dzieckiem i osobami zależnymi			
	2.2.7 Rozwijanie działań z zakresu aktywnej integracji i przedsiębiorczości społecznej			
	2.3.3 Rozwój i modernizacja infrastruktury i przestrzeni dla usług zdrowotnych i społecznych, w tym związanych ze starzeniem się społeczeństwa	2.3 Przestrzeń wysokiej jakości		
	2.3.4 Rozwój i modernizacja infrastruktury edukacyjnej i kulturowej;			
	2.3.5 Rozwój i modernizacja infrastruktury ochrony środowiska i przestrzeni dla gospodarki o obiegu zamkniętym;			
	2.3.6 Działania związane z zapobieganiem i ograniczaniem skutków zmian klimatu, w tym w zakresie infrastruktury służącej retencjonowaniu wód oraz ochronie przeciwpowodziowej			
	2.3.7 Ochrona zasobów kulturowych, przyrodniczych i wartości krajobrazowych			
	2.3.8 Wspieranie działań rewitalizacyjnych i związanych z odnową wsi;			
	3.4.2 Tworzenie warunków do inwestowania i prowadzenia działalności gospodarczej		3.4. Gościnny region	3. Partnerski region
	3.4.3 Podnoszenie świadomości mieszkańców regionu o roli imigracji w rozwoju społeczno-gospodarczym			
	3.4.4 Rozwój inicjatyw lokalnych wspierających włączenie społeczne imigrantów			

Źródło: Opracowanie własne na podstawie SRWP 2030.

III. Wnioski z diagnozy sytuacji gminy Zambrów i badań społecznych

Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej

Demografia

- W ostatniej dekadzie liczba ludności w gminie Zambrów wahała się od 8920 (2010 r.) do 8784 (2020 r.).
- W 2030 roku liczba ludności ma spaść poniżej poziomu odnotowanego w 2020 roku i wyniesie według prognoz 8762.
- W gminie Zambrów występuje zjawisko dysproporcji w udziale kobiet i mężczyzn w strukturze populacji, co w praktyce oznacza przewagę liczebną mężczyzn w stosunku do liczby kobiet. Sytuacja w kategorii 20-24 lata wydaje się najkorzystniejsza i może przełożyć się na zrealizowanie prognoz demograficznych w zakresie wzrostu liczby ludności do 2030 roku.
- W gminie Zambrów zachodzi proces starzenia się społeczności i jest on bardziej dynamiczny, niż w powiecie zambrowskim i województwie podlaskim, choć wciąż mniej wyraźny niż w innych regionach kraju.
- Wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 ludności od 2018 roku wykazuje negatywny trend. Na tle powiatu zambrowskiego, jak również na tle województwa podlaskiego, przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w gminie Zambrów nie przedstawia się korzystnie. Może to wynikać z dysproporcji w udziale kobiet i mężczyzn w strukturze populacji i trudności z realizacją zadań prokreacyjnych, ponieważ kobiet w wieku 25-34 lata jest obecnie w gminie 532, a mężczyzn 664.
- W przypadku salda migracji, ujemny trend widoczny jest od 2018 roku, a najwyższą ujemną wartość gmina Zambrów osiągnęła w 2019 r. (-3,9).

Pomoc społeczna

- Udział beneficjentów pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności zmniejszył się w latach 2010 – 2020 z 5,5% do 2,9%.
- Na przestrzeni lat 2017-2020 zmniejszyła się liczba rodzin objętych pomocą społeczną (do 122 w 2020 roku) oraz liczba osób objętych pomocą społeczną (do 252 w 2020 roku).
- Od 2016 roku systematycznie spada liczba rodzin, którym udzielono świadczeń pieniężnych i niepieniężnych.
- Wśród rodzin objętych pomocą społeczną dominują rodziny z dziećmi, stanowiąc 32% beneficjentów. Odsetek rodzin z dziećmi korzystających z pomocy społecznej w gminie Zambrów zmniejszył się od 2016 roku o ponad 12%, wzrósł natomiast odsetek rodzin emerytów i rencistów objętych pomocą społeczną – z 8,3% do 13,1%.

- Główną przyczyną przyznania pomocy społecznej w 2020 roku było ubóstwo. Wśród najczęściej występujących przyczyn przyznania pomocy społecznej podaje się także bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego.
- Kwota udzielonych świadczeń na zasiłki stałe zwiększyła się o ponad 26% w latach 2016-2020. W latach 2016-2020 kwota świadczeń udzielonych w ramach zasiłków okresowych zmniejszyła się o ponad 50%, a kwota świadczeń przeznaczonych na zasiłki celowe zmniejszyła się czterokrotnie.
- Liczba osób, którym udzielano w latach 2016-2020 zasiłków celowych i okresowych zmniejszyła się. Wzrosła natomiast liczba osób, którym udzielono zasiłków.

Edukacja i kultura

- Sytuacja w zakresie opieki przedszkolnej w gminie Zambrów systematycznie się pogarsza. Wynika to między innymi z faktu uczęszczania dzieci w tych kategoriach wiekowych do placówek miejskich. Na przestrzeni ostatnich pięciu lat odnotowano bardzo wyraźny spadek odsetka dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym był w 2020 roku najniższy od 5 lat i wynosił zaledwie 36,7%.
- Znacząco wzrosły wydatki budżetu gminy w dziale edukacja i wychowanie, zarówno w obszarze wydatków na przedszkola, jak i w przypadku wydatków na szkoły podstawowe.
- W 2020 roku wydatki gminy na edukację i wychowanie pochłaniały niespełna 27% budżetu gminy.
- Wydatki budżetu gminy w dziale kultura i ochrona dziedzictwa narodowego systematycznie rosną.
- Oferta kulturalna gminy Zambrów związana jest w głównej mierze z działalnością Gminnego Centrum Biblioteki, Kultury i Sportu w Osowcu, które zostało powołane uchwałą nr 214/XVI/20 rady gminy Zambrów z dnia 22 grudnia 2020 r. Centrum powstało w wyniku przekształcenia Biblioteki Publicznej Gminy Zambrów w Osowcu i służy zaspokajaniu i rozwijaniu potrzeb czytelniczych, upowszechnianiu wiedzy, rozwojowi kultury i sportu oraz promocji Gminy.
- Gmina Zambrów posiada stosunkowo niski współczynnik skolaryzacji, zdecydowanie niższy, niż w przypadku powiatu zambrowskiego i województwa podlaskiego. W 2020 roku wynosił on tylko 58,8%.
- Analiza wyników egzaminu ósmoklasisty w 2021 roku wskazuje na gorsze wyniki w gminie Zambrów niż w powiecie zambrowskim i województwie podlaskim w obrębie wszystkich testowanych przedmiotów. Uczniowie z gminy Zambrów uzyskali zdecydowanie niższe wyniki w porównaniu do powiatu i województwa w zakresie edukacji z języka angielskiego.
- Liczba czytelników bibliotek na 1000 ludności oraz liczba wypożyczeń na 1 czytelnika w 2020 r. utrzymują się na poziomie zbliżonym do danych z 2016 roku.

Przedsiębiorczość

- Liczba podmiotów gospodarki narodowej ogółem zwiększyła się w analizowanym okresie o 17,3%, liczba podmiotów sektora prywatnego zwiększyła się o 18,3%, natomiast liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą zwiększyła się o 18,4%.
- W strukturze podmiotów od 2016 roku widać przewagę w liczbie podmiotów nowo zarejestrowanych nad wykreślanymi z rejestru REGON na 10 tys. ludności.
- Zwiększa się systematycznie liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności. Trend ten widoczny jest zarówno w gminie Zambrów, jak i w powiecie zambrowskim oraz województwie podlaskim.
- Zarówno w gminie Zambrów, w powiecie zambrowskim, jak i w całym województwie podlaskim zauważalny jest trend rosnący w przypadku liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 ludności.
- Na przestrzeni lat 2016-2020 spada liczba wniosków składanych w systemie CEiDG związanych z założeniem działalności gospodarczej, jak również wniosków o zawieszenie działalności. Zdecydowana większość podmiotów wpisanych do rejestru REGON w 2020 roku reprezentuje dwie sekcje PKD 2007: Sekcję F - budownictwo oraz Sekcję G - handel hurtowy i detaliczny (łącznie niemal 50%).
- Większość przedsiębiorców reprezentuje kategorie wiekową 30-49 lat – stanowiąc niemal 50% wszystkich przedsiębiorców w gminie Zambrów według stanu na 2021 rok.

Rynek pracy

- Sytuacja na rynku pracy w gminie Zambrów w okresie 2016-2020 jest nieco lepsza niż w powiecie zambrowskim oraz w województwie podlaskim, z perspektywy liczby pracujących na 1000 ludności, choć bezwzględna liczba osób pracujących w gminie w tym samym okresie spadła z 2025 w 2016 roku do 1924 w 2020 roku.
- Mężczyźni stanowią niemal 60% ogółu pracujących, jednak na przestrzeni lat 2016-2020 liczba pracujących mężczyzn w gminie Zambrów zmniejszyła się o blisko 10%.
- Liczba pracujących kobiet w gminie Zambrów na przestrzeni pięciu lat oscyluje wokół 780 pracujących.
- Systematycznie spada liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych (zarówno kobiet, jak i mężczyzn) – z 299 w 2016 roku do 67 w 2020.
- Pomimo utrudnień w funkcjonowaniu rynku pracy, związanych z pandemią COVID-19, gmina Zambrów nie odnotowała gwałtownego wzrostu liczby osób bezrobotnych, jak miało to miejsce w innych gminach w Polsce.

- W 2020 r. odsetek osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym wynosił 3,1% i był to najniższy wynik od 2016 roku. W ciągu pięciu lat udział bezrobotnych zmniejszył się o 2,3 pp..
- W 2020 roku największy odsetek wśród osób bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym – wynosi on niemal 30%.
- W ciągu pięciu lat (2016-2020) wzrósł odsetek bezrobotnych z wykształceniem wyższym, policealnym i średnim zawodowym oraz zasadniczym zawodowym, przy czym największy wzrost dotyczy kategorii osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym.
- W latach 2016-2020 utrzymuje się wysoki odsetek bezrobotnych w wieku 25-34 lata. Osoby takie stanowią obecnie niemal 30% bezrobotnych w gminie Zambrów.
- W 2020 roku odsetek osób bezrobotnych ze stażem pracy 10-20 lat zwiększył się o 5,7 pp. W stosunku do 2016 roku. Spadł odsetek osób bezrobotnych, które nie mają stażu pracy – z 22,1% w 2016 roku do 19,4% w 2020 roku.
- Odsetek osób bezrobotnych w kategorii osób długotrwale bezrobotnych, zmniejszył się z ponad 30% w 2016 roku do niespełna 21% w 2020 roku.

Finanse samorządowe

- Relacja wysokości dochodów i wydatków gminy Zambrów w latach 2016-2018 utrzymywała się na zbliżonym poziomie. Gmina odnotowywała deficyt w latach 2016-2018. Od 2019 roku relacja ta zmienia się na korzyść dochodów i ten korzystny bilans odnotowany został także w 2020 roku.
- W latach 2016-2020 widoczny jest wzrost dochodów na 1 mieszkańca zarówno w powiecie zambrowskim, jak i w gminie Zambrów, przy czym w ostatnich latach to dochody na 1 mieszkańca w przypadku gminy Zambrów są wyższe niż dochody na 1 mieszkańca w powiecie zambrowskim.
- Dochody własne gminy stanowią coraz większy udział w jej dochodach. W 2020 roku dochody własne gminy przekroczyły 50% ogólnej sumy jej dochodów. Spada zarówno udział subwencji, jak i dotacji.
- Na dochody własne gminy Zambrów składają się przede wszystkim podatki od nieruchomości oraz podatek dochodowy od osób fizycznych. Na przestrzeni badanego okresu poprawia się wskaźnik samofinansowania gminy, poprawia się także sytuacja w zakresie obsługi zadłużenia gminy, co świadczy o niskim ryzyku utraty płynności finansowej.
- Obciążenie wydatków gminy bieżącymi wydatkami na wynagrodzenia utrzymuje się na podobnym poziomie w latach 2018-2020.
- Wydatki gminy na pomoc społeczną stanowią 33,5%, na administrację publiczną 9,1%, na transport i łączność 13,6%.
- Główne wydatki gminy w 2020 roku według działów klasyfikacji budżetowej stanowią wydatki na rodzinę, oświatę i wychowanie oraz transport i łączność.

Infrastruktura i ochrona środowiska

- W 2020 roku infrastrukturą wodociągową w gminie Zambrów było objętych 95,5% mieszkańców
- Zużycie wody z wodociągów na 1 mieszkańca utrzymuje się na podobnym poziomie w całym badanym okresie i oscyluje w granicach 68-76 m³ na 1 korzystającego.
- Z sieci kanalizacyjnej w gminie Zambrów korzystało tylko 16% mieszkańców.
- Z dostępu do sieci gazowej korzystał w 2020 roku niespełna 1% mieszkańców.
- Udział odpadów selektywnie zebranych z gospodarstw domowych w stosunku do ogółu odpadów wskazuje na stały i znaczący wzrost (2020 - ponad 50%).
- Udział zmieszanych odpadów komunalnych z gospodarstw domowych przypadających na 1 mieszkańca zmniejsza się analogicznie, jak w przypadku powiatu zambrowskiego i województwa podlaskiego.
- Wydatki budżetu gminy systematycznie rosną w obszarze gospodarki odpadami komunalnymi.
- W zakresie gospodarki ściekowej i ochrony wód w analizowanym okresie wydatki utrzymują się na podobnym poziomie i w 2020 r. osiągnęły wartość 240 tys. zł.
- Obszary chronione w powierzchni ogółem to 0,5%.
- Wskaźnik lesistości w gminie Zambrów wynosi 43%.

Wnioski z badań społecznych

Cel i przebieg badania

Badanie ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców gminy Zambrów miało na celu zidentyfikowanie kluczowych problemów i wyzwań, a także potrzeb mieszkańców. Badanie realizowane było na przestrzeni grudnia 2021 i stycznia 2022 r. z wykorzystaniem techniki badań ankietowych on-line. Uzyskanie w trakcie badania opinie stanowią kluczowy element procesu planowania rozwoju gminy.

Cechy społeczno-demograficzne badanych

- W badaniu wzięło udział 208 mieszkańców gminy Zambrów, a w strukturze respondentów przeważają kobiety stanowiąc 70,2%.
- Najliczniejszą kategorię respondentów stanowią osoby w wieku 25-44 lata (76%). Stosunkowo niski odsetek odpowiedzi uzyskano od osób poniżej 24 lat (3,3%). Bardzo niski udział w badaniu odnotowano wśród osób mających 65 lat i więcej może być spowodowany uwarunkowaniem realizacji badania w formie ankiety on-line oraz problemem wykluczenia cyfrowego, nie zaś braku zainteresowania sprawami gminy.

- 62% respondentów posiada wykształcenie wyższe, 27,4% wykształcenie średnie lub średnie branżowe, a 8,2% zasadnicze zawodowe lub zasadnicze branżowe.
- Większość respondentów stanowią osoby pracujące (55,3%).
- Najwięcej respondentów zamieszkuje Wolę Zambrowską (17,3%). Drugie w kolejności pod względem liczebności respondentów są Poryte-Jabłoń, Nagórki-Jabłoń, Wola Zabrzyska (od niemal 6% do ponad 8% respondentów). Każde z sołectw - Nowy Laskowiec, Przeździecko-Drogoszewo, Bacie Mokre, Zbrzeźnica i Przeździecko-Mroczy - reprezentowane jest w badaniu przez około 4% respondentów. Pozostałe sołectwa gminy Zambrów reprezentowane są w badaniu przez kilkoro respondentów (od 1 do 6). Łącznie stanowią oni jednak niemal 43% respondentów. Można zatem uznać, że rozkład odpowiedzi w badaniu może stanowić wartościowy punkt odniesienia dla zagadnień podejmowanych w Strategii.
- Rozkład cech społeczno-demograficznych respondentów, takich jak: płeć, wiek, poziom wykształcenia oraz status na rynku pracy, nie jest reprezentatywny dla populacji mieszkańców gminy Zambrów.

Jakim miejscem do życia jest gmina Zambrów?

- Zdecydowana większość badanych ocenia, że gmina Zambrów jest dobrym miejscem do życia (ponad 96% odpowiedzi).
- Zdaniem niespełna 5% badanych gmina raczej nie jest dobrym miejscem do życia.
- Badani potwierdzają chęć zamieszkiwania w tym samym miejscu w perspektywie kolejnych 5 lat (80,3%).
- W przypadku osób, które swoje miejsce zamieszkania w perspektywie kolejnych 5 lat widzą w innym miejscu, przeważają deklaracje chęci zamieszkania w innej miejscowości na terenie gminy Zambrów (7,7%) lub w województwie podlaskim (3,8%).
- Za granicą chciałoby zamieszkać niespełna 3% respondentów.

Mocne i słabe strony gminy Zambrów

- Zdaniem badanych mieszkańców największe zalety Gminy Zambrów to: atrakcyjne położenie (23,7%), widoczny rozwój gminy (15,3%), krajobraz i środowisko naturalne (11,6%) oraz dobre zarządzanie (11,6%).
- Niewiele wskazań w kategorii mocnych stron, zalet gminy uzyskały: przedsiębiorczość mieszkańców, łatwość znalezienia zatrudnienia, bezpieczeństwo i spokojne życie, dostępność miejsc w żłobkach i przedszkolach, czyste powietrze. Najrzadziej wskazywaną mocną stroną gminy Zambrów jest cisza.
- Mieszkańcy doceniają przede wszystkim lokalizację gminy, jej walory środowiskowo-krajobrazowe, ale także sposób zarządzania gminą i jej rozwój.

- Wśród największych wad gminy Zambrów respondenci wymieniają najczęściej brak inwestycji we wszystkich sołectwach, niekorzystną sytuację na rynku pracy i brak miejsc pracy.
- Wadą gminy według badanych jest także jej wielkość.
- Istotną wadą jest także bardzo słabo rozwinięta sieć komunikacyjna / transportowa przy posiadanej rozciągłości – wielkości Gminy, co utrudnia / niekorzystnie wpływa na wysokość wydatków ponoszonych przez Urząd Gminy (generuje dodatkowe koszty) i Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zambrowie (przeprowadzenie wywiadów przez pracowników socjalnych, utrudniony kontakt z beneficjentami – konieczność wyjazdów do osób najuboższych, czynnik demotywuujący zwłaszcza w przypadku osób długotrwale poszukujących pracy).
- Słabą stroną gminy jest brak ścieżek rowerowych, słabe zaplecze edukacyjne i brak atrakcji turystycznych.
- Najbardziej na liście wad gminy Zambrów pojawiają się zanieczyszczenie środowiska i brak chodników.

Infrastruktura gminy Zambrów

- Najwięcej pozytywnych ocen otrzymały wśród respondentów: poczucie bezpieczeństwa, jakość obsługi w jednostkach gminnych, jakość powietrza, dostępność szkół i jakość obsługi w Urzędzie Gminy.
- Ponad 80% pozytywnych ocen otrzymały zabezpieczenie przed hałasem i czystość na terenie gminy, jakość oferty i programów kierowanych do seniorów, zabezpieczenie gminy przed uciążliwościami zapachowymi oraz jakość dróg.
- 70% pozytywnych wskazań respondentów otrzymały: stan techniczny oświetlenia, otwartość władzy gminy na inicjatywy mieszkańców, dostępność przedszkoli oraz miejsc usługowych i handlu, odbiór odpadów komunalnych, jakość skomunikowania z większymi miastami oraz bezpieczeństwo socjalne.
- Częściej dobrze niż źle oceniane są takie elementy infrastruktury, jak: stan techniczny chodników, dostępność lokali gastronomicznych, dostępność miejsc spędzania czasu wolnego, oferta instytucji kultury oraz oferta sportowa i rekreacyjna, dostępność żłobków i klubów dziecięcych, możliwość wynajmu/zakupu mieszkania, jakość oferty kierowanej do dzieci i młodzieży oraz atrakcyjność turystyczna gminy.
- Oceny negatywne przeważają w przypadku: liczby ścieżek rowerowych, oceny możliwości rozwoju zawodowego na terenie gminy, dostępności usług medycznych oraz dostępności transportu publicznego.
- Problem stanowi także brak własnej bazy lokalowej.

- Istotne problemy społeczne w gminie Zambrów to starzenie się społeczności (niemal 1/5 wskazań), zaśmiecanie okolicy (16,1%), wandalizm i niszczenie mienia (14,1%) oraz alkoholizm (14,1%).

Kierunki rozwoju gminy Zambrów

- Mieszkańcy gminy Zambrów preferują dwa kierunki rozwoju gminy: silna gospodarka (21,5%) i atrakcyjna oferta spędzania czasu wolnego (18,7%).
- Nowoczesna gospodarka to korzystny kierunek zmian w gminie zdaniem 16% badanych, a gmina sprawna i funkcjonalna znajduje uznanie w oczach nieco ponad 11 % respondentów.
- Rozwój gminy w kierunku otwarcia jej na turystów wydaje się atrakcyjną opcją dla 7% badanych.
- Badani najczęściej oczekiwali realizacji przedsięwzięć związanych z: poprawą stanu infrastruktury drogowej (17,9% wskazań) oraz dodatkowymi zajęciami dla dzieci i młodzieży (15%).
- Mniej niż 10% wskazań otrzymały takie przedsięwzięcia, jak: aktywizowanie mieszkańców i stworzenie gminnego domu kultury.
- Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej jest przedsięwzięciem potrzebnym gminie zdaniem 6,6% badanych.
- Najmniej pożądane przedsięwzięcia spośród wymienionych w badaniu, to: budowa ścieżek rowerowych (2,8%), rozwój i inwestycje wszystkich sołectw (2,4%) i poprawa jakości wody (1,3%).

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej przedstawia długookresową strategiczną wizję rozwoju gminy. Wynika on z wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań, zdiagnozowanych potrzeb i potencjału gminy z uwzględnieniem jej specyfiki i zróżnicowania.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Zambrów został przedstawiony za pomocą trzech map: map uwarunkowań, mapy struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz mapy planowanych działań i kierunków interwencji.

Mapa uwarunkowań jest analizą kluczowych uwarunkowań mających wpływ na kierunek rozwoju gminy. Przedstawia układ komunikacyjny, wybrane elementy infrastruktury technicznej, zasoby środowiska przyrodniczego, obszary wymagające ochrony.

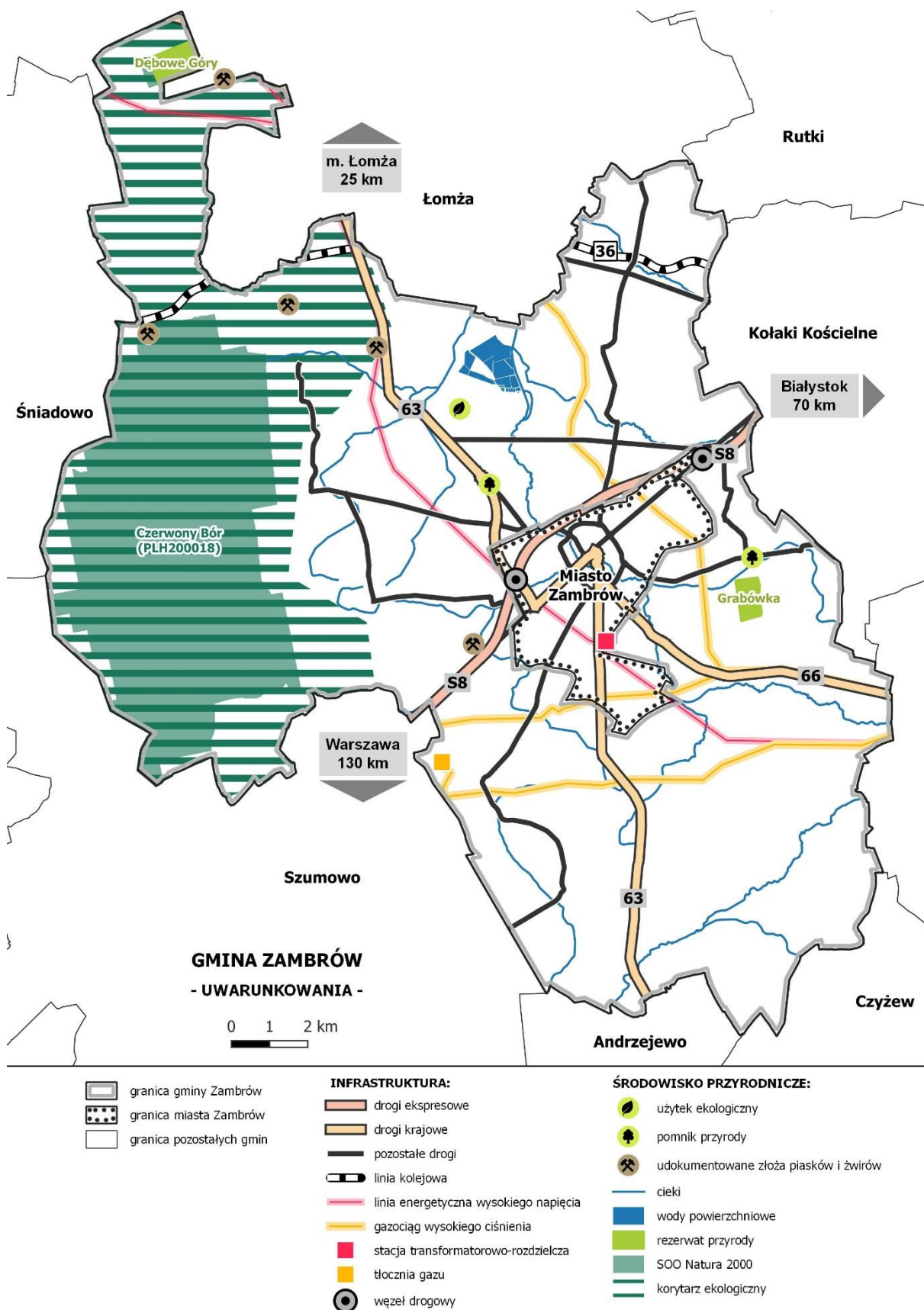
Mapa struktury funkcjonalno-przestrzennej przedstawia podstawowe strefy funkcjonalno-przestrzenne o odmiennych funkcjach na podstawie Studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gminy obejmujące m. in. funkcje: mieszkaniową, usługową, produkcyjną, rolniczą i przyrodniczą.

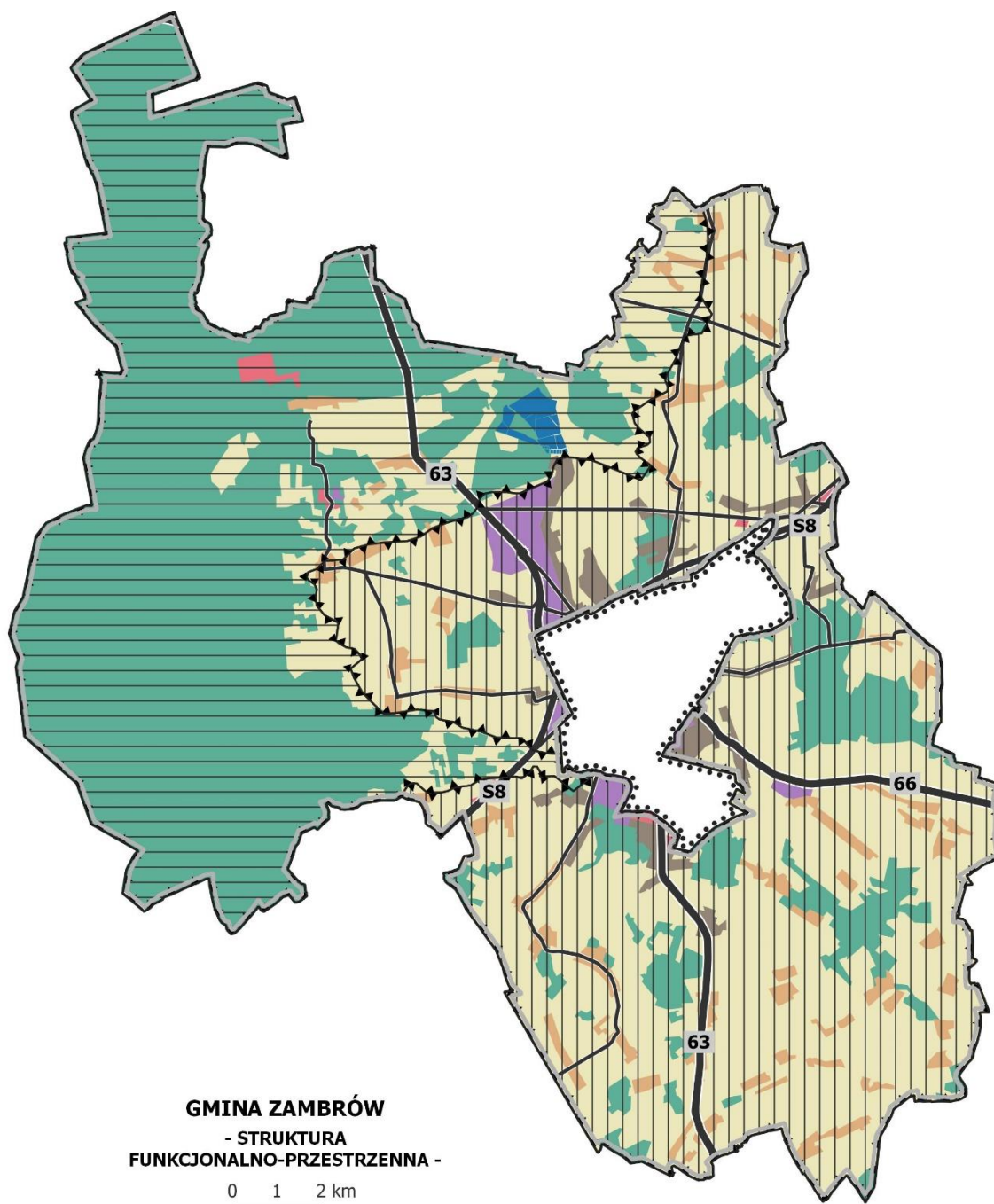
Mapa planowanych działań i kierunków interwencji wskazuje ogólne kierunki rozwoju przestrzennego gminy, obszary problemowe oraz obszary z potencjałem rozwojowym o określonych funkcjach. Mapa ma charakter schematyczny i może przedstawiać projektowane kluczowe inwestycje, strefy aktywności gospodarczej, obszary doposażenia w infrastrukturę techniczną, obszary rewitalizacji.

Rozwój przestrzenny gminy Zambrów determinuje kilka czynników:

- Pierścieniowy układ gminy i koncentracja funkcji gminnych w mieście Zambrów
- Położenie przy głównych szlakach komunikacyjnych o znaczeniu krajowym
- Duży kompleks leśny w północno-zachodniej części gminy i znaczące walory przyrodnicze

W przestrzeni gminy Zambrów wydzielono dwie jednostki funkcjonalno-przestrzenne: jednostkę przyrodniczo-leśną obejmującą zachodnią i północną część gminy oraz jednostkę rolniczo-osadniczą stanowiącą wschodnią i południową część gminy.

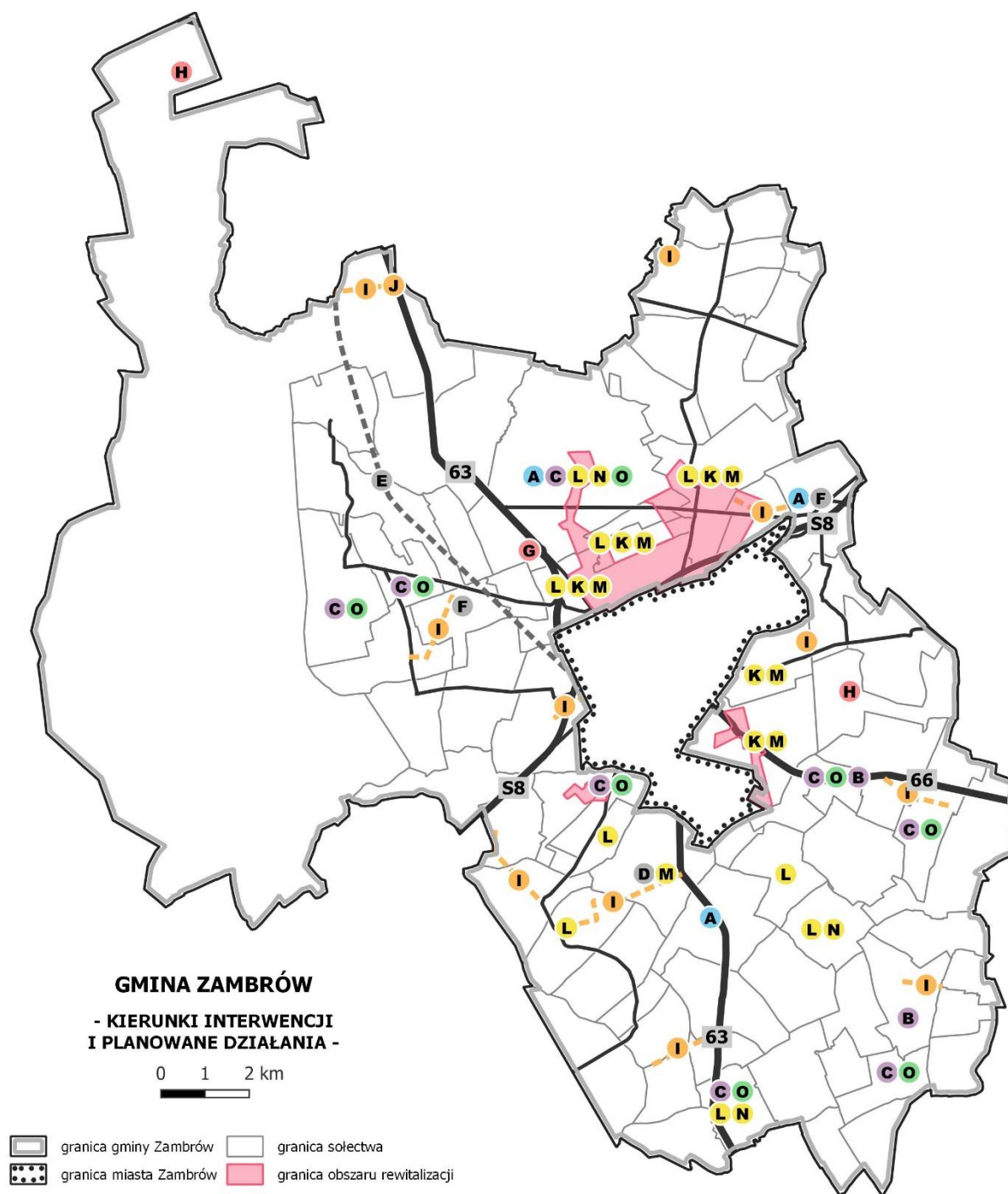

- granica gminy Zambrów
- granica miasta Zambrów
- jednostka przyrodniczo-leśna
- jednostka rolniczo-osadnicza

KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO:

- tereny zabudowy zagrodowej
- tereny zabudowy mieszkaniowej i usługowej
- tereny zabudowy usługowej
- tereny obiektów produkcyjno-usługowych
- tereny lasów i zadrzewień
- tereny rolnicze

KD 1. Rozwój oferty edukacyjno-wychowawczej lokalnych szkół

- A** Modernizacja i rozbudowa placówek oświatowych

KD 2. Zwiększenie poziomu integracji społecznej

- B** Utworzenie Domu Seniora
C Doposażenie świetlic wiejskich

KD 3. Rozwój oferty kulturalnej i rekreacyjnej

- D** Budowa Gminnego Centrum Biblioteki Kultury i Sportu
E Budowa ścieżki rowerowej Zambrów – Czerwony Bór, po trasie zlikwidowanej linii PKP
F Budowa wielofunkcyjnego boiska sportowego

KD 5. Zwiększenie atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej

- G** Stworzenie terenów inwestycyjnych
H Budowa szlaku turystycznego/rowerowego

KD 8. Rozwój infrastruktury drogowej i ośrodkowej oraz systemu transportu

- I** Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej
J Przywrócenie punktu obsługi podróżnych przy linii kolejowej Czerwony Bór w przypadku uruchomienia połączeń

KD 9. Rozwój infrastruktury sieciowej i gospodarki odpadami

- K** Rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej
L Rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej
M Rozbudowa i modernizacja sieci gazowej
N Rozbudowa i modernizacja stacji uzdatniania wody

KD 10. Ochrona zasobów środowiska naturalnego

- O** Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej

IV Analiza SWOT

Rozdział odnosi się do przepisu wskazującego, że „Strategia rozwoju gminy zawiera wnioski z diagnozy, o której mowa w art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2021 r. poz. 1057)”, który znajduje się w Art. 10e. ust. 3. ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U z 2022 poz. 559).

Narzędziem stosowanym w analizie strategicznej, jest zestawienie mocnych i słabych stron analizowanego podmiotu (w tym przypadku gminy) oraz określenie szans i zagrożeń rozwojowych.

Nazwa SWOT pochodzi z języka angielskiego i oznacza:

Analiza SWOT pozwala na opracowanie informacji o potencjale rozwojowym i barierach rozwojowych gminy oraz uwzględnienie zewnętrznych szans i zagrożeń, które mogą wpłynąć na wykorzystanie potencjału gminy. Analiza wykonana została na podstawie danych pochodzących z diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej gminy oraz z badań społecznych.

Strengths

Mocne strony gminy Zambrów

- Zróżnicowanie przyrodniczo-krajobrazowe,
- Korzystne warunki naturalne,
- Niezanieczyszczone środowisko naturalne,
- Poprawiająca się infrastruktura wpływająca na ochronę środowiska,
- Występowanie cennych przyrodniczo obszarów chronionego krajobrazu, wysoki udział obszarów zalesionych,
- Dobre połączenie z siecią dróg wojewódzkich i krajowych,
- Brak przemysłu silnie zanieczyszczającego środowisko,
- Wzrost odpadów selektywnie zebranych z gospodarstw domowych, w relacji do ogółu odpadów,
- Spadek liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej,
- Lokalizacja gminy na terenach atrakcyjnych turystycznie,

Weeknesses

Słabe strony gminy Zambrów

- Ubytek liczby ludności w ostatniej dekadzie,
- Spadek odsetka dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w ostatnich pięciu latach,
- Utrzymujący się ujemny przyrost naturalny,
- Wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym,
- Niewielka ilość działań pozwalająca na rozwój aktywności mieszkańców opartych o działania kulturalne,
- Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura turystyczna i okołoturystyczna
- Brak wystarczającej liczby miejsc spotkań dla młodzieży,
- Nierównomierny rozwój sołectw,
- Dominacja małych przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie gminy,

Oportunities

Szanse dla gminy Zambrów

- Wykorzystywanie środków pochodzących z UE,
- Rozwój gminy w kierunku otwarcia jej na nowych mieszkańców, turystów,
- Popyt na lokalne produkty oraz tradycyjną żywność,
- Rozwój turystyki, agroturystyki,
- Pozyskiwanie inwestorów,
- Pełne uzbrojenie terenów w infrastrukturę techniczną,
- Ulgi i zwolnienia dla podejmujących działalność gospodarczą,
- Wytyczenie nowych tras i szlaków turystycznych, budowa ścieżek rowerowych oraz rozwój zaplecza turystyki,
- Wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii,

T threats

Zagrożenia dla gminy Zambrów

- Częste zmiany uregulowań prawnych zachodzących na szczeblach centralnych i odnoszących funkcjonowania gmin,
- Wzrost opłat niezależnych od gminy, rosnące zobowiązania finansowe gminy, trudności budżetowe,
- Konkurencyjne działania innych gmin w sferze turystyki i rekreacji,
- Niedostateczny system wsparcia dla przedsiębiorców,
- Konkurencja zewnętrzna w zakresie pozyskiwania inwestorów,
- Wahania koniunktury gospodarczej, inflacja,
- Mała ilość terenów przeznaczonych dla inwestorów,
- Przepisy i procedury środowiskowe ograniczające inwestycje infrastrukturalne,
- Niekorzystne ogólnokrajowe zmiany demograficzne, powszechne zjawisko migracji,

V Część strategiczna

Założenia rozwojowe

Niniejszy rozdział zawiera założenia rozwojowe dla gminy Zambrów. Powstał on w odpowiedzi na zapisy ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, które określają, iż strategia rozwoju gminy, poza wnioskami z diagnozy, zawiera w szczególności:

1. cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym,
2. kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych,
3. oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym, oraz wskaźniki ich osiągnięcia (art. 10e 3. 1-3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym).

Kierunek działania w planach strategicznych gminy Zambrów wyznacza przede wszystkim misja i wizja, które odnoszą się zarówno do wyzwań stojących przed analizowanym obszarem, jak i potencjałów całego regionu zwiększających szanse na osiągnięcie zadowalających efektów realizowanych działań.

Na podstawie wypracowanej misji i wizji zdefiniowano natomiast cele strategiczne oraz kierunki działań zmierzających do ich osiągnięcia. Założenia rozwojowe gminy Zambrów oparto na zapisach nadrzędnych dokumentów strategicznych, ze szczególnym uwzględnieniem Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego. Zarówno misja i wizja, jak i konkretne zadania zostały sformułowane tak, aby zachować komplementarność z priorytetowymi działaniami na szczeblu krajowym i wojewódzkim. Zapisy niniejszej strategii są bowiem spójne także z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego.

Kluczowe szanse i wyzwania rozwojowe

Na drodze przeprowadzonej diagnozy strategicznej zidentyfikowano mocne i słabe strony gminy Zambrów oraz szanse i zagrożenia wpływające na jej rozwój. Ich zestawienie poddano dalszej weryfikacji i na podstawie szczegółowej diagnozy sfer: społecznej, gospodarczej i przestrzennej określono kluczowe szanse i wyzwania rozwojowe Gminy.

SPOŁECZEŃSTWO

Szanse

Gmina Zambrów charakteryzuje się wysokim potencjałem społecznym. Jej mieszkańcy są zaangażowani w życie społeczne gminy, chętnie włączają się w jej sprawy i chcą mieć wpływ na jej rozwój. Cechuje ich też silne przywiązanie do zamieszkiwanego obszaru oraz zadowolenie z poziomu życia na jego terenie, o czym świadczą wyniki badania ankietowego (według 96% mieszkańców

biorących udział w badaniu, gmina Zambrów jest dobrym miejscem do życia). Mieszkańcy gminy Zambrów do jej zalet zaliczają przede wszystkim atrakcyjne położenie oraz stan środowiska naturalnego, a także wskazują na widoczny rozwój gminy i jej dobre zarządzanie. Warto zaznaczyć, że głos mieszkańców gminy Zambrów stanowi ważny punkt odniesienia dla jej władarzy w podejmowaniu przedsięwzięć rozwojowych.

Wyzwania

Przed gminą Zambrów stoi jednak szereg wyzwań związanych z sytuacją demograficzną oraz stanem usług społecznych. Aby w pełni wykorzystać potencjał tkwiący w mieszkańcach gminy, należy zadbać o wysoką jakość ich życia, skupić się na ich potrzebach i rozwijać ofertę skierowaną do wszystkich grup wiekowych.

Obecnie na terenie gminy Zambrów odnotowuje się negatywne trendy demograficzne, takie jak ujemny przyrost naturalny, starzenie się społeczeństwa oraz dysproporcja w strukturze płci. Wszystkie te czynniki implikują postępujący spadek liczby ludności, jednak skala negatywnych zjawisk w gminie jest mniejsza, niż w innych jednostkach regionu. Na odpływ mieszkańców wpływ może mieć zarówno niewystarczająca oferta kulturalna i rekreacyjna, nierównomierny rozwój gminy, jak i ograniczona podaż miejsc pracy. Wyniki przeprowadzonego badania ankietowego wskazują na przywiązanie mieszkańców gminy do swojego miejsca zamieszkania, jednak pozwalają także wyłonić kluczowe problemy wpływające na jakość ich życia. Wśród najczęściej wskazywanych przez mieszkańców słabych stron gminy znalazły się bowiem kwestie związane z rynkiem pracy i infrastrukturą techniczną. Mieszkańcy negatywnie oceniają możliwości rozwoju zawodowego na terenie gminy, a także dostępność transportu publicznego oraz stan dróg i liczbę ścieżek rowerowych. Sygnalizuje to potrzebę rozwoju gminy zarówno w sferze gospodarczej, jak i przestrzennej, co może przełożyć się na zadowolenie mieszkańców i wzmocnienie sfery społecznej.

Ponadto, w trakcie diagnozy strategicznej zidentyfikowano potrzebę rozwoju oferty edukacyjno-wychowawczej. Zarówno dane statystyczne, jak i opinie mieszkańców wskazują na niedostatecznie rozwiniętą ofertę lokalnych szkół, czego wynikiem jest niski wskaźnik skolaryzacji. Mieszkańcy gminy Zambrów coraz częściej decydują się bowiem na wysłanie swoich dzieci do szkół poza jej granicami. Może to być spowodowane niską dostępnością nowoczesnych technologii teleinformatycznych (komputerów, Internetu, multimedialnych pomocy naukowych), czy też brakiem funkcjonujących oddziałów specjalnych/integracyjnych, do których mogłyby uczęszczać dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Lokalne szkoły nie są także w wystarczającym stopniu wyposażone w świetlice, gdzie dzieci mogłyby się integrować i spędzać czas po lekcjach.

Gminę charakteryzuje także niewystarczająca oferta spędzania wolnego czasu nie tylko dla dzieci, ale także dla osób dorosłych i seniorów. Na całym obszarze gminy identyfikuje się bowiem niedostateczną liczbę obiektów i miejsc o funkcjach rekreacyjnych i wypoczynkowych. Wyniki badania ankietowego wskazują na potrzebę udostępnienia miejsc rekreacyjnych oraz zwiększenia liczby ścieżek rowerowych, a także organizacji dodatkowych zajęć dla dzieci i młodzieży. Oferta służąca zaspokojeniu potrzeb ludności na poziomie podstawowym (oświata, zdrowie, kultura) występuje w formie rozproszonej w całym obszarze gminy i także wymaga rozwinięcia i dostosowania do aktualnych potrzeb mieszkańców. Podkreśla to konieczność podjęcia działań rozwojowych gminy w sferze społecznej i przestrzennej.

Istotnym problemem zidentyfikowanym w trakcie przeprowadzonej diagnozy i konsultacji społecznych jest również niski poziom integracji mieszkańców gminy, a także występowanie negatywnych zjawisk takich jak wandalizm i alkoholizm. Przyczyny tego typu problemów można doszukiwać się w nierównomiernym rozwoju poszczególnych sołectw oraz niewystarczającymi inwestycjami w rozwój infrastruktury społecznej. W gminie Zambrów zidentyfikowano bowiem niedostatki związane z dostępnością miejsc stanowiących podstawę integracji mieszkańców, takich jak świetlice i inne miejsca spotkań, które wymagają modernizacji i dostosowania do obecnych potrzeb.

GOSPODARKA

Szanse

Potencjału w sferze gospodarczej można doszukiwać się w obecnej strukturze opartej na rolnictwie i hodowli. Gminę Zambrów charakteryzuje bowiem przewaga gleb należących do III i IV klasy bonitacyjnej. Z przeprowadzonej analizy wynika, że lokalne gospodarstwa rolne posiadają bogate doświadczenie w produkcji rolnej i zwierzęcej. Ich działalność opiera się jednak na produkcji wyrobów nieprzetworzonych, dlatego wyzwaniem na kolejne lata będzie wsparcie działań lokalnych przedsiębiorców w zakresie rozwoju branż przetwórstwa spożywczego, co pozwoli na zdywersyfikowanie struktury gospodarczej gminy Zambrów. Jej mieszkańcy wyróżniają się pozytywnie na tle mieszkańców powiatu zambrowskiego i województwa podlaskiego poziomem przedsiębiorczości, co może stanowić istotny zasób w kontekście dalszego rozwoju gminy.

Z uwagi na dogodne położenie i dostępność komunikacyjną (bliskość dróg krajowych nr 63 i 66 oraz trasy S8), gmina Zambrów stanowi atrakcyjny obszar inwestycyjny. Ponadto, jedną z szans w obszarze rozwoju gospodarczego gminy stanowi wzrastające zainteresowanie krótkoterminowymi

formami aktywności turystycznej agroturystyką i lokalnymi produktami. Istotnym zasobem gminy Zambrów są bowiem atrakcyjne tereny zielone, które odpowiednio zagospodarowane będą służyć mieszkańcom w celach rekreacyjnych, a w przyszłości mogą stać się czynnikiem sprzyjającym rozwojowi oferty turystycznej.

Wyzwania

Jak wskazano powyżej, gospodarka gminy Zambrów oparta jest w głównej mierze na rolnictwie, co wynika z jej wiejskiego charakteru. Podstawą działalności lokalnych gospodarstw jest produkcja rolna i zwierzęca (głównie hodowla krów mlecznych), a jednym z wyzwań w sferze gospodarczej jest pobudzenie przedsiębiorczości w sektorze wykorzystującym ich potencjał, a więc w sektorze przetwórstwa spożywczego.

Ponadto, jedną ze słabych stron gminy Zambrów jest mała liczba terenów inwestycyjnych, które mogą stać się zachętą dla inwestorów i stanowić podstawę do rozwoju lokalnych przedsiębiorstw. W celu zrównoważonego kształtowania przestrzeni gminy Zambrów oraz udostępniania atrakcyjnych inwestycyjnie terenów, należy skupić się na opracowaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (MPZP). Obecnie w Gminie obowiązuje 14 MPZP, które obejmują ok. 1% jej powierzchni (dane za 2020 r.). W 2022 r. przystąpiono do opracowania 5 MPZP, w tym 3 MPZP dotyczących terenów produkcyjno-usługowych na wniosek inwestorów mieszkających i działających na terenie gminy Zambrów.

Z badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców wynika, że wzmocnienie lokalnej gospodarki to jeden z najbardziej pożądanых przez nich kierunków rozwoju gminy Zambrów. Z uwagi na fakt, iż głos społeczności ma duże znaczenie w planowaniu działań strategicznych, powinny one uwzględniać zapewnienie optymalnych warunków rozwoju Gminy w sferze gospodarczej. Mieszkańcy biorący udział w badaniu ankietowym często wskazywali na brak miejsc pracy jako istotny problem gminy Zambrów – ponad połowa odpowiedzi dotyczących rynku pracy była negatywna.

PRZESTRZEŃ

Szanse

Położenie gminy Zambrów stanowi jeden z kluczowych elementów świadczących o jej atrakcyjności. Gmina zlokalizowana jest bowiem w obszarze funkcjonalnym „Zielonych Płuc Polski”, który charakteryzuje się wyjątkowymi w skali kraju walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi. Funkcjonowaniu tych terenów towarzyszy idea zrównoważonego rozwoju promująca ochronę

cennych obiektów przyrody i równoległy, nieinwazyjny postęp gospodarczy. Zasób ten może stanowić istotną rolę w dalszym rozwoju Gminy, uwzględniającym potencjał turystyczny i rekreacyjny. Najbardziej atrakcyjne tereny to rezerваты przyrody: „Dębowe Góry” oraz „Grabówka”, znajdujące się w północno-zachodniej części Gminy oraz kompleks leśny Czerwony Bór.

W położeniu gminy tkwi zatem potencjał turystyczny, który obecnie nie jest w pełni wykorzystywany. Gmina wymaga bowiem rozwoju infrastruktury turystycznej – miejsc noclegowych, szlaków turystycznych i elementów małej architektury. Ponadto, część obiektów i terenów zieleni na terenie gminy wymaga podjęcia działań readaptacyjnych i konserwacyjnych, w celu wykorzystania ich potencjału. Szansę stanowi zagospodarowanie pozostałości zabytkowych parków dworskich, które mogą przyciągnąć turystów oraz zapewnić miejsca do spędzania wolnego czasu przez mieszkańców. Wśród najważniejszych obiektów zabytkowych na terenie Gminy wymienia się dwory w Łosiach-Dołęgach i Wądołkach-Borowych oraz drewniany kościół z XVIII wieku we wsi Tabędz.

Rewitalizacja i udostępnienie wysokiej jakości przestrzeni publicznych może wpłynąć na zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej Gminy. Zarówno obecni, jak i potencjalni nowi mieszkańcy zyskaliby nowe miejsca rekreacji i wypoczynku, które przyczyniłyby się również do zwiększenia poziomu integracji społecznej.

Wyzwania

Gmina Zambrów składa się z 70 sołectw. Jej wielkość stanowi duże wyzwanie dla władarzy i z tego względu charakteryzuje się nierównomiernym rozwojem, co jest szczególnie zauważalne w sferze przestrzennej. Zdecydowana większość mieszkańców zamieszkuje sołectwa zlokalizowane w południowej części Gminy, gdzie strukturze przestrzennej dominują użytki rolne oraz lasy. Tkanę osadniczą gminy stanowią głównie rozproszone skupiska zabudowy wiejskiej jednorodzinnej. Jej północno-zachodnia część to natomiast tereny otwarte z przewagą obszarów leśnych, objętych prawnymi formami ochrony przyrodniczej. W celu zapewnienia zrównoważonego rozwoju wszystkich sołectw, należy skupić się na wsparciu słabiej rozwiniętych obszarów, zwłaszcza poprzez wyposażenie ich w infrastrukturę sieciową, co podniesie ich atrakcyjność osiedleńczą. Problem dostępności sieci kanalizacyjnej, wodociągowej i gazowej stanowi bowiem problem całej Gminy i znacząco wpływa na jakość życia mieszkańców. Ponadto, braki pod tym względem mają duże znaczenie w kwestii środowiskowej. Niedostateczny poziom zgazyfikowania i skanalizowania implikuje poważne zanieczyszczenia powietrza i wód, co jest szczególnie niepożądane na obszarach cennych przyrodniczo (w tym występujących na terenie gminy rezerwach przyrody, parkach

krajobrazowych i obszarach natura 2000). Wyzwanie stanowi także zapewnienie odpowiedniej gospodarki odpadami, wsparcie selektywnej zbiórki odpadów komunalnych oraz zapobieganie powstawaniu dzikich wysypisk znacząco wpływających na stan środowiska oraz wizerunek gminy.

W kontekście ochrony terenów cennych przyrodniczo ważną kwestię stanowi zrównoważony rozwój uwzględniający efektywne wykorzystanie zasobów i brak poważnej ingerencji w środowisko naturalne. Niezanieczyszczone powietrze i wody charakteryzujące obszary chronione stanowią bowiem podstawę wysokiej jakości życia na danym obszarze oraz kluczowy element rozwoju turystyki.

W oparciu o wskazane potencjały i wyzwania, wypracowano założenia dla misji i wizji rozwoju Gminy Zambrów do roku 2030. Wypracowano także cele strategiczne oraz kluczowe kierunki działań, do których realizacji powinna gmina zmierzać w kolejnych latach.

Misja i wizja

Misja wskazuje zamierzenia samorządu lokalnego i dążenia w perspektywie 2030 roku. Określa cel nadrzędny, definiujący kierunek rozwoju gminy w oparciu o efektywne wykorzystanie posiadanych zasobów jak również stanowiący odpowiedź na zdiagnozowane deficyty i wyzwania.

Misja rozwoju

Misją rozwoju gminy Zambrów jest podnoszenie jakości życia mieszkańców, poprzez ograniczenie zidentyfikowanych negatywnych zjawisk w sferze społecznej i gospodarczej, a także wzmocnienie kapitału społecznego i dywersyfikację struktury gospodarczej przy jednoczesnym poszanowaniu środowiska przyrodniczego.

Wizja to ściśle powiązany z misją opis pożądanego stanu docelowego. To wyobrażanie na temat tego jak wyglądać i funkcjonować będzie gmina Zambrów w perspektywie roku 2030. Jej urzeczywistnienie możliwe będzie dzięki skutecznej interwencji i prowadzeniu zintegrowanych działań w trzech wymiarach – społecznym, gospodarczym i przestrzennym. Założenia przedstawione w wizji odpowiadają oczekiwaniom, potrzebom i aspiracjom samorządu gminy oraz mieszkańców, bazując na potencjałach i kładąc nacisk na wykorzystanie szans rozwojowych.

Wizja rozwoju

Kompleksowa realizacja założeń strategicznych pozwoliła na poprawę jakości usług społecznych i infrastruktury gminy Zambrów, co przyczyniło się do podniesienia zadowolenia mieszkańców z jej zamieszkiwania. Gmina Zambrów w 2030 r. stała się lepszym miejscem do życia i stale przyciąga nowych mieszkańców, inwestorów i turystów. Dzięki inwestycjom związanym z rozwojem infrastruktury sieciowej oraz podniesieniem jakości usług publicznych, gmina stała się atrakcyjna pod względem osiedleńczym i inwestycyjnym, a wykorzystanie potencjału tkwiącego w jej położeniu oraz zasobach naturalnych przyczyniło się do pobudzenia przedsiębiorczości w sektorze pozarolniczym. Wsparcie lokalnych przedsiębiorstw z branży przetwórczej i turystycznej zapewniło nowe miejsca pracy i zwiększyło dochody mieszkańców oraz gminy, co pozwoliło na podkreślenie jej znaczenia w regionie.

Cele strategiczne

Zgodnie z art. 10e. pkt. 3. Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, strategia rozwoju gminy zawiera w szczególności cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym oraz kierunki działań podejmowanych dla ich osiągnięcia.

W oparciu o przeprowadzoną diagnozę statystyczną oraz przeprowadzone badania i konsultacje społeczne odnoszące się do sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej gminy oraz płynące z wymienionych prac wnioski, wypracowana została koncepcja strategiczna, która zawiera najważniejsze założenia polityki rozwoju lokalnego. W przyjętej koncepcji rozwoju skupiono uwagę na trzech obligatoryjnych wymiarach planowania strategicznego, zapewniających wielowymiarowy rozwój gminy. Wymiary te odwołują się do potrzeb i wyzwań uwzględniających trzy sfery: społeczną, gospodarczą i przestrzenną, a ich założenia zaprezentowano poniżej.

SPOŁECZEŃSTWO	GOSPODARKA	PRZESTRZEŃ
I Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez rozwój usług społecznych	II Wzmocnienie lokalnej gospodarki poprzez wykorzystanie potencjału rolnictwa, przetwórstwa i turystyki	III Zrównoważony, jednorodny rozwój gminy Zambrów

I Cel strategiczny. Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez rozwój usług społecznych

Z uwagi na fakt, iż gminę Zambrów charakteryzuje trudna sytuacja demograficzna i niski poziom dostępności usług społecznych, pierwszy z celów strategicznych niniejszej Strategii koncentruje się na podnoszeniu jakości życia lokalnej społeczności. Dążenie do poprawy jakości życia mieszkańców gminy Zambrów będzie się koncentrowało wokół rozwoju dostępności i oferty usług społecznych. Kierunki działań wyznaczone w jego ramach uwzględniają rozszerzenie oferty edukacyjnej oraz kulturalnej i rekreacyjnej, a także wzmacnianie integracji społecznej i dbałość o wysoką jakość przestrzeni publicznych. Zwiększenie konkurencyjności lokalnych szkół zostanie oparte na zapewnieniu uczniom zajęć pozalekcyjnych w formie kół zainteresowań i zajęć wyrównawczych. Współczesna szkoła powinna bowiem w wysokim stopniu dbać o wszechstronny rozwój ucznia, kształtując jego kreatywność i zaangażowanie, dlatego prowadzenie zajęć pozalekcyjnych jest obecnie podstawą konkurencyjnej oferty edukacyjno-dydaktycznej. Zakłada się również doposażenie szkół w celu zwiększenia dostępności nowoczesnych technologii teleinformatycznych (komputerów, multimedialnych pomocy naukowych).

Ponadto, w ramach zaplanowanych działań zostanie rozwinięta oferta spędzania wolnego czasu nie tylko dla dzieci, ale także dorosłych i starszych osób. Zakłada się, że realizacja przedsięwzięć związanych z modernizacją lub budową świetlic, ośrodków kultury i rekreacji przyczyni się zwiększenia integracji społecznej i podniesienia jakości życia w gminie Zambrów. Zakłada się, że aktywizacja i integracja społeczna zostaną osiągnięte również przez rozbudowę, bądź modernizację obiektów kulturalnych i oświatowych w celu udostępnienia ich mieszkańcom poprzez organizację imprez i wydarzeń kulturalnych. Co więcej, w ramach I celu strategicznego zaplanowano działania związane z podniesieniem jakości przestrzeni publicznych, co będzie miało pozytywny wpływ na poprawę sytuacji zarówno w sferze społecznej, jak i przestrzennej. Dbałość o jakość przestrzeni publicznych umożliwi bowiem kreowanie pozytywnego wizerunku gminy oraz podniesienie jej atrakcyjności osiedleńczej i turystycznej. Zagospodarowanie i udostępnienie terenów zielonych mieszkańcom będzie sprzyjało zacieśnianiu więzi społecznych stanowiących podstawę silnej, zaangażowanej i dojrzałej społeczności lokalnej.

Realizacja zadań skupionych w powyższych kierunkach umożliwi ograniczenie negatywnych zjawisk demograficznych zidentyfikowanych w gminie Zambrów oraz wzmocnienie jej kapitału ludzkiego i społecznego.

II Cel strategiczny. Wzmocnienie lokalnej gospodarki poprzez wykorzystanie potencjału rolnictwa, przetwórstwa i turystyki

Ze względu na wiejski charakter gminy, jej struktura gospodarcza oparta jest na rolnictwie, które z kolei stanowi potencjał do wielowymiarowego rozwoju przedmiotowego obszaru. Wyniki diagnozy strategicznej pokazują, że społeczność gminy Zambrów cechuje się wysokim wskaźnikiem przedsiębiorczości w porównaniu do innych gmin regionu, co stanowi potencjał do wzmocnienia lokalnej gospodarki. Kultura rolna wynikająca z tradycji oraz warunki do tworzenia rolnictwa ekologicznego stanowią także szansę na rozwój branży spożywczej i przetwórczej. Możliwe jest wsparcie form działalności w sektorze przetwórczym, bazującym na produktach rolnych i zwierzęcych, a także działania ukierunkowane na rozwój postaw związanych z samozatrudnieniem i wspomagających nowo otwierane przedsiębiorstwa. Atrakcyjne położenie gminy Zambrów (Ziemia łomżyńska, „Zielone Płuca Polski”) oraz wynikająca z niego wysoka jakość środowiska przyrodniczego stanowi potencjał rozwoju w branży turystycznej. Zambrowskie Produkty Lokalne mogą z kolei stanowić podstawę do budowania marki gminy i wzmocnienia jej pozycji w regionie.

Realizacja zadań obejmujących zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej i inwestycyjnej gminy Zambrów umożliwi jej rozwój zarówno w obszarze społecznym, jak i gospodarczym. Przyciągnięcie nowych inwestorów i zachęcenie lokalnej ludności do działalności w różnych sektorach gospodarki przyczyni się bowiem do rozszerzenia rynku pracy i wzrostu dochodów, a co za tym idzie – do intensyfikacji procesów inwestycyjnych oddziałujących na poprawę jakości życia na terenie gminy.

III Cel strategiczny. Zrównoważony, jednorodny rozwój gminy Zambrów

Zadania zaplanowane w ramach trzeciego z celów strategicznych, skupiać się będą na zapewnieniu zrównoważonego rozwoju infrastruktury sieciowej i gospodarki odpadami przy jednoczesnym poszanowaniu środowiska naturalnego. W ramach przyjętej koncepcji rozwoju, zaplanowano także inwestycje związane z rozwojem infrastruktury drogowej i okołodrogowej oraz systemu transportu, co przyczyni się do osiągnięcia wymiernych efektów także w obszarze gospodarczym i społecznym. Dobra dostępność komunikacyjna oraz wysoka jakość infrastruktury technicznej wzmocni szansę na napływ inwestorów, turystów oraz nowych mieszkańców gminy.

Istotnym elementem działań, będzie także uzbrojenie terenów inwestycyjnych w niezbędną infrastrukturę służącą rozwojowi lokalnego biznesu. Natomiast inwestycje związane z zagospodarowaniem turystycznym, mogą korzystnie wpłynąć na zapewnienie zróżnicowanych źródeł dochodu gminy.

Kierunki działań

Cele i kierunki działań odpowiadają na potrzeby rozwojowe gminy Zambrów i wskazują sposoby przezwyciężenia najważniejszych barier oraz maksymalnego wykorzystania potencjałów. Poniżej zestawiono trzy główne cele strategiczne gminy Zambrów wraz z kierunkami działań zmierzających do ich realizacji.

Wymiar	Społeczny	Gospodarczy	Przestrzenny
Sfera	SPOŁECZEŃSTWO	GOSPODARKA	PRZESTRZEŃ
Cel strategiczny	I Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez rozwój usług społecznych	II Wzmocnienie lokalnej gospodarki poprzez wykorzystanie potencjału rolnictwa, przetwórstwa i turystyki	III Zrównoważony, jednorodny rozwój gminy Zambrów
Kierunki działań	1. Rozwój oferty edukacyjno-wychowawczej lokalnych szkół	5. Zwiększenie atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej	8. Rozwój infrastruktury drogowej i okołodrogowej oraz systemu transportu
	2. Zwiększenie poziomu integracji społecznej	6. Wsparcie rolnictwa i rozwoju branży przetwórczej	9. Rozwój infrastruktury sieciowej i gospodarki odpadami
	3. Rozwój oferty kulturalnej i rekreacyjnej	7. Wsparcie pozarolniczych form działalności gospodarczej	10. Ochrona zasobów środowiska naturalnego
	4. Dbałość o wysoką jakość przestrzeni publicznych		

Wyznaczone kierunki działań określają narzędzia i sposoby realizacji celów strategicznych. Poniżej zestawiono poszczególne kierunki wraz z przypisanymi im priorytetami i przedsięwzięciami stanowiącymi ich uszczegółowienie. Dzięki określeniu kluczowych zadań możliwe będzie zrealizowanie wytyczonych celów i osiągnięcie wymiernych rezultatów podejmowanych działań.

I cel strategiczny	Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez rozwój usług społecznych	
	W ramach I celu strategicznego wytyczono 4 kierunki działań zmierzających do jego osiągnięcia: Rozwój oferty edukacyjno-wychowawczej lokalnych szkół, Zwiększenie poziomu integracji społecznej, Rozwój oferty kulturalnej i rekreacyjnej oraz Dbałość o wysoką jakość przestrzeni publicznych.	
	Kierunek działania 1.	Rozwój oferty edukacyjno-wychowawczej lokalnych szkół <ul style="list-style-type: none"> Organizacja zajęć pozalekcyjnych – wyrównawczych i umożliwiających rozwój zainteresowań Wzmacnianie kompetencji językowych wśród dzieci i młodzieży Doposażenie placówek edukacyjno-wychowawczych w nowoczesny sprzęt i multimedialne pomoce naukowe

- Modernizacja i rozbudowa placówek oświatowych
- Organizacja świetlic w szkołach jako miejsc sprzyjających integracji i spędzaniu czasu wolnego
- Prowadzenie szkoleń dla kadr nauczycielskich, ze szczególnym uwzględnieniem szkoleń z zakresu cyfryzacji i wykorzystania nowych technologii teleinformatycznych w procesie nauczania
- Upowszechnienie opieki żłobkowej i przedszkolnej
- Podnoszenie standardów i jakości nauczania w placówkach edukacyjnych
- Kreowanie postawy przedsiębiorczej ze stopniowym wprowadzaniem młodzieży na rynek pracy
- Dostosowanie placówek opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych do potrzeb dzieci ze szczególnymi potrzebami

Kierunek działania 2.**Zwiększenie poziomu integracji społecznej**

- Zapewnienie równomiernego rozwoju wszystkich sołectw gminy
- Modernizacja i doposażenie świetlic wiejskich, zagospodarowanie terenów przy budynkach świetlic
- Zapobieganie negatywnym zjawiskom społecznym
- Zapewnienie odpowiednich warunków mieszkaniowych, ze szczególnym uwzględnieniem mieszkańców znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej
- Zagospodarowanie terenów zielonych i wyznaczenie w nich miejsc sprzyjających zwiększeniu integracji społecznej
- Stworzenie punktu identyfikującego mieszkańców Gminy Zambrów, stanowiącego swoistą wizytówkę obszaru
- Działania na rzecz utworzenia w gminie lokali gastronomicznych, usługowych i handlowych
- Podejmowanie działań i wspieranie inicjatyw służących budowaniu tożsamości lokalnej
- Wzmacnianie mechanizmów współpracy sołtysów w działaniach mających na celu zwiększenie integracji mieszkańców poszczególnych miejscowości
- Prowadzenie działań na rzecz aktywizacji i integracji osób ze szczególnymi potrzebami
- Zagospodarowanie zdegradowanych budynków użyteczności publicznej i ich adaptacja pod nowe funkcje publiczne
- Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu
- Wsparcie działań na rzecz budownictwa wielorodzinnego i socjalnego dla mieszkańców znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej
- Utworzenie Domu Seniora

Kierunek działania 3.**Rozwój oferty kulturalnej i rekreacyjnej**

- Poprawa jakości i dostępności oferty kulturalno-rozrywkowej
- Rozbudowa ścieżek rowerowych wraz z obiektami małej architektury
- Budowa wielofunkcyjnego boiska sportowego i bieżni lekkoatletycznej na terenie gminy
- Animowanie czasu wolnego dzieci w okresie wakacyjnym i w czasie ferii zimowych
- Organizacja zajęć dla seniorów poprzez cykliczne działania obejmujące elementy kultury, działania prozdrowotne oraz integracyjno-aktywizujące
- Zapewnienie atrakcyjnej oferty spędzania wolnego czasu dla mieszkańców w różnym wieku
- Organizacja pozalekcyjnych zajęć sportowych w szkołach
- Wsparcie funkcjonowania obiektów kulturalnych

- Wsparcie działań na rzecz uczestnictwa w kulturze wszystkich grup mieszkańców
- Rozwój oferty kulturalnej i rekreacyjnej zgodnie z potrzebami i oczekiwaniami mieszkańców
- Adaptacja nieużytkowanych gruntów stanowiących własność gminy na cele rekreacyjne
- Wyznaczenie miejsc relaksu i spotkań międzypokoleniowych
- Modernizacja obiektów sportowych i zaplecza szatniowo-sanitarnego
- Budowa Gminnego Centrum Biblioteki, Kultury i Sportu
- Doposażenie istniejących placówek kulturalnych funkcjonujących na terenie gminy
- Organizacja wydarzeń promujących lokalne dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze

Kierunek działania 4.**Dbałość o wysoką jakość przestrzeni publicznych**

- Rewitalizacja przestrzeni publicznych
- Zachowanie ładu przestrzennego wraz z uwzględnieniem uwarunkowań środowiskowych
- Uporządkowanie i zagospodarowanie terenów zielonych, uzupełnienie nasadzeń
- Budowa obiektów małej architektury w przestrzeniach publicznych
- Zwiększenie bezpieczeństwa poprzez uzupełnienie i modernizację oświetlenia ulicznego i parkowego
- Opracowanie Gminnego Programu Rewitalizacji zgodnie z ustawą o rewitalizacji
- Dbałość o odpowiednią atmosferę sprzyjającą integracji mieszkańców (m.in. instalacje sezonowe, dekoracje świąteczne)
- Budowa/przebudowa budynku Urzędu Gminy Zambrów oraz dbałość o wysoką estetykę obiektów użyteczności publicznej i terenów przyległych
- Ograniczenie problemu bezdomności zwierząt poprzez budowę schroniska
- Wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i poczucia tożsamości lokalnej
- Zintegrowanie społeczności lokalnej poprzez uczestnictwo w zebraniach dotyczących Funduszu Sołectkiego
- Prowadzenie działań na rzecz pobudzenia i wzmacniania aktywności obywatelskiej oraz zwiększenia poziomu partycypacji mieszkańców w procesach rozwojowych
- Prowadzenie działań na rzecz ograniczenia zjawiska wykluczenia społecznego
- Monitoring i poprawa bezpieczeństwa miejsc użyteczności publicznej

Wzmocnienie lokalnej gospodarki poprzez wykorzystanie potencjału rolnictwa, przetwórstwa i turystyki

W ramach Strategii zaplanowano, że dywersyfikacja struktury gospodarczej gminy Zambrów będzie uwzględniała jej potencjały w obszarze rolnictwa i przetwórstwa oraz turystyki. Aby osiągnąć wymierne efekty podejmowanych działań, skupiono je w trzech głównych kierunkach: Zwiększenie atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej, Wsparcie rolnictwa i rozwoju branży przetwórczej oraz Wsparcie pozarolniczych form działalności gospodarczej.

Kierunek działania 5.**Zwiększenie atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej**

- Wspieranie atrakcyjności inwestycyjnej, poprzez zwiększanie dostępności terenów inwestycyjnych
- Przygotowanie atrakcyjnej oferty inwestycyjnej w postaci ulg i zachęt dla przedsiębiorców
- Stworzenie terenów inwestycyjnych w formie strefy aktywności gospodarczej (SAG)
- Opracowywanie Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego
- Rozwój infrastruktury turystycznej m.in. wytyczanie tras i szlaków turystycznych
- Rewitalizacja i zagospodarowanie zabytkowych parków dworskich

- Prace readaptacyjne i konserwacyjne obiektów zabytkowych
- Prace renowacyjne obiektów i miejsc kultu religijnego
- Rozwój infrastruktury okołoturystycznej, w szczególności bazy gastronomicznej
- Stworzenie cyklicznego kalendarza imprez gminnych
- Wspieranie inicjatyw służących wzmacnianiu potencjału turystyki aktywnej
- Wypracowanie marki i produktów turystycznych gminy
- Wytyczenie szlaku turystycznego, jego zagospodarowanie i uzupełnienie elementami informacji turystycznej wraz z instalacją informatorów turystycznych w przestrzeniach publicznych
- Opracowanie i udostępnianie materiałów promocyjnych pod względem turystycznym w formie tradycyjnej (m.in. wydawnictwa promocyjne, foldery, mapy, przewodniki) i elektronicznej (ebooki, audiobooki, działalność w mediach społecznościowych)

Kierunek działania 6.**Wsparcie rolnictwa i rozwoju branży przetwórczej**

- Wsparcie inicjatyw z zakresu rozwoju sektora przetwórstwa spożywczego
- Promocja i wsparcie rolnictwa ekologicznego i tradycyjnego
- Promocja rozwoju przyjaznych środowisku kierunków produkcji rolniczej
- Promocja produktów lokalnego rolnictwa
- Wsparcie inicjatyw zmierzających do modernizacji sektora rolniczego
- Prowadzenie działań edukacyjnych i promocyjnych z zakresu BHP w rolnictwie oraz zmniejszenia wypadkowości przy pracach rolnych
- Podjęcie działań zmierzających do ograniczenia liczby odpadów z produkcji rolniczej, w tym w szczególności folii rolniczej i opakowań po nawozach

Kierunek działania 7.**Wsparcie pozarolniczych form działalności gospodarczej**

- Wsparcie mieszkańców w zakresie rozwoju działalności gospodarczej
- Tworzenie nowych miejsc pracy poprzez rozwój bazy turystycznej – miejsc noclegowych, szlaków turystycznych
- Wsparcie działalności gospodarstw agroturystycznych
- Podnoszenie kwalifikacji zawodowych i kreowanie postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców
- Rozwój produktów lokalnych i ich promocja
- Działania na rzecz promocji gminy
- Promocja i upowszechnienie telepracy, pracy zdalnej
- Współpraca z lokalnymi przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi w celu ograniczenia zjawiska bezrobocia
- Prowadzenie działań z zakresu reintegracji zawodowej mieszkańców

III cel strategiczny**Zrównoważony, jednorodny rozwój gminy Zambrów**

Ze względu na znaczne różnice między poszczególnymi sołectwami pod względem rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego, w strategii wyznaczono III cel strategiczny. Założono, że najważniejsze kierunki działania w tym zakresie to Rozwój infrastruktury drogowej i okołodrogowej oraz systemu transportu, Rozwój infrastruktury sieciowej i gospodarki odpadami oraz Ochrona zasobów środowiska naturalnego.

Kierunek działania 8.**Rozwój infrastruktury drogowej i okołodrogowej oraz systemu transportu**

- Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej
- Modernizacja odcinków i węzłów drogowych kluczowych dla sprawnej komunikacji na terenie gminy

- Budowa i rozbudowa chodników
- Modernizacja oświetlenia ulicznego wraz z wymianą na oświetlenie typu LED
- Rozbudowa sieci ścieżek rowerowych
- Budowa rowerowego szlaku turystyczno-rekreacyjnego z infrastrukturą towarzyszącą (MOP rowerowy)
- Rozbudowa sieci transportu gminnego wraz z podnoszeniem standardów obsługi
- Przywrócenie punktu obsługi podróżnych przy linii kolejowej Czerwony Bór w przypadku uruchomienia połączeń

Kierunek działania 9.**Rozwój infrastruktury sieciowej i gospodarki odpadami**

- Budowa, rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej
- Budowa, rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej
- Rozbudowa i modernizacja sieci gazowej
- Budowa kanalizacji grawitacyjno-tłocznej, tłoczni ścieków i sieci kanalizacji ciśnieniowej
- Budowa kanalizacji deszczowej
- Wsparcie selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, budowa Punktów Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych
- Zapobieganie powstawaniu dzikich wysypisk śmieci
- Ograniczenie zanieczyszczenia powietrza
- Wsparcie mieszkańców w zakresie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków
- Budowa, rozbudowa i dostosowanie istniejących oczyszczalni ścieków i przepompowni wody do obowiązujących norm
- Rozbudowa i modernizacja stacji uzdatniania wody
- Zastąpienie wyeksploatowanych studni głębinowych nowymi
- Działania wpierające utylizację odpadów rolniczych (m.in. folii rolniczej, opakowań po nawozach)

Kierunek działania 10.**Ochrona zasobów środowiska naturalnego**

- Prowadzenie działań na rzecz przeciwdziałania degradacji środowiska przyrodniczego
- Prowadzenie działań na rzecz poprawy jakości powietrza i ograniczenia niskiej emisji
- Poprawa efektywności energetycznej budynków na terenie gminy - wymiana nieefektywnych źródeł ciepła, instalacja systemów rekuperacji
- Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej (wymiana okien, docieplenie ścian, modernizacja wentylacji, remonty dachów)
- Instalacja bezobsługowych systemów zarządzania energią
- Wykorzystanie instalacji OZE w obiektach użyteczności publicznej i gospodarstwach domowych
- Wsparcie mieszkańców w zakresie wymiany indywidualnych źródeł ciepła
- Ochrona bioróżnorodności
- Ochrona walorów środowiska naturalnego
- Prowadzenie działań informacyjnych z zakresu edukacji ekologicznej i kształtowanie postaw proekologicznych wśród mieszkańców
- Zapobieganie negatywnym skutkom zmian klimatycznych

VI Wdrożenie

Rozdział odnosi się do przepisu Art. 10e. ust. 1. pkt. 8) system realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów zawartego w ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 2022 poz. 559) o samorządzie gminnym.

System realizacji strategii zgodnie ze znowelizowanymi przepisami jest obowiązkowym elementem strategii. Aby strategia była skutecznym narzędzie zarządzania powinna być skutecznie i efektywnie wdrażana i realizowana. Określenie podmiotów odpowiedzialnych za realizację założeń strategii oraz przypisanie każdemu z nich konkretnych zadań do wykonania, a także wskazanie sposobów monitorowania realizacji strategii i wytycznych do sporządzenia dokumentów wykonawczych, stanowi instrukcję postępowania w zakresie rozwoju lokalnej społeczności. System zarządzania strategią to inaczej określenie sposobu organizacji procesów wdrażających strategię, opiera się na trzech głównych elementach, a zależności między nimi przedstawiono poniżej:

Rysunek 4. Schemat wdrażania strategii.

W celu uzyskania wymiernych efektów realizowanych w ramach Strategii działań, konieczne jest przyjęcie pewnych założeń odnośnie jej wdrażania. Przede wszystkim ważne jest kompleksowe podejście do zaplanowanych prac oraz zadbanie o zachowanie ich komplementarności. Spójność celów strategicznych i poszczególnych zadań sprzyja bowiem ich szybszemu osiągnięciu przy jednoczesnym ponoszeniu mniejszych nakładów finansowych. Co więcej, ważna jest koncentracja środków na zadania o największych korzyściach społecznych ze względu na ich kluczowe znaczenie dla głównych interesariuszy (mieszkańców gminy). Konieczne jest również weryfikowanie planów strategicznych pod kątem ich zgodności z zasadami zrównoważonego rozwoju, co stanowi podstawę ich efektywności w dłuższej perspektywie. Ponadto, bardzo ważna jest konsekwencja w realizacji poszczególnych zadań dla długookresowych celów strategii. Ze względu na uspołeczniony charakter Strategii, w celu

zapewnienia największej skuteczności podejmowanych działań należy każdorazowo brać pod uwagę potrzeby i oczekiwania wszystkich interesariuszy – mieszkańców, partnerów społecznych i gospodarczych. Ważne jest rozwijanie współpracy z partnerami nie tylko lokalnymi, jak także w otoczeniu regionalnym i krajowym.

Skuteczne wdrożenie założeń niniejszej Strategii zostanie zapewnione dzięki stosowaniu powyższych zasad, co będzie sprzyjało stymulowaniu wielokierunkowego rozwoju gminy Zambrów. Realizacja poszczególnych zadań będzie podlegała bieżącemu monitoringowi uwzględniającemu kontrolę stopnia ich wykonania oraz weryfikacji osiągniętych wskaźników. Sprawnie funkcjonujący, odpowiednio zaplanowany system monitoringu jest bowiem podstawowym warunkiem pozyskania rzetelnych danych umożliwiających dokonanie oceny strategii.

Monitoring i ewaluacja

Zgodnie z art. 10e ust. 3 ustawy o samorządzie gminnym, strategia określa oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia.

Sprawne wdrożenie założeń strategii i osiągnięcie zaplanowanych rezultatów możliwe jest bowiem wyłącznie dzięki bieżącemu monitoringowi i ewaluacji realizowanych działań. Niezbędne jest badanie postępów poszczególnych prac i analiza ich efektów, a także aktualizacja podejmowanych zadań.

Celem prowadzenia monitoringu prac jest zapewnienie ich ciągłości i zapobieganie nieprawidłowościom występującym na drodze ich realizacji. Dzięki bieżącemu monitoringowi możliwe jest odpowiednio wczesne wykrywanie ewentualnych problemów i modyfikacja planowanych działań zgodnie z aktualną sytuacją, co wpływa na efektywność wdrażania poszczególnych etapów strategii. Podstawowym celem monitoringu jest zatem zwiększenie wydajności podejmowanych działań, co bezpośrednio przyczynia się do zapewnienia realizacji celów przyjętych w Strategii.

Monitoringowi podlegają wskaźniki zdefiniowane dla poszczególnych kierunków działań podejmowanych w ramach realizacji założeń strategii. W dokumencie strategicznym dla każdego z celów przypisano bowiem mierzalne wskaźniki rezultatu i produktu, które będą odzwierciedlały wyniki podejmowanych działań. Ich ocena powinna być dokonywana przez odpowiednie jednostki administracyjne co roku (bądź w innych odstępach czasowych, jeżeli taka potrzeba wynika z charakteru konkretnego wskaźnika). Wynikiem monitoringu będą sprawozdania dotyczące poziomu realizacji poszczególnych zadań.

Kierunek działania	Wskaźnik	Wartość bazowa wskaźnika (2020) ¹	Oczekiwany rezultat w 2027 r.	Źródło danych
Cel I Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez rozwój usług społecznych				
1. Rozwój oferty edukacyjno-wychowawczej lokalnych szkół	Współczynnik skolaryzacji brutto	64,07	wzrost	BDL GUS
2. Zwiększenie poziomu integracji społecznej	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	2,5	wzrost	Urząd Gminy Zambrów
	Liczba nowych/zmodernizowanych świetlic	0	wzrost	Urząd Gminy Zambrów
	Liczba zrealizowanych działań integracyjnych/aktywizujących	0	wzrost	Urząd Gminy Zambrów
3. Rozwój oferty kulturalnej i rekreacyjnej	Liczba imprez organizowanych przez centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice	44	wzrost	BDL GUS
	Liczba nowych ścieżek pieszo-rowerowych	0	wzrost	Urząd Gminy Zambrów
4. Dbłość o wysoką jakość przestrzeni publicznych	Powierzchnia zrewitalizowanych/nowo zagospodarowanych przestrzeni publicznych	0	wzrost	Urząd Gminy Zambrów
	Liczba schronisk dla zwierząt	0	wzrost	Urząd Gminy Zambrów
Cel II Wzmocnienie lokalnej gospodarki poprzez wykorzystanie potencjału rolnictwa, przetwórstwa i turystyki				
5. Zwiększenie atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej	Liczba zmodernizowanych/nowo powstałych obiektów rekreacyjnych	0	wzrost	BDL GUS
6. Wsparcie rolnictwa i rozwoju branży przetwórczej	Liczba działań/projektów wspierających działalność w sektorze rolnictwa	0	wzrost	BDL GUS

¹ Wskaźniki przyjmują wartość 0 ze względu na fakt, iż rok 2020 jest traktowany jako rok bazowy i od tego roku monitorowana jest wartość wskaźnika. Monitoringowi będzie podlegała tendencja zmian w poszczególnych obszarach wynikająca z wdrażanych w ramach Strategii Rozwoju Gminy Zambrów na lata 2023-2030 przedsięwzięć.

7. Wsparcie pozarolniczych form działalności gospodarczej	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1 000 ludności	717	wzrost	BDL GUS
Cel III Zrównoważony, jednorodny rozwój gminy Zambrów				
8. Rozwój infrastruktury drogowej i okołodrogowej oraz systemu transportu	Długość nowych/zmodernizowanych odcinków dróg	0	wzrost	Urząd Gminy Zambrów
9. Rozwój infrastruktury sieciowej i gospodarki odpadami	Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej	16,0%	wzrost	BDL GUS
	Udział procentowy odpadów zbieranych selektywnie z gospodarstw domowych	51,3%	wzrost	BDL GUS
	Liczba przebudowanych/zmodernizowanych stacji uzdatniania wody	0	wzrost	Urząd Gminy Zambrów
10. Ochrona zasobów środowiska naturalnego	Liczba budynków poddanych termomodernizacji	0	wzrost	Urząd Gminy Zambrów

Ważną kwestią jest także zaplanowanie ewaluacji strategii. Dzięki temu mechanizmowi możliwe jest zapewnienie osiągnięcia celów zaplanowanych w strategii. Rekomendowanymi terminami przeprowadzenia ewaluacji jest rok 2025 (ewaluacja mid-term) i rok 2030 (ewaluacja ex-post).

W ramach ewaluacji mid-term dokonana zostanie ocena podjętych do tej pory działań i ich wpływu na rozwój gminy. Jej wynikiem będzie szczegółowe sprawozdanie obejmujące podsumowanie wyników monitoringu i ocenę poziomu realizacji poszczególnych celów. Umożliwi ono weryfikację wyjściowych założeń, co będzie stanowiło podstawę do opracowania rekomendacji dotyczących aktualizacji i uzupełnień planów strategicznych.

Ewaluacja realizacji Strategii będzie przeprowadzana według pięciu podstawowych kryteriów oceny:

TRAFNOŚĆ

Badanie, czy cele strategii odpowiadają potrzebom beneficjentów – przedstawicielom różnych grup mieszkańców, przedsiębiorców, partnerów.

EFEKTYWNOŚĆ

Weryfikacja, czy podejmowane działania są racjonalne z ekonomicznego punktu widzenia i czy osiągnięte efekty są wymierne względem ponoszonych kosztów.

SKUTECZNOŚĆ

Ocena, czy realizowane zadania przyczyniają się do realizacji założonych celów strategicznych.

UŻYTECZNOŚĆ

Badanie, czy realizacja planów strategicznych przyczynia się do zaspokojenia potrzeb beneficjentów i odpowiada ich oczekiwaniom oraz czy zainteresowani faktycznie korzystają z efektów podejmowanych działań.

TRWAŁOŚĆ

Ocena trwałości efektów wdrożenia strategii oraz stałości pozytywnych skutków realizacji poszczególnych działań.

Uspołeczniiony charakter niniejszej Strategii jest jednym z jej podstawowych założeń, dlatego w proces ewaluacji zostaną włączeni także mieszkańcy gminy Zambrów. Ich opinie zebrane na drodze badań ankietowych, bądź konsultacji społecznych będą stanowiły uzupełnienie monitoringu i umożliwią aktualizację Strategii zgodnie z ich oczekiwaniami. Wyniki ewaluacji będą bowiem udostępniane wszystkim zainteresowanym, co będzie elementem partycypacyjnej polityki władz gminy.

Aktualizacja dokumentu

W ramach przedmiotowego dokumentu przyjęto założenia dotyczące jego aktualizacji, która odbywać się będzie według poniższych wytycznych:

1. Zmiany w Strategii Rozwoju Gminy Zambrów na lata 2022-2030 dokonywane będą uchwałą Rady Gminy na wniosek Wójta Gminy Zambrów.
2. Przed podjęciem uchwały wymagane jest wydanie stosownej opinii przez właściwą komisję Rady Gminy Zambrów.
3. Ocena realizacji strategii, na podstawie danych zawartych w raportach ewaluacyjnych, zostanie dokonana w latach 2026 i 2030. Jej celem będzie porównanie założonych w strategii oddziaływań i efektów jej wdrażania z osiągniętymi efektami. Na tej podstawie formułowane będą zalecenia w zakresie aktualizacji wdrażania Strategii na kolejne lata.
4. Decyzja o aktualizacji dokumentu dokonywana będzie przez Wójta gminy Zambrów we współpracy z właściwymi komórkami organizacyjnymi Urzędu Gminy w Zambrowie, które przedstawią ją do przyjęcia Radzie Gminy Zambrów.

Finansowanie strategii

Rozdział odnosi się do przepisu Art. 10e. 3. 9) ramy finansowe i źródła finansowania zawartego w ustawie z dnia 8 marca 1990 r. (Dz.U. 2022 poz. 559) o samorządzie gminnym. W celu skutecznej realizacji Strategii Rozwoju Gminy Zambrów na lata 2022-2030 samorząd, jako jej operator oraz inicjator, będzie poszukiwał wszelkich dostępnych źródeł, narzędzi, metod i możliwości realizacji określonych celów, aby urzeczywistnić zaproponowaną w dokumencie wizję.

Zasadnicze znaczenie dla sfinansowania Strategii ma przede wszystkim katalog środków publicznych, w tym:

- środki własne pochodzące z budżetu gminy,
- środki z budżetu województwa podlaskiego,
- środki budżetu państwa,
- środki pozyskane z Unii Europejskiej, m.in.:
 - Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FENIKS),
 - Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG),
 - Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS),
 - Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC),
 - Fundusze Europejskie dla Województwa Podlaskiego 2021-2027,
- Krajowe Programy Operacyjne,
- inne środki publiczne.

Ważnym elementem finansowania interwencji rozwojowych będą również środki prywatne, które mogą zostać wykorzystane do współfinansowania projektów realizowanych w ramach programów operacyjnych lub w formule partnerstwa publiczno-prywatnego.

Ewaluacja ex-ante

Zgodnie z obowiązującą ustawą z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2021 r. poz. 1057), podmiot opracowujący strategię rozwoju zobligowany jest do przeprowadzenia ewaluacji przed podjęciem działań wdrożeniowych zaplanowanych w ramach strategii (ewaluacja ex-ante).

Głównym celem niniejszej ewaluacji ex-ante jest kompleksowa ocena zasadności projektu Strategii Rozwoju Gminy Zambrów i trafności zaplanowanych w jej ramach działań z punktu widzenia potrzeb i oczekiwań interesariuszy. Analizie podlega także zakres zdefiniowanych celów i sposobów ich realizacji oraz ich spójność. Na podstawie badania i analizy zapisów strategii możliwe jest sformułowanie uwag i rekomendacji służących podniesieniu jakości merytorycznej oraz formalnej dokumentu.

Ewaluacja ex-ante uwzględnia przede wszystkim weryfikację założeń strategii pod względem ich spójności wewnętrznej i zewnętrznej. Wszystkie zaplanowane do realizacji zadania powinny być bowiem komplementarne wobec siebie, co zapewni ich wysoką skuteczność. Ocenie podlega także trafność poszczególnych działań oraz potencjalna efektywność określonych celów i kierunków interwencji.

Trafność

Głównym celem niniejszej Strategii jest ograniczenie zidentyfikowanych negatywnych zjawisk w sferze społecznej i gospodarczej poprzez wzmocnienie kapitału społecznego i dywersyfikację struktury gospodarczej przy jednoczesnym poszanowaniu środowiska przyrodniczego, co zostało określone w misji. Założono, że cel ten zostanie osiągnięty poprzez realizację trzech celów strategicznych, które konsekwentnie realizowane przyczynią się do wielokierunkowego rozwoju gminy Zambrów.

Poszczególne cele strategiczne i wyznaczone w ich ramach kierunki działań zostały opracowane jako trafna odpowiedź na zidentyfikowane słabe strony Gminy uwzględniające czynniki społeczne, gospodarcze oraz przestrzenne. Na drodze diagnozy strategicznej wyłoniono kluczowe wyzwania i zagrożenia mające wpływ na rozwój Gminy, co zostało ujęte w rozdziale III. Dzięki zdiagnozowaniu problemów oraz potrzeb mieszkańców gminy na drodze badania ankietowego, możliwe było trafne zaplanowanie celów strategicznych i kierunków działań, które stanowią odpowiedź na zidentyfikowane w gminie wyzwania. Co więcej, przy wypracowywaniu kierunków działań zostały uwzględnione również szanse i potencjały gminy, jakie wyniknęły z przeprowadzonej diagnozy strategicznej.

Opracowane cele strategiczne i kierunki działań łącznie stanowią warunek realizacji przyjętej w Strategii wizji rozwoju przedmiotowego obszaru. Dzięki uszczegółowieniu poszczególnych kierunków możliwy będzie dobór odpowiednich przedsięwzięć rozwojowych, które w znacznym stopniu wpłyną na poprawę sytuacji gminy zarówno w sferze społecznej, jak i gospodarczej i przestrzennej. W dokumencie uwzględniono również założenia poprzedniej strategii rozwoju gminy, dzięki czemu możliwe jest zachowanie kontynuacji kluczowych kierunków rozwojowych i zagwarantowanie spójności polityki prowadzonej przez jst.

Spójność

Wszystkie cele i kierunki są ze sobą spójne, dzięki czemu ich realizacja przyczyni się do osiągnięcia wymiernych rezultatów. Głównym celem zdefiniowanym w misji gminy Zambrów jest bowiem ograniczenie zidentyfikowanych negatywnych zjawisk w sferze społecznej i gospodarczej. Będzie to możliwe dzięki wzmocnieniu kapitału społecznego i dywersyfikację struktury gospodarczej, co jest przedmiotem I i II Celu strategicznego. Ponadto, realizacja działań zaplanowanych w Strategii zakłada ochronę środowiska przyrodniczego i równomierny rozwój wszystkich sołectw gminy Zambrów (III cel strategiczny). Obrany kierunek rozwoju jest komplementarny wobec działań zaplanowanych w ramach wsparcia obszarów wiejskich, w tym cennych przyrodniczo, zdefiniowanych w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 jako Obszary Strategicznej Interwencji.

Poszczególne cele skupiają się na zapewnieniu zrównoważonego, jednorodnego rozwoju gminy, co stanowi odpowiedź na zidentyfikowane dysproporcje w poziomie wyposażenia poszczególnych sołectw w infrastrukturę sieciową czy ich dostępie do podstawowej oferty społecznej. Wyznaczone kierunki działań uwzględniają przede wszystkim rozwój sfery społecznej, jednak zakłada się, że rezultaty zaplanowanych prac będą korzystne również pod względem gospodarczym i przestrzennym.

Polepszenie sytuacji demograficznej uwzględnia poprawę jakości życia mieszkańców, co przyczyni się do ograniczenia negatywnych zjawisk takich jak odpływ ludności. Na realizację tego celu będzie miał wpływ zarówno rozwój usług społecznych zaplanowanych w ramach I celu strategicznego, jak i dywersyfikacja lokalnej gospodarki, która jest II celem strategicznym. Ponadto, Cel III jest spójny z pozostałymi dwoma celami strategicznymi, co jest ważne z punktu widzenia wielokierunkowego rozwoju. Wysoka jakość infrastruktury drogowej ma bowiem znaczenie w rozwoju biznesu (dostępność terenów inwestycyjnych, atrakcyjność turystyczna), a także wpływa na jakość życia mieszkańców.

Niniejsza Strategia jest komplementarna również z dokumentami strategicznymi na szczeblu krajowym i regionalnym. Jej zapisy wpisują się bowiem w ustalenia zawarte w dokumentach takich jak Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030), Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego, a także Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego, Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Zambrów oraz Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Zambrów.

Skuteczność

Ocena skuteczności zaplanowanych działań jest możliwa dzięki analizie systemu wdrażania zawartego w Strategii. System realizacji założeń strategicznych zapewnia merytoryczne, organizacyjne i finansowe wsparcie dla osiągnięcia celów rozwojowych oraz umożliwia zaangażowanie innych podmiotów w działania rozwojowe. Szczególnie ważny element stanowi określenie horyzontu czasowego, budżetu oraz wskaźników dla poszczególnych zadań. Takie rozwiązanie jest użyteczne i trafne z punktu widzenia urzeczywistnienia zdefiniowanej wizji i celów rozwojowych. Zaplanowany proces monitoringu i ewaluacji postępów uwzględnia analizę poszczególnych wskaźników, dzięki czemu możliwa będzie ocena stopnia oddziaływania Strategii na procesy społeczno-gospodarcze oraz zmiany w sferze przestrzennej w wyniku wdrażania założeń dokumentu.

Efektywność

Efektywność strategii zależy natomiast od doboru odpowiednich środków i instrumentów w procesie wdrażania Strategii. Ponadto, ważne jest uwzględnienie wpływu czynników zewnętrznych i uwarunkowań wewnętrznych oraz ich prawidłowe wykorzystanie, bądź stosowne ograniczanie.

W niniejszym dokumencie zawarto zestawienie mocnych i słabych stron gminy oraz szanse i zagrożenia mające wpływ na jej rozwój – zostały one prawidłowo opracowane i wykorzystane na etapie formułowania celów strategicznych, co zapewniło spójność i trafność opracowanych kierunków działań.

Podsumowując, Strategię Rozwoju Gminy Zambrów na lata 2022-2030 cechuje wysoka spójność, zarówno wewnętrzna, jak i zewnętrzna. Uszczegółowienie poziomu operacyjnego, poprzez wskazanie kierunków działań oraz planowanych przedsięwzięć pozwoliło na zidentyfikowanie i zbadanie, czy w strukturze dokumentu i założeniach nie zachodzą sprzeczności. Strategię cechuje wysoka spójność wewnętrzna, ponieważ wskazane kierunki działań oraz planowane przedsięwzięcia wzajemnie się uzupełniają. Ponadto, w dokumencie wskazano dokumenty wyższego rzędu oraz równorzędne, z którymi opracowywana strategia jest spójna. Szczególną uwagę zwrócono na zapisy Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 oraz wskazane w niej obszary strategicznej interwencji. W celu zapewnienia wysokiego poziomu spójności, wskazując cele i kierunki, skupiono się na tym, by stanowiły one odpowiedź na dedykowane kierunki działań, poszczególnym OSI, w które wpisuje się gmina. Ze względu na opracowanie celów i kierunków na podstawie zidentyfikowanych słabych i mocnych strony gminy Zambrów, stanowią one trafną odpowiedź na rzeczywiste potrzeby i oczekiwania, a dzięki komplementarności poszczególnych działań ich realizacja będzie efektywna. Przewiduje się również, iż zaplanowane prace będą skuteczne, co zostanie zweryfikowane na drodze bieżącego monitoringu i ewaluacji ex-post w odniesieniu do opracowanych wskaźników.

Załącznik nr 1 Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej

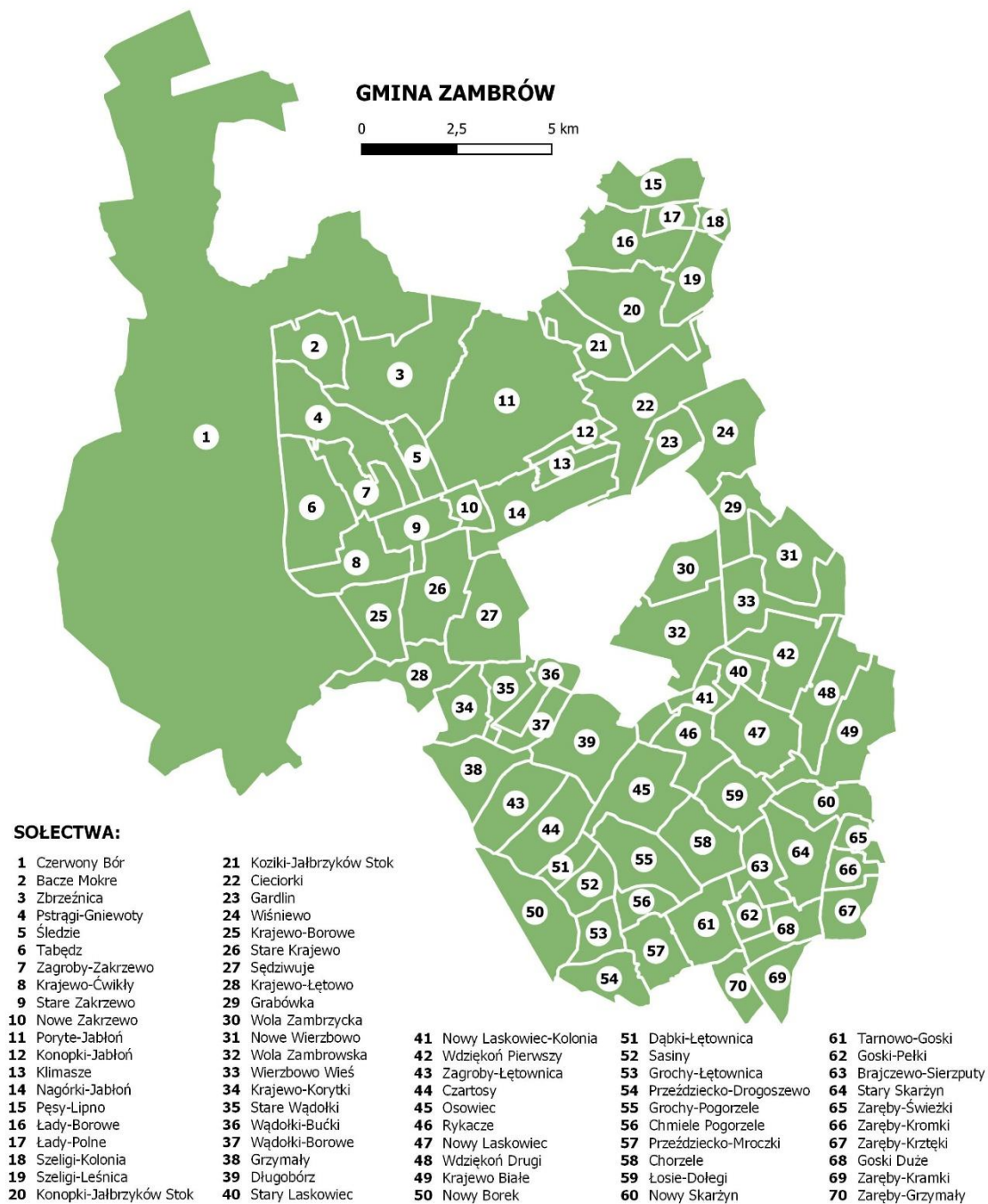
Portret gminy

Gmina wiejska Zambrów zlokalizowana jest w północno-wschodniej Polsce, w południowo-zachodniej części województwa, w powiecie zambrowskim. Siedziba Gminy Zambrów położona jest 69 km od Białegostoku oraz 129 km od Warszawy. Gmina graniczy: od północy z gminą Łomża, od północno-wschodniej strony z gminami Rutki i Kołaki Kościelne, od południa z gminami Czyżew i Andrzejewo, od południowego wschodu z gminą Wysokie Mazowieckie, od południowego zachodu z gminą Szumowo, od zachodu z gminą Śniadowo. O korzystnej lokalizacji gminy Zambrów świadczy usytuowanie w obrębie drogi krajowej nr 8 oraz stosunkowo niewielka odległość od dużych ośrodków miejskich o kluczowym znaczeniu, takich jak Warszawa czy Białystok, a dodatkowo gmina graniczy z województwem mazowieckim. Dobrej komunikacji pomiędzy trzema województwami: podlaskim, mazowieckim i warmińsko-mazurskim sprzyja położenie stanowiące przestrzeń dla efektywnej współpracy w wielu obszarach. Przez Gminę Zambrów przebiegają następujące drogi:

- droga krajowa nr 8: Kudowa Zdrój (granica państwa) – Wrocław – Warszawa – Białystok – Augustów – Budzisko (granica państwa);
- droga krajowa nr 63: granica państwa – Węgorzewo – Giżycko – Pisz – Kisielnica – Łomża – Zambrów – Cerańów – Sokołów Podlaski – Siedlce – Łuków – Radzyń Podlaski – Wisznice – Sławatycze – granica państw;
- droga krajowa nr 66: Zambrów – Wysokie Mazowieckie – Brańsk – Bielsk Podlaski – Kleszczele – Czeremcha – Połowce – granica państwa;

Obszar Gminy otacza miasto powiatowe Zambrów, które jest siedzibą władz powiatu i gminy miejskiej. Istotne dla rozwoju gminy są: nietypowo duży obszar oraz bardzo liczne sołectwa. Warunki naturalne, a także zaszczości historyczne mają duży wpływ na dzisiejszy, zróżnicowany układ osiedli wiejskich. Zdecydowana większość mieszkańców Gminy zamieszkuje jej południową część. Warunki naturalne Gminy Zambrów są bardzo korzystne dla rozwoju rolnictwa. Przeważa produkcja zwierzęca, głównie hodowla krów mlecznych, a na terenie gminy dominuje prywatne rolnictwo. Rzeki zlokalizowane na terenie Gminy Zambrów to: w północnej części Gminy: Gać, Jabłonka, Dąb, Prątnik, Strumyk Zambrzyca i w południowej: Mały Brok.

Rysunek 5. Wykaz sołectw gminy Zambrów

Historia

Teren Gminy Zambrów (północno-wschodnie Mazowsze) charakteryzuje się rozproszonym osadnictwem. Obszar ten w końcu X wieku został włączony do państwa Piastów. W okresie tym wybudowano grody: Ostrołęka, Wizna, Łomża, Tykocin oraz gród w pobliżu obecnej miejscowości Poryte-Jabłoń. Pierwsze osady, które powstały na tym terenie, to Bracesevyci oraz Besdecce. W XIII i XIV wieku obszary te zmagaly się z najazdami litewskimi, jaćwieskimi oraz ruskimi. Na przełomie XIV i XV wieku na terenach tych powstały wsie. Inicjatorem osadnictwa w okolicach Zambrowa był książę Janusz I, dzięki którego staraniom powstały m.in. osady: Śledzie, Gniewoty, Zagroby-Zakrzewo. Na terenie, który obejmował rzeczki Jabłoń, Prątnik, Zambrzyca i Łętownica powstała osada Zambrów. Dopiero po zwycięstwie grunwaldzkim rozpoczął się dynamiczny proces osadniczy w tej okolicy. W okresie rządów Bolesław IV (1429-1454) powstały osady: Zagroby, Sasiny, Wądołki i inne. Sieć osadnicza w okolicach Zambrowa powstała na przełomie XIV i XV wieku i istnieje po dziś dzień.

Historia gminy Zambrów wiąże się z dziejami miasta Zambrów, o którym pierwsze wzmianki, wtedy jeszcze jako wsi książęcej, pochodzą z 1403 roku. Zambrów otrzymał prawa miejskie około 1430 roku (dokładna data lokacji nie jest znana). Po przyłączeniu Mazowsza do Korony stał się miastem królewskim i do 1795 roku był siedzibą władz powiatowych. Zambrów był lokalnym centrum handlu i rzemiosła. W 1809 roku wprowadzano samorząd gminno-wioskowy pod nadzorem właścicieli wsi. Kolejny etap to czas ustanowienia gmin terytorialnych pod nadzorem urzędników carskich (1864-1915). To właśnie wtedy powstała gmina Zambrów kształtem terytorialnym przypominającym współczesną gminę. Po odzyskaniu niepodległości cały region wkroczył ponownie w okres rozwoju, a w 1919 roku Zambrów odzyskał prawa miejskie. W 1918 roku utworzono samorządowe gminy z radami gminnymi, a następnie przeprowadzono reformę samorządu gminnego (1933). W latach międzywojennych życie miasta nadal było związane z wojskiem. Jeszcze w latach trzydziestych ubiegłego wieku Zambrów był zamieszkiwany w połowie przez ludność żydowską. Zambrów doświadczył znaczących zniszczeń wojennych szacowanych na około 43%. Miasto jednak dość szybko odbudowano i uruchomiono w nim zakłady przemysłu bawełnianego, będące największym pracodawcą w powiecie. W latach siedemdziesiątych XX w. powstała współczesna gmina Zambrów, jednak z czasem została połączona z miastem Zambrowem. Od 1990 roku gminy funkcjonują według nowych norm prawnych ustalonych w ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie terytorialnym (obecna nazwa - o samorządzie gminnym). Współczesna wiejska Gmina Zambrów rozpoczęła działalność w 1991 roku po oddzieleniu się od Miasta Zambrowa. Od 1991 roku miasto i gmina stanowią dwie odrębne jednostki administracyjne.

Gminne Jednostki Organizacyjne

Do jednostek organizacyjnych działających na terenie gminy należą:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zambrowie,
- Szkoła Podstawowa w Starym Skarżynie,
- Szkoła Podstawowa im. Orła Białego w Porytem Jabłoni,
- Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Starym Zakrzewie (do 31 sierpnia 2020 r.),
- Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Starym Zakrzewie (od 1 września 2020 r.),
- Szkoła Podstawowa im. Papieża Jana Pawła II Osowcu,
- Szkoła Podstawowa w Wiśniewie,
- Szkoła Podstawowa w Starym Laskowcu,
- Przedszkole Samorządowe Gminy Zambrów

Organizacje Pozarządowe

Wśród organizacji pozarządowych działających na terenie gminy wiejskiej Zambrów należy wymienić:

- Fundację Ludzie Kontra Żywioty, Lokalizacja: Zagroby-Łętownica
- Stowarzyszenie Artystyczne Dance Folk, Lokalizacja: Długobórz
- Stowarzyszenie Dżentelmenów Wiejskich, Lokalizacja: Konopki-Jałbrzyków Stok
- Stowarzyszenie Historyczne im. 71. Pułku Piechoty, Lokalizacja: Nagórki-Jabłoń
- Socjalna Spółdzielnia Przystanek, Lokalizacja: Czerwony Bór
- Stowarzyszenie Na Rzecz Wspierania Rozwoju i Edukacji Osób Niepełnosprawnych "Naprzeciw", Lokalizacja: Długobórz Pierwszy, Obszary działań: Edukacja, wychowanie
- Fundacja na rzecz Pomocy Funkcjonariuszom SW "Andrzej", Lokalizacja: Czerwony Bór, Obszary działań: Usługi socjalne, pomoc społeczna
- Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych Gminy Zambrów, Lokalizacja: Wola Zambrowska, Obszary działań: Rozwój lokalny.
- Gminny Klub Sportowy "Iskra", Lokalizacja: Poryte-Jabłoń, Obszary działań: Sport, turystyka, rekreacja, hobby.
- Stowarzyszenie Sztuk Walki w Zambrowie CEL ORGANIZACJI: Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu.
- Stowarzyszenie „Zambrowskie Produkty Lokalne” CEL ORGANIZACJI: Wspieranie przedsięwzięć zmierzających do wypromowania lokalnych i regionalnych produktów.

- Stowarzyszenie Przyjaciół osób starszych i niepełnosprawnych „Człowiek nie wiek” CEL ORGANIZACJI: Wspieranie osób starszych i niepełnosprawnych w różnych formach inicjatyw społecznych.
- Fundacja „Tradycja i rozwój”
- Stowarzyszenie „Szansa” w Zambrów CEL ORGANIZACJI: Prowadzenie i wspieranie szeroko pojętej edukacji społeczeństwa, rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, rozwijanie samorządności i umacnianie roli społeczności lokalnych w życiu społecznym, politycznym i gospodarczym swojego regionu.
- Zambrowski Klub Sportowy „Olimpia” CEL ORGANIZACJI: Rozwijanie, uczestnictwo i popularyzacja gry w piłkę nożną.

Życie kulturalne, turystyka i zabytki

Centrum życia kulturalnego w gminie pełni Gminne Centrum Biblioteki, Kultury i Sportu w Osowcu, które zostało powołane uchwałą nr 214/XVI/20 rady gminy Zambrów z dnia 22 grudnia 2020 r. Centrum powstało w wyniku przekształcenia Biblioteki Publicznej Gminy Zambrów w Osowcu i służy zaspokajaniu i rozwijaniu potrzeb czytelniczych, upowszechnianiu wiedzy, rozwojowi kultury i sportu oraz promocji Gminy. Siedzibą Gminnego Centrum Biblioteki, Kultury i Sportu w Osowcu jest wynajmowane pomieszczenie w Szkole Podstawowej w Osowcu. Gminne Centrum Biblioteki, Kultury i Sportu w Osowcu nie dysponuje bazą infrastrukturalną, a jego zadania finansowane są w oparciu o dotację z budżetu gminy. W 2021 roku działalność Gminnego Centrum Biblioteki, Kultury i Sportu w Osowcu podlegała ograniczeniom ze względu na pandemię COVID-19.

W ramach Centrum funkcjonują dwie grupy śpiewacze – Laskowianki i Zamberwsi, które skupiają miłośników muzyki ludowej. Gminne Centrum Biblioteki, Kultury i Sportu w Osowcu w roku 2021 zorganizowało lub współorganizowało następujące imprezy: 1. Jubileusz XXX-lecia Gminy Zambrów. 2. Gminny Dzień Seniora. 3. Wieczór autorski Bożenny Adamkiewicz - autorki publikacji pt „Zambrówianie i przybysze. Losy ludzkie wplątane w historię Polski”. 4. I Spotkanie Wigilijne Kół Gospodyń Wiejskich i Stowarzyszeń działających na terenie Gminy Zambrów. 5. Konkurs pt. „ŚWIĄTECZNA BOMBKA” pod honorowym patronatem Wójta Gminy Zambrów.

Imprezy kulturalne na terenie gminy Zambrów organizowane są przez pracowników Urzędu Gminy przy współudziale szkół, Kół Gospodyń Wiejskich, Rad Sołeckich, Ochotniczych Straży Pożarnych i innych organizacji i stowarzyszeń działających na terenie Gminy. Finansowane są ze środków budżetu Gminy oraz ze środków pozyskiwanych od sponsorów.

Podstawą dla aktywności turystycznej na obszarze gminy Zambrów są zabytkowe obiekty architektoniczne znajdujące się w sołectwach gminy Zambrów, takich jak: Ciecioriki, Czerwony Bór,

Klimasze, Konopki-Jałbrzyków Stok, Krajewo-Borowe, Łosie Dołęgi, Poryte-Jabłoń, Rykacze, Stare Krajewo, Tabędz, Wądołki-Borowe, Zbrzeźnica. Są to zarówno zabytki architektury sakralnej (np. kościoły, kaplice) jak i architektury świeckiej (np. zespoły dworskie).

- Kościół Parafialny pw. Matki Boskiej Częstochowskiej - czas powstania: 1776 r., 1937- 1942 r.
- Dwór w Łosiach-Dołęgach - Czas powstania 1889 r.
- Dwór w Porytem Jabłoni
- Młyn w Śledziach - czas powstania: 1945 r.
- Mogiła Żołnierzy AK z okresu II Wojny Światowej
- Cmentarz Wojenny z okresu II Wojny Światowej
- Dwór w Wądołkach-Borowych - czas powstania: 1882 r.

Na terenie gminy znajdują się także liczne zabytki w postaci stanowisk archeologicznych.

Ochrona środowiska

Powiat zambrowski charakteryzuje się stosunkowo niewielkim poziomem emisji zanieczyszczeń do powietrza. W emisji ze źródeł punktowych największy udział mają: zanieczyszczenia pyłowe, dwutlenek azotu oraz dwutlenek siarki, a udział niemetanowych lotnych związków organicznych (NMLZO), amoniaku oraz benzo(a)pirenu jest niski. Najwięcej pyłów drobnych i bardzo drobnych pochodzi z ogrzewania indywidualnego budynków (emisja powierzchniowa). W powiecie zambrowskim natężenie ruchu kołowego (poza drogą S8) pod względem emisji spalin nie stwarza zagrożenia dla środowiska i zdrowia człowieka. Gorsza sytuacja występuje w pasie drogi krajowej S8, co znacznie pogarsza stan środowiska, skutkując wyłączeniem użytków rolnych znajdujących się wzdłuż drogi krajowej z ekologicznej produkcji rolnej. Emisja z transportu drogowego ma znaczący udział w całkowitej emisji w powiecie zambrowskim. Największa ilość zanieczyszczeń gazowych przypada na dział wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz i wodę. Największy udział w emisji zanieczyszczeń gazowych miał dwutlenek węgla. W ostatnich latach wyraźnie obniżyła się emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych. Występujące na terenie powiatu zambrowskiego zanieczyszczenie powietrza jest niższe niż przeciętne dla Strefy Podlaskiej.

Na terenie gminy zlokalizowane są mechaniczno-biologiczne oczyszczalnie ścieków: w Czerwonym Borze, w miejscowości Poryte-Jabłoń, w Osowcu oraz we wsi Zakrzewo Stare, w Długoborzu.

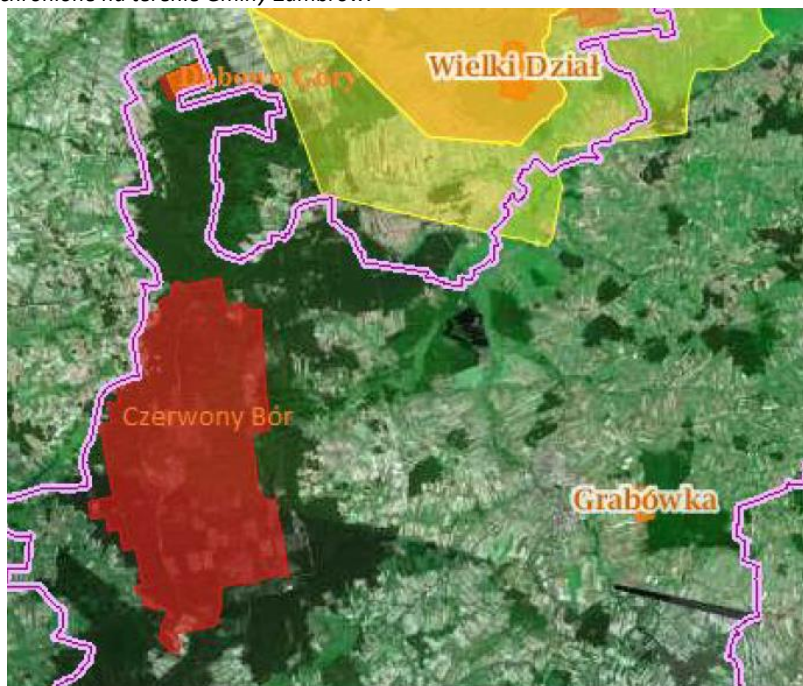
Program ochrony środowiska dla Gminy Zambrów na lata 2017-2020 z perspektywą do 2024 zakładał: (1) do 2025 r. poddanie recyklingowi 60% odpadów komunalnych, (2) do 2030 r. poddanie recyklingowi 65% odpadów komunalnych, (3) do 2030 r. redukcję składowania odpadów komunalnych maksymalnie do 10%.

Obszary Natura 2000

Formy ochrony przyrody na terenie gminy Zambrów:

- park krajobrazowy - Łomżyński Park Krajobrazowy Doliny Narwi - otulina: 375.0 ha
- specjalny obszar ochrony (SOO) - Czerwony Bór: 5044.0 ha - użytek ekologiczny: 1.6 ha
- rezerwat - Dębowe Góry: 99.0 ha, Grabówka: 61.0 ha

Rysunek 6. Obszary chronione na terenie Gminy Zambrów.

Źródło: Program ochrony środowiska dla Gminy Zambrów na lata 2017-2020 z perspektywą do 2024

W granicach administracyjnych Gminy Zambrów znajduje się forma ochrony przyrody w ramach Natura 2000: Czerwony Bór PLH200018 - Obszar o zasięgu 5052.22 ha. Zlokalizowany jest w północno-wschodniej części Polski, w zachodniej części województwa podlaskiego, w powiecie zambrowskim, w gminie Zambrów. Rozciąga się on na południe od miasta Łomży i na zachód od miejscowości Zambrów. Teren Czerwonego Boru znajduje się w granicach Nadleśnictwa Łomża, obrębu Zambrów II, leśnictw Czerwony Bór i Tabędz. Czerwony Bór stanowi ważną ostoję oligo- i mezotroficznych siedlisk Natura 2000 występujących na gruntach mineralnych - muraw, wrzosowisk i jałowczysk, niedostatecznie chronionych w skali ogólnopolskiej, zwłaszcza w ostojach Polski północno-wschodniej.

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy Zambrów

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy Zambrów obejmuje analizę:

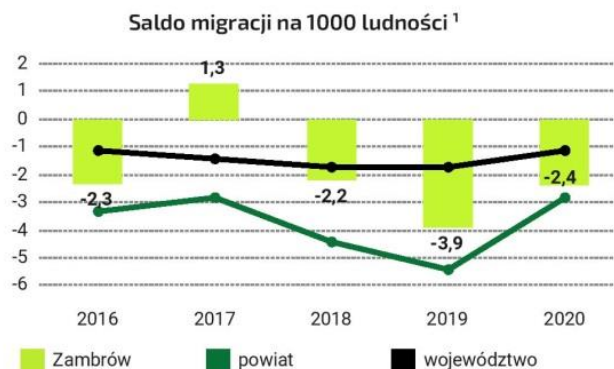
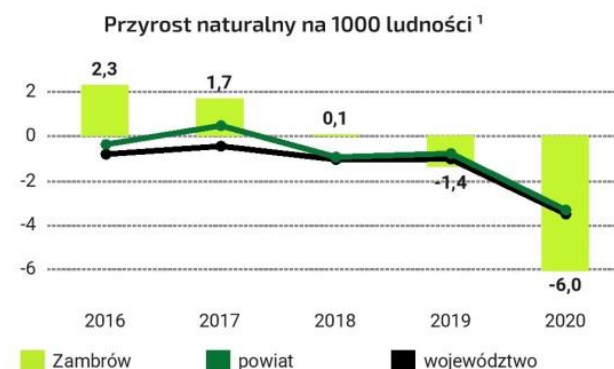
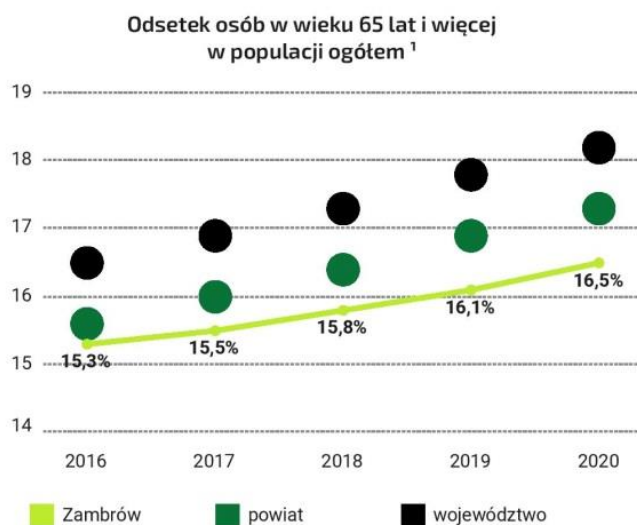
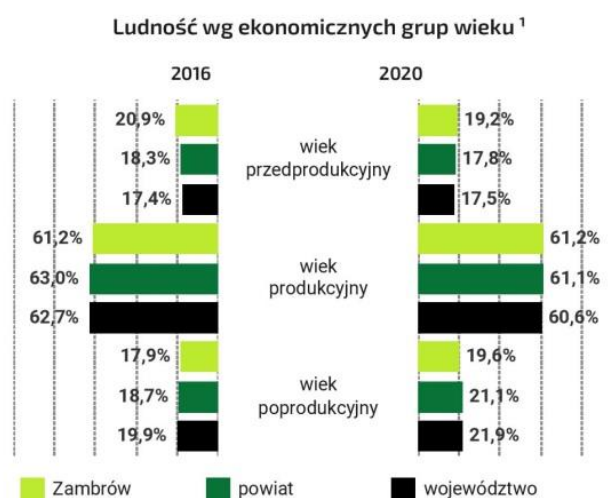
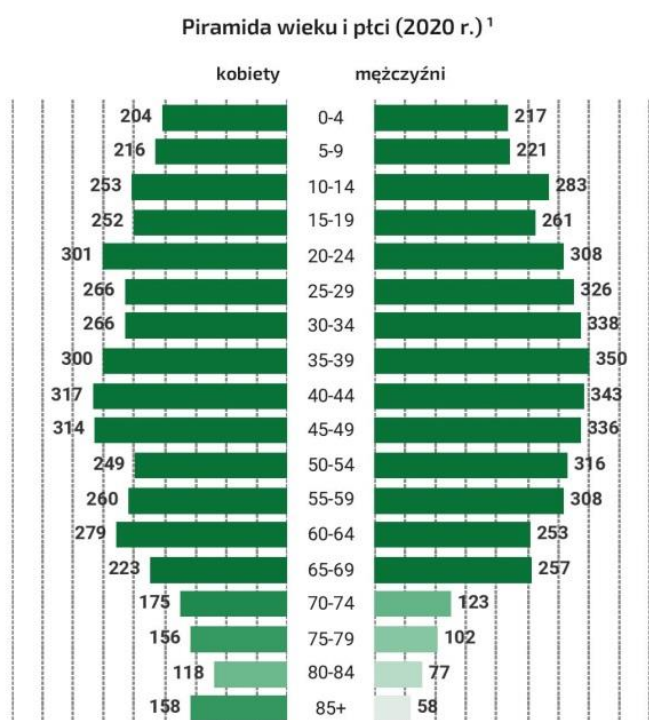
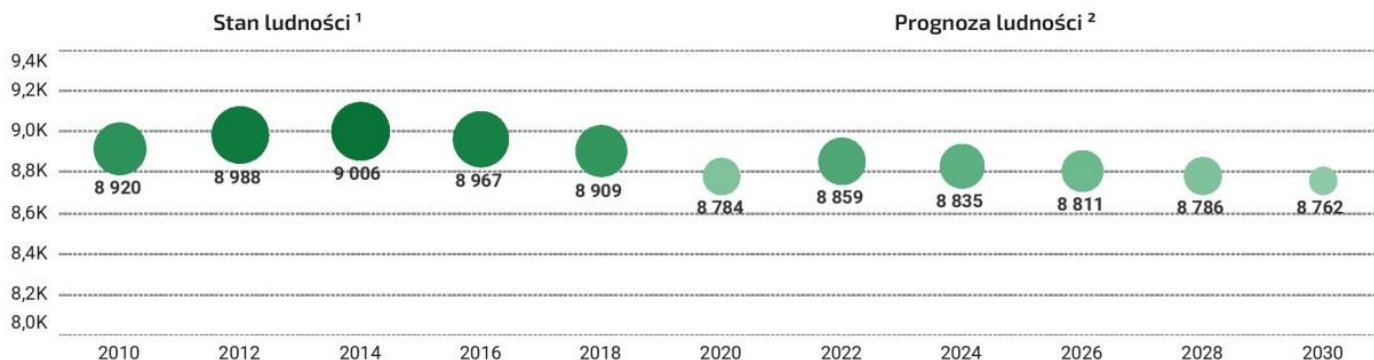
- 1) **trendów demograficznych** (stan i prognozy ludności, przyrost naturalny na 1000 ludności, saldo migracji na 1000 ludności, piramida wieku i płci, udział osób w wieku 65 lat i więcej, rozkład ludności według ekonomicznych grup wieku),
- 2) **pomocy społecznej** (zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej, liczba rodzin, którym udzielono świadczenia pieniężne i niepieniężne, rodziny objęte pomocą społeczną, struktura rodzin objętych pomocą społeczną, główne przyczyny przyznania pomocy, kwota udzielonych świadczeń w ramach zadań własnych gminy, liczba osób, którym udzielono zasiłki celowe, okresowe i stałe, kwota udzielonych świadczeń na zasiłki),
- 3) **edukacji i kultury** (odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym, współczynnik skolaryzacji netto, wyniki egzaminu ósmoklasisty, czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności i wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika, imprezy organizowane przez ośrodki kultury, wydatki budżetu gminy na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego oraz na oświatę i wychowanie wraz z ich udziałem w wydatkach ogółem),
- 4) **przedsiębiorczości** (liczba podmiotów gospodarczych ogółem, w sektorze prywatnym oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, podmioty nowo zarejestrowane i wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności, podmioty wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności, podmioty wpisane do rejestru REGON według sekcji PKD 2007, osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności, struktura wieku przedsiębiorców, liczba wniosków złożonych w systemie CEiDG, fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. Ludności),
- 5) **rynku pracy** (pracujący na 1000 ludności, liczba osób pracujących w podziale na płeć, udział bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym, liczba zarejestrowanych bezrobotnych w podziale na płeć, bezrobotni według wieku, wykształcenia, staży pracy i czasu pozostawiania bez pracy),
- 6) **finansów samorządowych** (dochody i wydatki gminy, dochody gminy na 1 mieszkańca, źródła dochodów gminy, wybrane źródła dochodów własnych gminy, główne wydatki gminy wg działów Klasyfikacji Budżetowej, udział wydatków na pomoc społeczną i rodzinę, administrację publiczną, transport i łączność w wydatkach gminy ogółem, wskaźniki oceny finansowej gminy),
- 7) **infrastruktury i ochrony środowiska** (sieci wodociągowej, sieci kanalizacyjnej, sieci gazowej, zużycie wody z wodociągów na 1 korzystającego, zmieszane odpady komunalne z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca, odpady zebrane selektywnie z gospodarstw

domowych w relacji do ogółu odpadów, wydatki budżetu gminy na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska wraz z udziałem w ogóle wydatków, udział powierzchni prawnie chronionych w powierzchni ogółem, lesistość). Wybrane dane dotyczące sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy Zambrów przedstawione są w kontekście sytuacji w powiecie zambrowskim oraz województwie podlaskim.

Demografia

W ostatniej dekadzie liczba ludności w gminie Zambrów wahała się od 8 920 do 8 784. W roku 2010 r. gminę zamieszkiwało 8920 osób i aż do roku 2014 notowano wzrost liczby ludności (9 006), który wyniósł 0,96%. W kolejnych latach liczba ludności w gminie malała, aby w roku 2020 wynieść 8784. Zgodnie z prognozą ludności dla gminy Zambrów, do roku 2028 notowany ma być wzrost liczby ludności w stosunku do roku 2020, ale już w 2030 roku liczba ludności ma spaść poniżej poziomu odnotowanego w 2020 roku i wynieść 8 762. Piramida ludności według płci i wieku dla 2020 roku wskazuje na istotną dysproporcję w udziale kobiet i mężczyzn w strukturze populacji gminy Zambrów. W kategorii do 59 lat, mężczyźni stanowią większy odsetek populacji. Sytuacja wyrównuje się w kategorii 60-69 lat, a w kategorii 70 lat i więcej następuje odwrócenie trendu i to kobiety w tym wieku dominują w strukturze populacji. Sytuacja w kategorii 20-24 lata wydaje się korzystna ze względu na najbardziej zrównoważony udział obydwu płci w strukturze populacji. Jest to także ta kategoria wieku, która w najbliższych latach może być zainteresowana zawieraniem małżeństw i posiadaniem dzieci, stąd zbliżona liczba kobiet i mężczyzn w tej kategorii wiekowej zamieszkująca gminę Zambrów może przełożyć się na zrealizowanie prognoz demograficznych w zakresie wzrostu liczby ludności do 2038 roku.

DEMOGRAFIA

źródło danych:

¹ GUS BDL (2010-2020)

² Opracowanie własne

Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku w gminie Zambrów zmieniła się nieznacznie w 2020 roku w stosunku do stanu z 2016 roku. W 2020 roku odnotowano spadek o 1,7 pp. w kategorii osób w wieku przedprodukcyjnym (z 20,9% do 19,2%) i jednocześnie analogiczny wzrost odsetka osób w wieku poprodukcyjnym (wzrost z 17,9% do 19,6%), przy utrzymaniu się na takim samym poziomie odsetka osób w wieku produkcyjnym (61,2%). Wskazuje to na to, że w gminie Zambrów zachodzi proces starzenia się społeczności i jest on bardziej dynamiczny, niż w powiecie i województwie, choć wciąż mniej niż w innych regionach kraju.

Analiza wskaźnika przyrostu naturalnego na 1000 ludności wskazuje na to, że w latach 2016 i 2017 był on dodatni i wynosił odpowiednio 2,3 i 1,7. Dodatni przyrost naturalny odnotowywany był w gminie Zambrów do 2018 roku, ale już po 2018 roku wartość wskaźnika przyrostu naturalnego na 1000 ludności w przypadku gminy Zambrów maleje. Na tle powiatu zambrowskiego, jak również na tle województwa podlaskiego, przyrost naturalny na 1000 mieszkańców nie przedstawia się korzystnie, ponieważ jego wartość maleje zdecydowanie szybciej. W 2020 roku wskaźnik ten osiągnął najniższą wartość (-6,0) i jest ona niższa zarówno od wskaźnika dla powiatu zambrowskiego, województwa podlaskiego, jak i całego kraju. Sytuacja ta może być związana z sygnalizowaną wcześniej dysproporcją w udziale kobiet i mężczyzn w strukturze populacji. W kategorii osób w wieku 25-34 lata, a więc realizującej obecnie zadania prokreacyjne, dysproporcja w udziale kobiet (532) i mężczyzn jest znacząca (664).

W przypadku salda migracji, ujemny trend widoczny jest od 2018 roku. Najwyższą ujemną wartość gmina Zambrów osiągnęła w 2019 r. kiedy to saldo migracji na 1000 ludności wyniosło -3,9. W 2020 roku saldo migracji wynosiło -2,4. Analogiczny wskaźnik dla powiatu zambrowskiego kształtuje się jeszcze bardziej niekorzystnie, niż w samej gminie Zambrów. Saldo migracji na 1000 ludności w województwie podlaskim jest nieco bardziej korzystne niż w gminie Zambrów, choć wciąż pozostaje ujemne.

Pomoc społeczna

Udział beneficjentów pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności zmniejszył się w latach 2016 – 2020 z 5,5% do 2,9%. Podobna tendencja obserwowana jest w powiecie zambrowskim, jak również w województwie podlaskim. W 2016 roku w gminie Zambrów objętych było pomocą społeczną 688 osób w 254 rodzinach. Na przestrzeni lat 2017-2020 istotnie zmniejszyła się liczba rodzin objętych taką pomocą (do 122 w 2020 roku) oraz liczba osób objętych pomocą społeczną (do 252 w 2020 roku). Od 2016 roku systematycznie spada liczba rodzin, którym udzielono świadczeń pieniężnych – ze 171 w 2016 roku do 117 w 2020 roku. Spada także liczba rodzin, którym udzielono świadczeń niepieniężnych – z 51 w 2016 roku do 22 w 2020 roku.

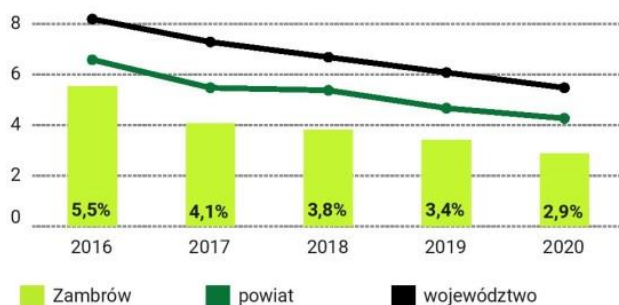
Wśród rodzin objętych pomocą społeczną zdecydowanie dominują rodziny z dziećmi, stanowiąc 32% beneficjentów, choć należy podkreślić, że odsetek takich rodzin zmniejszył się od 2016 roku o ponad 12%. Wzrósł natomiast znacząco odsetek rodzin emerytów i rencistów objętych pomocą społeczną – z 8,3% do 13,1%.

Główną przyczyną przyznania pomocy społecznej w 2020 roku było ubóstwo i dotyczyło to 100 rodzin. Zdecydowanie rzadziej pomoc społeczna przyznawana była ze względu na niepełnosprawność lub z powodu bezrobocia (odpowiednio 62 i 59 rodzin). Długotrwała lub ciężka choroba była przyczyną przyznania pomocy społecznej w przypadku 48 rodzin. Najrzadziej natomiast przyczyną przyznania takiej pomocy była bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego (28 rodzin).

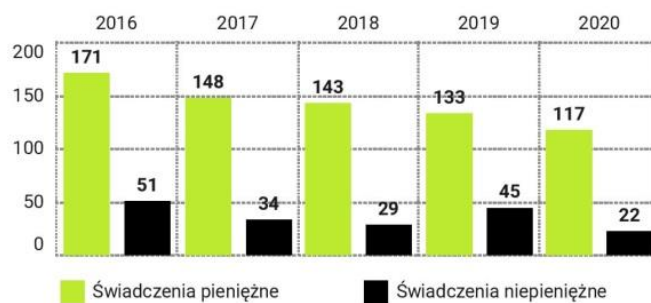
Kwota udzielonych świadczeń na zasiłki stałe zwiększyła się o ponad 26% w latach 2016-2020. W tym samym okresie kwota świadczeń udzielonych w ramach zasiłków okresowych zmniejszyła się o ponad 50%, a kwota świadczeń przeznaczonych na zasiłki celowe zmniejszyła się czterokrotnie. Liczba osób, którym udzielano w latach 2016-2020 zasiłków celowych zmniejszyła się z 18 w 2016 do 7 w 2020 roku, a zasiłków okresowych ze 108 w 2016 do 57 w 2020 roku. Wzrosła natomiast liczba osób, którym udzielono zasiłków stałych z 31 w 2016 roku do 38 w 2020 roku.

POMOC SPOŁECZNA

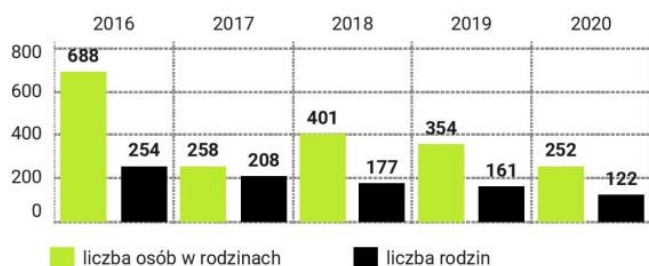
Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej ¹

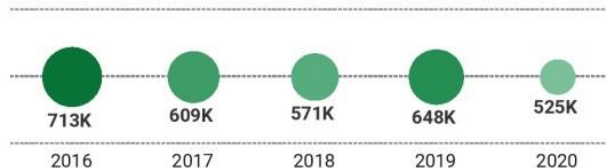
Liczba rodzin, którym udzielono świadczeń ²

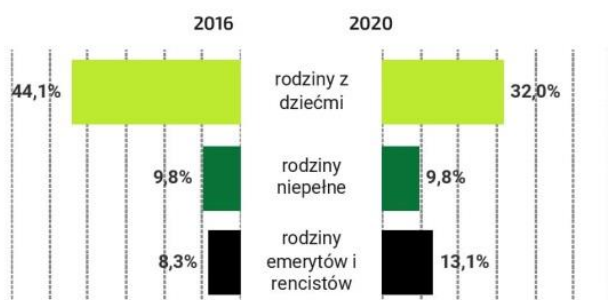
Rodziny objęte pomocą społeczną ²

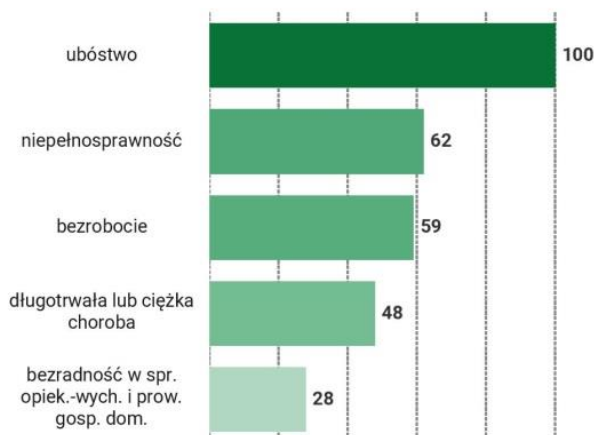
Kwota udzielonych świadczeń w ramach zadań własnych gminy [tys. zł] ²

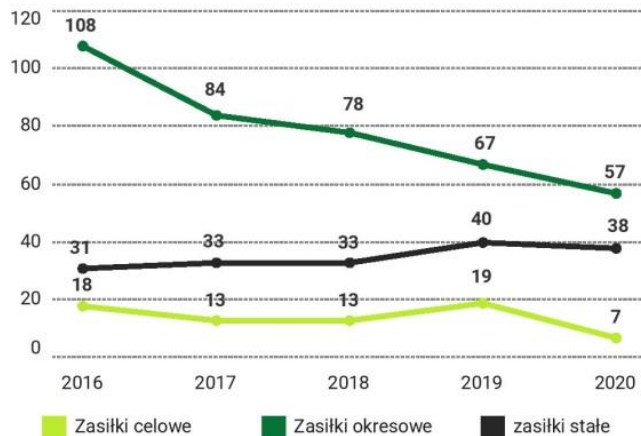
Struktura rodzin objętych pomocą społeczną ²

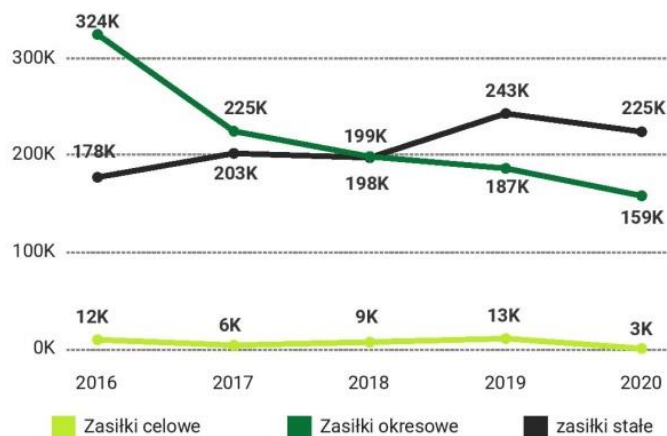
Główne przyczyny przyznania pomocy ² - liczba rodzin (2020 r.) -

Liczba osób, którym udzielono zasiłki ²

Kwota udzielonych świadczeń na zasiłki [tys. zł] ²

źródło danych:

¹ GUS BDL (2016-2020)

² Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zambrze

Edukacja i kultura

Sytuacja w obszarze opieki przedszkolnej w gminie Zambrów systematycznie się pogarsza. Na przestrzeni ostatnich pięciu lat (2016-2020) widoczny jest spadek odsetka dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym. Pogorszenie jest bardzo wyraźne i sytuacja w tym obszarze odbiega znacząco od stanu w powiecie zambrowskim i województwie podlaskim. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym był w 2020 roku najniższy od 5 lat i wynosił zaledwie 36,7%. Jest to spadek w stosunku do 2016 roku o ponad 6 pp. Dzieje się tak mimo znaczącego wzrostu wydatków budżetu gminy w dziale edukacja i wychowanie, zarówno w obszarze wydatków na przedszkola (wzrost z 0,81M do 2,66M), jak i w przypadku wydatków na szkoły podstawowe (wzrost z 4,63M do 8,04M) na przestrzeni lat 2016-2020. W 2020 roku wydatki gminy na edukację i wychowanie pochłaniały niespełna 27% budżetu gminy. Należy podkreślić, że w gminie Zambrów w ostatnim zrealizowano inwestycje dotyczące budowy przedszkola gminnego oraz oddziału żłobkowego, które pozwolą na zaspokojenie potrzeb społeczności lokalnej w zakresie dostępu do profesjonalnej formy opieki nad dziećmi do lat 3.

Wydatki budżetu gminy w dziale kultura i ochrona dziedzictwa narodowego systematycznie rosną, choć w 2020 roku były niższe niż jeszcze rok wcześniej, ale mogło być to spowodowane ograniczeniami w zakresie aktywności kulturalnej związanej z rozprzestrzenianiem się COVID-19.

Gmina Zambrów posiada stosunkowo niski współczynnik skolaryzacji, zdecydowanie niższy, niż w przypadku powiatu zambrowskiego i województwa podlaskiego. W 2020 roku wynosił on tylko 58,8%. Wartość ta jest najniższa od 2016 roku. Także wtedy była ona zdecydowanie niższa od współczynnika dla powiatu i dla województwa. Analiza wyników egzaminu ósmoklasisty w 2021 roku wskazuje na gorsze wyniki w gminie Zambrów niż w powiecie i województwie w obrębie wszystkich testowanych przedmiotów. Uczniowie z gminy Zambrów uzyskali zdecydowanie niższe wyniki w porównaniu do powiatu zambrowskiego i województwa podlaskiego w zakresie edukacji z języka angielskiego. Wynik ten jest niższy o 10 pp. w stosunku do wyników w skali województwa. Z kolei wyniki egzaminu z matematyki są w gminie Zambrów gorsze niż w województwie o 4,5 pp. Wyniki egzaminu z języka polskiego przedstawiają się podobnie – różnica w stosunku do wyników dla województwa ponownie wynosi 4,6 pp.

Analiza wskaźników dotyczących bibliotek publicznych, wskazuje na utrzymującą się na stałym poziomie liczbę czytelników bibliotek na 1000 ludności. Podobnie w przypadku liczby wypożyczeń na 1 czytelnika, która także w 2020 roku utrzymywała się na poziomie zbliżonym do danych z 2016 roku.

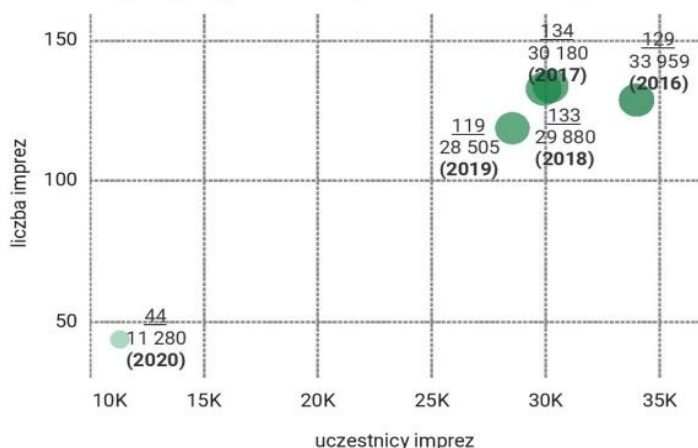
EDUKACJA I KULTURA

Biblioteki publiczne¹

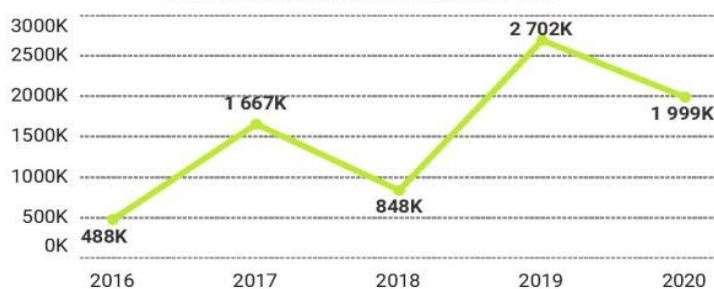

■ Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności
■ Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika

Imprezy organizowane przez ośrodki kultury¹

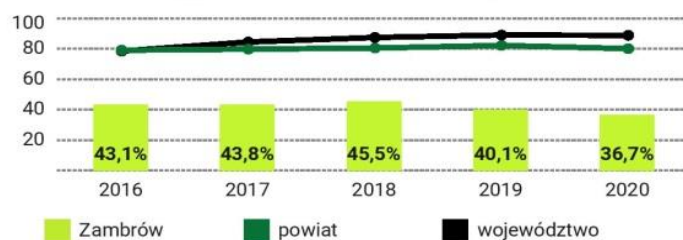
Wydatki budżetu gminy [tys. zł]¹
- kultura i ochrona dziedzictwa narodowego -

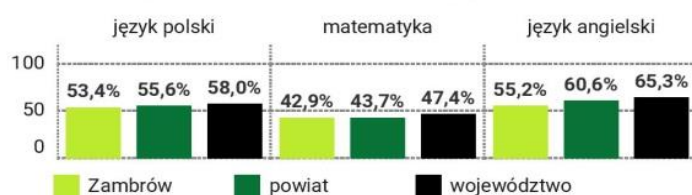
- udział w wydatkach ogółem -

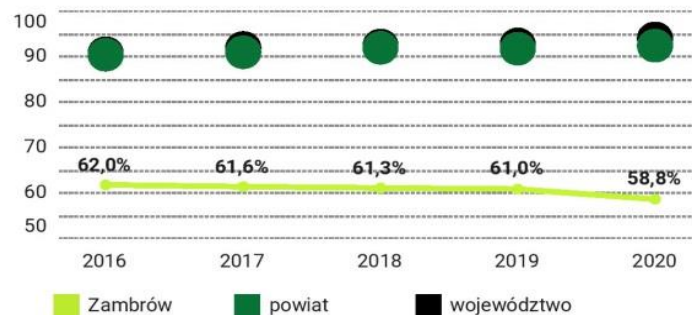
Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym¹

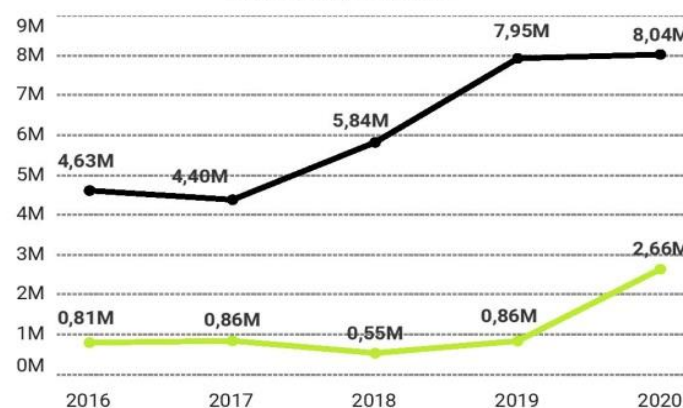
Wyniki egzaminu ósmoklasisty (2021 r.)²

Współczynnik skolaryzacji netto
- szkoły podstawowe -¹

Wydatki budżetu gminy [mln zł]¹
- oświata i wychowanie -

- udział w wydatkach ogółem -

źródło danych:

¹ GUS BDL (2016-2020)

² <https://mapa.wyniki.edu.pl/MapaEgzaminow/>

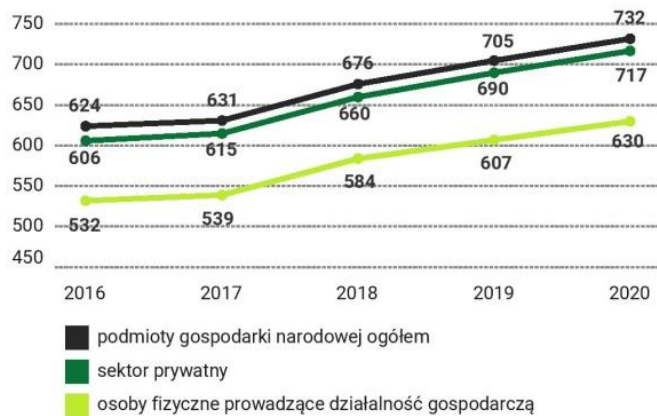
Przedsiębiorczość

W danych dotyczących zmian liczby podmiotów gospodarki narodowej ogółem, podmiotów w sektorze prywatnym oraz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na przestrzeni lat 2016 – 2020 odnotowuje się systematyczny wzrost. Liczba podmiotów gospodarki narodowej ogółem zwiększyła się w analizowanym okresie o 108, liczba podmiotów sektora prywatnego zwiększyła się o 111 podmiotów, natomiast liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą zwiększyła się o 98. Przekłada się to na wzrost odpowiednio na poziomie 17,3% w przypadku podmiotów gospodarki narodowej ogółem, 18,3% w przypadku podmiotów sektora prywatnego oraz 18,4% w przypadku osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. W strukturze podmiotów od 2016 roku wyraźnie zaznacza się tendencja do przewagi w liczbie podmiotów nowo zarejestrowanych nad wykreślanymi z rejestru REGON na 10 tys. ludności.

Na przestrzeni lat 2016-2020 liczba podmiotów wykreślanych z rejestru REGON oscylowała w granicach 29-48, natomiast podmiotów nowo rejestrowanych w granicach 52-83. Najbardziej korzystna sytuacja została odnotowana w 2018 roku, kiedy różnica w liczbie podmiotów nowo zarejestrowanych i wykreślonych z rejestru REGON wyniosła 52 na korzyść podmiotów nowo zarejestrowanych. W 2020 roku różnica ta wynosiła 32. Pozytywny bilans potwierdza zwiększająca się liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności. Trend ten widoczny jest zarówno w gminie Zambrów, jak i w powiecie zambrowskim oraz województwie podlaskim. Najkorzystniej wskaźnik ten kształtuje się jednak w odniesieniu do całego województwa. Podobna sytuacja ma miejsce w przypadku osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 ludności. Zarówno w gminie Zambrów, w powiecie zambrowskim, jak i w całym województwie podlaskim zauważalny jest trend dodatni i jego dynamika wygląda podobnie w każdym z tych trzech przypadków. Należy jednak podkreślić, że na przestrzeni lat 2016-2020 spada liczba wniosków składanych w systemie CEiDG związanych z założeniem działalności gospodarczej, jak również wniosków o zawieszenie działalności. Bardziej stabilnie kształtuje się sytuacja związana z wnioskami o zakończenie działalności. W 2021 roku złożono 175 wniosków o założenie działalności, 121 wniosków o zawieszenie i 110 wniosków o jej zakończenie. Zdecydowana większość podmiotów wpisanych do rejestru REGON w 2020 roku reprezentuje dwie sekcje PKD 2007: Sekcję F - budownictwo oraz Sekcję G - handel hurtowy i detaliczny (łącznie niemal 50%). Większość przedsiębiorców reprezentuje kategorię wiekową 30-49 lat – stanowiąc niemal 50% wszystkich przedsiębiorców w gminie Zambrów według stanu na 2021 rok. Najrzadziej aktywność tego typu podejmują osoby poniżej 29 roku życia oraz mające 70 lat i więcej.

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

Liczba podmiotów gospodarczych¹

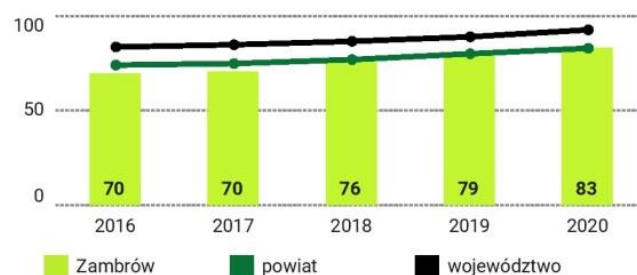
Podmioty nowo zarejestrowane i wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności¹

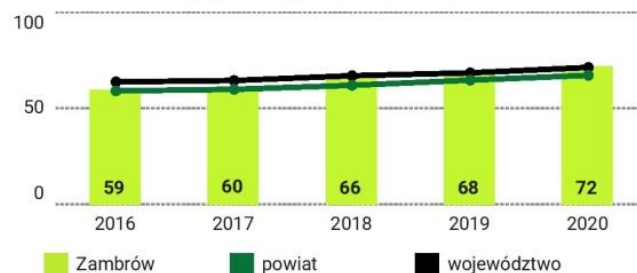
Liczba wniosków złożonych w systemie CEIDG²

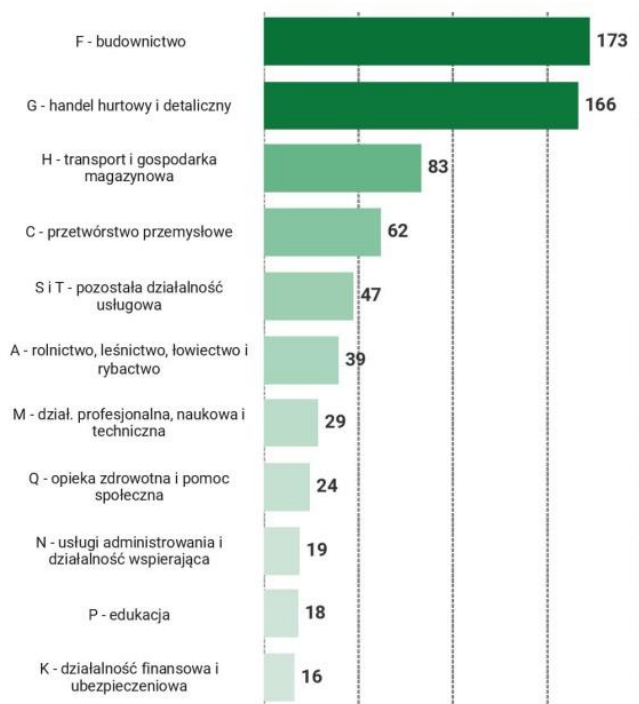
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności¹

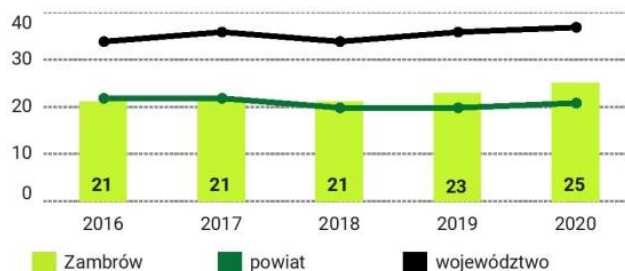
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności¹

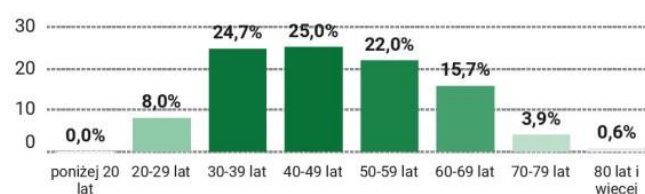
Podmioty wpisane do rejestru REGON wg sekcji PKD 2007 [2020 r.]¹

Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. ludności¹

Struktura wiekowa przedsiębiorców (2021 r.)²

źródło danych:

¹ GUS BDL (2016-2020)

² Hurtownia danych CEIDG i Biznes.gov.pl

Rynek pracy

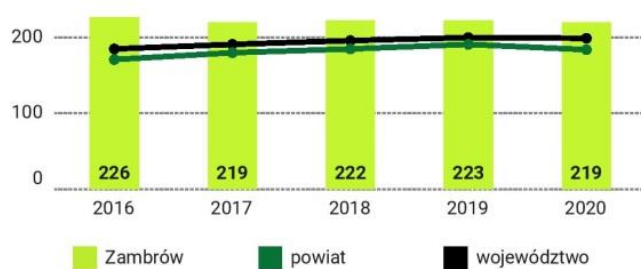
Sytuacja na rynku pracy w gminie Zambrów w analizowanym okresie 2016-2020 jest nieco lepsza niż w powiecie zambrowskim oraz w województwie podlaskim z perspektywy liczby pracujących na 1000 ludności, choć bezwzględna liczba osób pracujących w gminie w tym samym okresie spadła z 2025 w 2016 roku do 1924 w 2020 roku. Sytuacja wygląda korzystniej w przypadku udziału mężczyzn wśród ogółu pracujących (stanowią niemal 60% pracujących), jednak na przestrzeni lat 2016-2020 liczba pracujących mężczyzn w gminie Zambrów zmniejszyła się o blisko 10% - z 1276 w 2016 roku do 1152 w 2020 roku. Z kolei liczba pracujących kobiet jest wyższa niż w 2016 roku i na przestrzeni pięciu lat oscyluje wokół wartości 780 pracujących.

W gminie Zambrów widoczny jest systematyczny, znaczący spadek liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych – z 299 w 2016 roku do 67 w 2020. Spadek ten dotyczy zarówno liczby zarejestrowanych bezrobotnych kobiet, jak i mężczyzn, a jego dynamika jest zbliżona w przypadku obydwu płci. Pomimo utrudnień w funkcjonowaniu rynku pracy, związanych z pandemią COVID-19, gmina Zambrów nie odnotowała gwałtownego wzrostu liczby osób bezrobotnych, jak miało to miejsce w innych gminach w Polsce. W 2020 r. odsetek osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym wynosił 3,1% i był to najniższy wynik od 2016 roku. W okresie pięciu lat udział bezrobotnych zmniejszył o 2,3 pp.. Analogiczne dane dla powiatu i województwa wskazują na nieco korzystniejszą sytuację w zakresie udziału bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym w gminie Zambrów.

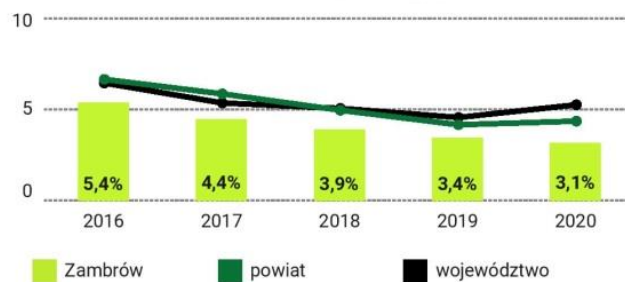
Szczegółowe charakterystyki kategorii osób bezrobotnych wskazują na kilka negatywnych tendencji w gminie Zambrów. W odniesieniu do wykształcenia osób bezrobotnych podkreślić należy, że największy odsetek stanowiły wśród nich osoby z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym – mimo poprawy, nadal odsetek osób bezrobotnych tej kategorii wynosi w 2020 roku niemal 30%. W okresie pięciu lat (2016-2020) spadł odsetek osób bezrobotnych legitymujących się wykształceniem średnim ogólnokształcącym, wzrósł natomiast odsetek bezrobotnych z wykształceniem wyższym, policealnym i średnim zawodowym oraz zasadniczym zawodowym, przy czym największy wzrost dotyczy kategorii osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym. Kolejnym niepokojącym zjawiskiem jest utrzymujący się wysoki odsetek bezrobotnych w wieku 25-34 lata. Osoby takie wciąż stanowią niemal 30% bezrobotnych w gminie Zambrów. Na przestrzeni lat 2016-2020 nie uległ zmianie udział osób w wieku 18-24 lata oraz 35-44 lata w ogóle osób bezrobotnych. Spadł natomiast o niespełna 3 pp. udział osób bezrobotnych w wieku 45-54. W 2020 roku ponad 16% bezrobotnych stanowiły osoby między 55 a 64 rokiem życia.

RYNEK PRACY

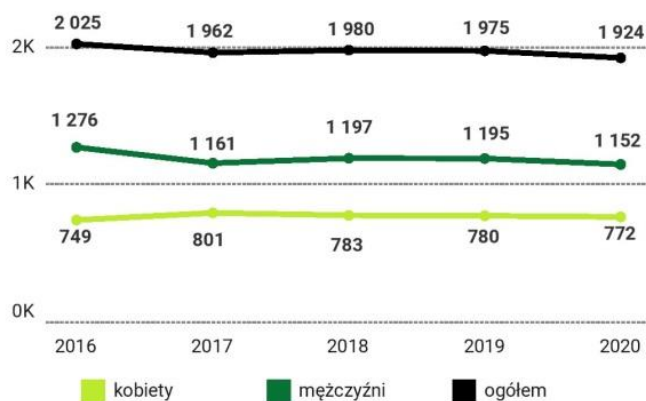
Pracujący na 1000 ludności¹

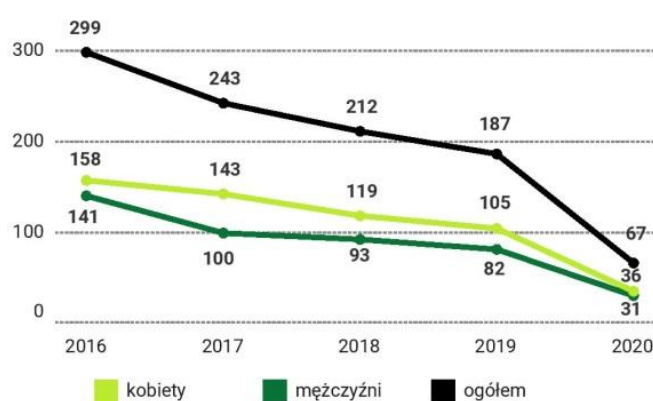
Udział bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym¹

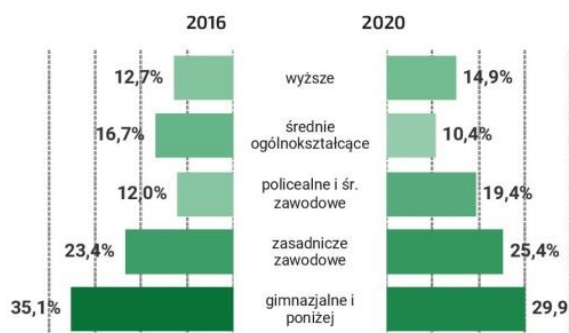
Liczba osób pracujących¹

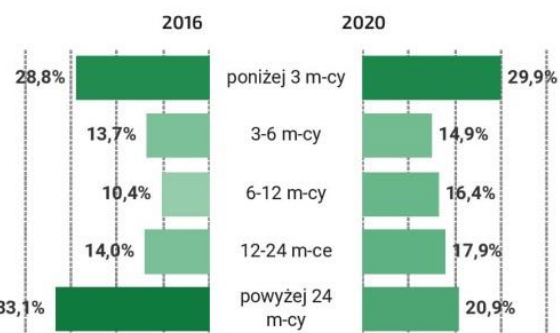
Liczba zarejestrowanych bezrobotnych²

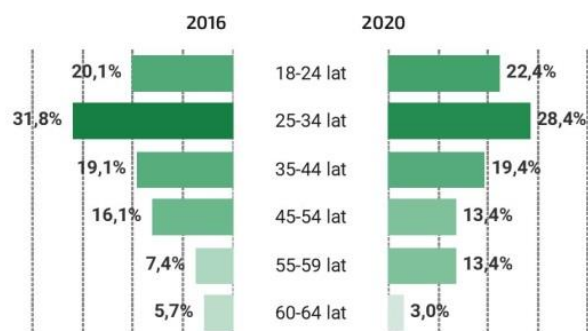
Bezrobotni wg wykształcenia²

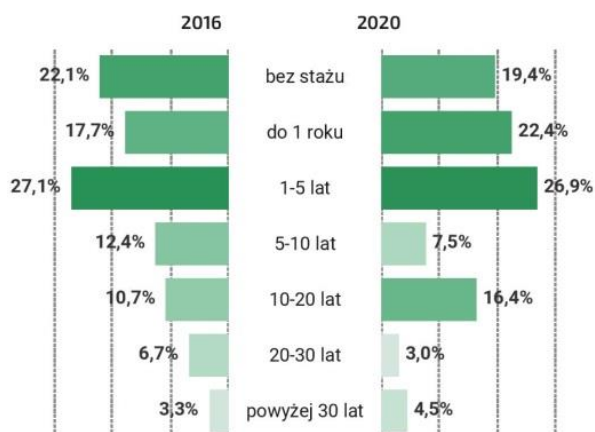
Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy²

Bezrobotni wg wieku²

Bezrobotni wg stażu pracy²

źródło danych:

¹ GUS BDL (2016-2020)

² Powiatowy Urząd Pracy w Zambrowie

Finanse samorządowe

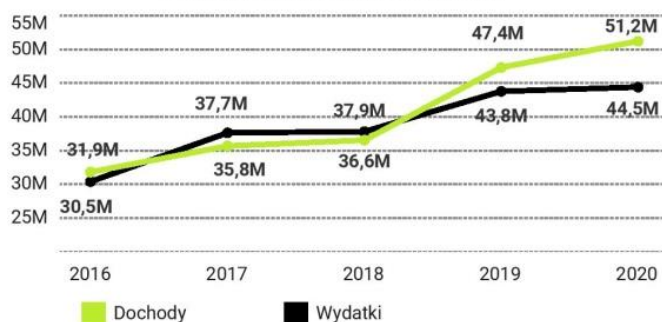
Relacja wysokości dochodów i wydatków gminy Zambrów w latach 2016-2018 utrzymywała się na zbliżonym poziomie. Od 2019 roku relacja ta zmienia się na korzyść dochodów i ten korzystny bilans odnotowany został także w 2020 roku. Gmina odnotowywała deficyt w latach 2016-2018. W latach 2016-2020 widoczny jest wzrost dochodów na 1 mieszkańca zarówno w powiecie zambrowskim, jak i w gminie Zambrów, przy czym w ostatnich latach to dochody na 1 mieszkańca w przypadku gminy Zambrów są wyższe niż w powiecie zambrowskim.

Struktura dochodów gminy Zambrów zmieniała się w okresie 2016-2020 w taki sposób, że dochody własne gminy stanowią coraz większy udział w wydatkach gminy, spada natomiast zarówno udział subwencji (z 17,1% do 15,4%), jak i dotacji (z 31,7% do 32,8%). W 2020 roku dochody własne gminy przekroczyły 50% ogólnej sumy dochodów gminy. Na dochody własne gminy Zambrów składają się przede wszystkim podatki od nieruchomości oraz podatek dochodowy od osób fizycznych. Na przestrzeni badanego okresu poprawia się wskaźnik samofinansowania gminy, poprawia się także sytuacja w zakresie obsługi zadłużenia gminy. Obciążenie wydatków gminy bieżącymi wydatkami na wynagrodzenia utrzymuje się na podobnym poziomie w latach 2018-2020.

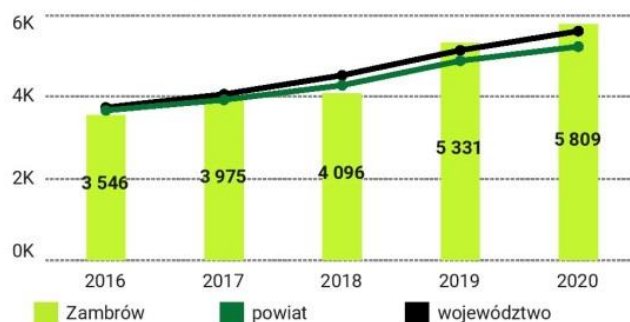
W strukturze wydatków w 2020 r. wydatki na pomoc społeczną wynosiły 33,5% i utrzymują się one na zbliżonym poziomie od 2016 r.. Wydatki na administrację publiczną stanowią 9,1% w 2020 roku i także w tym przypadku wydatki utrzymują się na podobnym poziomie. W przypadku wydatków na transport i łączność najwyższy poziom wydatków przypada na 2017 rok, kiedy to osiągnęły one 23% ogółu wydatków gminy. Najniższy udział wydatków w tej kategorii odnotowano w 2020 roku i wyniósł on 13,6%. Główne wydatki gminy w 2020 roku według działów klasyfikacji budżetowej stanowią wydatki na rodzinę, oświatę i wychowanie oraz transport i łączność.

FINANSE SAMORZĄDOWE

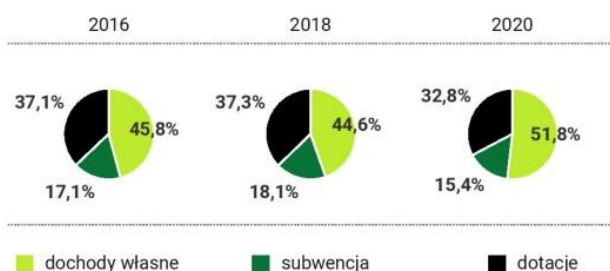
Dochody i wydatki gminy [mln zł] ¹

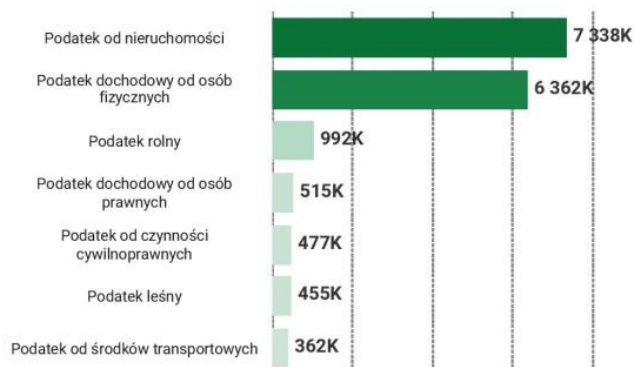
Dochody gminy na 1 mieszkańca [zł] ¹

Źródła dochodów ¹

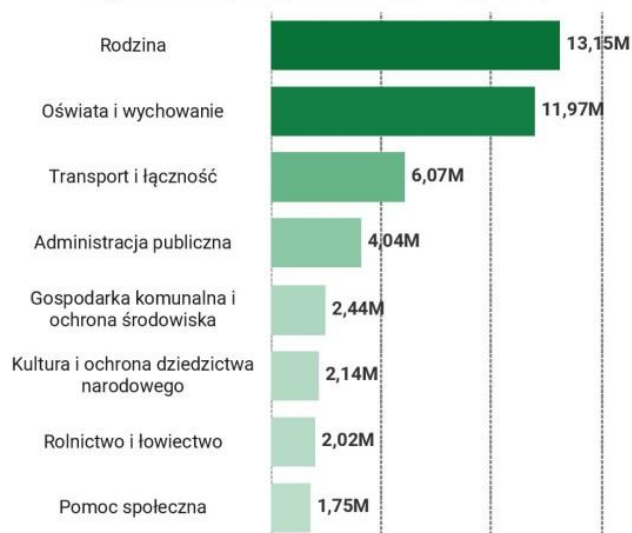

Dochody własne (2020 r.) [tys. zł] ¹
- wybrane źródła -

Główne wydatki

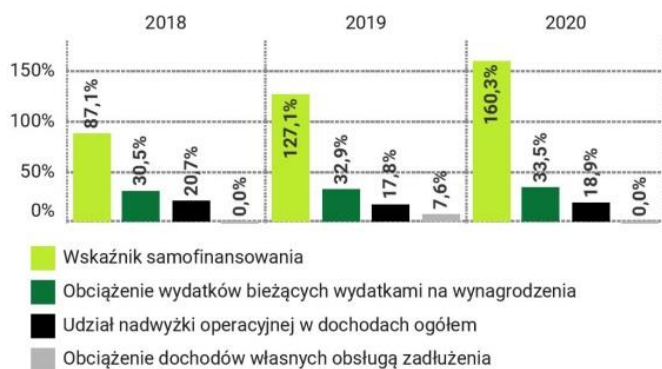
wg działów Klasyfikacji Budżetowej (2020 r.) [mln zł] ¹

Udział w wydatkach ogółem ¹
- pomoc społeczna i rodzina -

Wskaźniki oceny finansowej gminy ²

- administracja publiczna -

- transport i łączność -

źródło danych:

¹ GUS BDL (2016-2020)

² Ministerstwo Finansów

Infrastruktura i ochrona środowiska

Analizując kwestie dotyczące infrastruktury i środowiska, istotne jest zbadanie dostępności do sieci wodociągowej, kanalizacyjnej oraz gazowej. W przypadku gminy Zambrów infrastrukturą wodociągową w 2020 roku było objętych 95,5% mieszkańców i jest to wynik lepszy niż sytuacja w powiecie zambrowskim i w województwie podlaskim. Zużycie wody z wodociągów na 1 mieszkańca utrzymuje się na podobnym poziomie w całym badanym okresie 2016-2020 (od 68,1 do 75,8 m³ na 1 korzystającego). W przypadku sieci kanalizacyjnej, sytuacja w gminie Zambrów przedstawiała się w 2020 roku zdecydowanie gorzej niż w powiecie zambrowskim i województwie podlaskim, ponieważ korzystało z niej tylko 16% mieszkańców. Dostęp do sieci gazowej wygląda jeszcze skromniej, ponieważ z dostępu do niej korzystał w 2020 roku niespełna 1% mieszkańców. Dane dla województwa mówią tu o niemal 30% pokryciu siecią gazowniczą. W przypadku powiatu zambrowskiego sytuacja jest lepsza, niż w gminie Zambrów, choć i tu korzystających z sieci gazowniczej jest nieco ponad 4% mieszkańców. Rozbudowa sieci kanalizacji oraz sieci gazowniczej jest zadaniem priorytetowym w gminie Zambrów. Analiza udziału odpadów selektywnie zebranych z gospodarstw domowych w stosunku do ogółu odpadów wskazuje na stały i znaczący wzrost. W 2020 roku przekroczył on w gminie Zambrów 50% (wzrost z 24,7% w 2017 roku). Analogiczne wartości, zarówno dla powiatu, jak i województwa, pozostają zdecydowanie niższe. Udział zmieszanych odpadów komunalnych z gospodarstw domowych przypadających na 1 mieszkańca zmniejsza się analogicznie, jak w przypadku powiatu i województwa. Wydatki budżetu gminy w dziale gospodarka komunalna i ochrona środowiska systematycznie rosną w obszarze gospodarki odpadami komunalnymi. W zakresie gospodarki ściekowej i ochrony wód utrzymują się na podobnym poziomie, a największe wahania odnotować należy w obszarze wydatków na oświetlenie ulic, placów i dróg. Po okresie systematycznego wzrostu wydatków w tym obszarze, w 2020 roku nastąpił ich gwałtowny spadek do poziomu z 2016 roku.

W przypadku obszarów chronionych gmina Zambrów nie odznacza się wysokim ich udziałem w powierzchni ogółem i wynosi on tylko 0,5% jej obszarów. Zdecydowanie więcej takich obszarów występuje na terenie całego województwa. Mimo to, obszary chronione stanowią o walorach turystycznych gminy, a przy tym lesistość, która sprzyja aktywności turystycznej wynosi w gminie Zambrów obejmuje ponad 43% obszaru, jest zatem większa niż w powiecie (29,6%) i w województwie (31,0%).

Obszar gminy Zambrów w niewielkim stopniu (jedynie w niecałym 1%) pokryty jest obowiązującymi planami miejscowymi, pozwolenia na budowę wydawane są więc przede wszystkim na podstawie decyzji o warunkach zabudowy i decyzji o ustaleniu lokalizacji celu publicznego. W gminie Zambrów obowiązuje 15 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Łącznie zajmują one powierzchnię ok. 312,0 ha, co stanowi ok. 1% powierzchni gminy. 12 obowiązujących miejscowych

planów zagospodarowania przestrzennego uchwalono w latach 2006-2021 (sporządzono na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym). W 2021 roku wydano 217 decyzji, w tym 11 decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego i 206 decyzji o warunkach zabudowy.

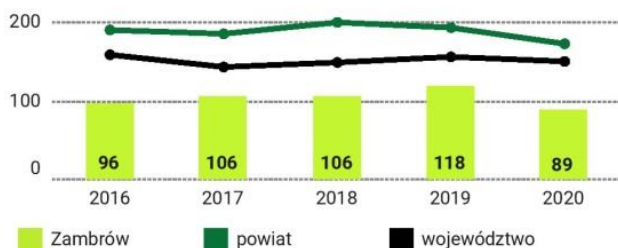
Opieka medyczna realizowana jest w gminie Zambrów przez placówki znajdujące się na terenie miasta Zambrów, w tym:

- Ambulatorium Podstawowej Opieki Zdrowotnej
- Centrum Medyczne, ul. Magazynowa 9
- Filia Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "MEDICO"
- Gabinet Laryngologiczny
- Gabinet Lekarza Rodzinnego
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "LEKMED"
- NZOZ Multi-Med Sp.j.
- Praktyka dentystyczna Ząbek
- Praktyka Lekarza Rodzinnego
- Przychodnia Podstawowej Opieki Zdrowotnej
- Przychodnia Rodzinna NZOZ
- Specjalistyczne Centrum Stomatologiczne, pl. Gen. Władysława Sikorskiego 2, 18-300 Zambrów
- Specjalistyczne Centrum Stomatologiczne, ul. Plac Sikorskiego 2, 18-300 Zambrów
- Spółka Lekarska "UNIMED" Jurska, Gasparska, Tarka, Partnerska
- Szpital, ul. Papieża Jana Pawła II 3, 18-300 Zambrów
- Usługi Medyczne "SZKOL-MED"
- Wojewódzka Stacja Pogotowia Ratunkowego SPZOZ w Łomży Filia w Zambrowie

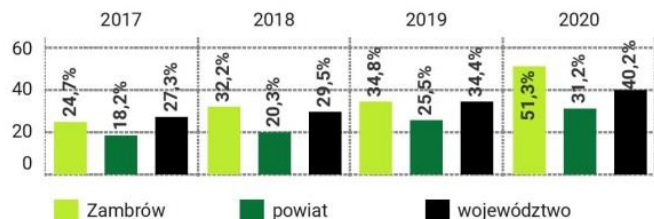
Ponadto, na terenie gminy realizowana jest Prywatna Praktyka Lekarska Jan Drozd w miejscowości Przeździecko-Mroczyki.

INFRASTRUKTURA I OCHRONA ŚRODOWISKA

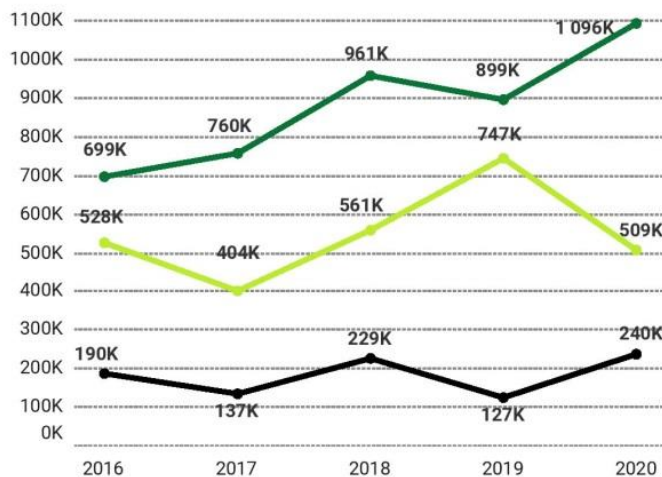
Zmieszane odpady komunalne z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca¹

Odpady zebrane selektywnie z gospodarstw domowych w relacji do ogółu odpadów¹

Wydatki budżetu gminy [tys. zł]¹
- gospodarka komunalna i ochrona środowiska -

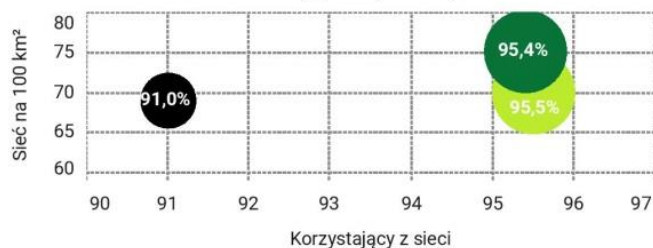

- oświetlenie ulic, placów i dróg
- gospodarka odpadami komunalnymi
- gospodarka ściekowa i ochrona wód

- udział w wydatkach ogółem -

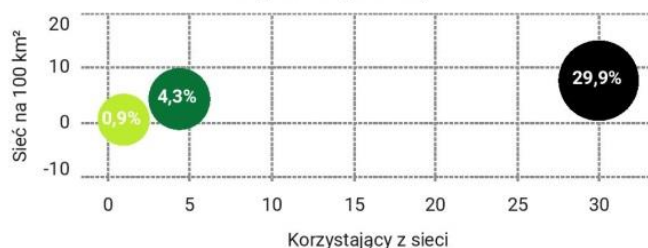
Sieć wodociągowa (2020 r.)¹

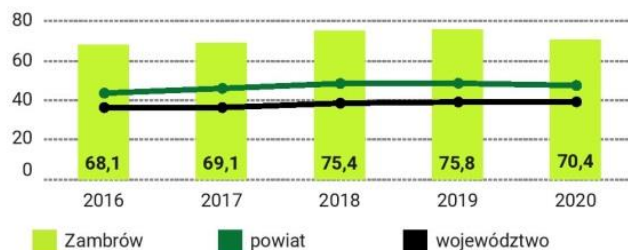
Sieć kanalizacyjna (2020 r.)¹

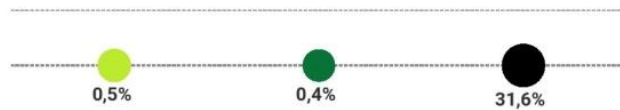
Sieć gazowa (2020 r.)¹

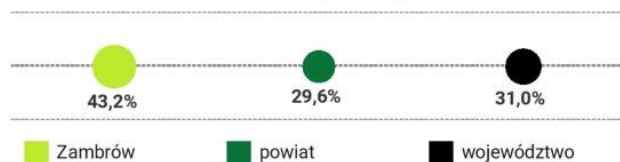
Zużycie wody z wodociągów na 1 korzystającego [m³]¹

Udział powierzchni prawnie chronionych w powierzchni ogółem (2020 r.)¹

Lesistość (2020 r.)¹

źródło danych:

¹ GUS BDL (2016-2020)

Załącznik nr 2 Gmina oczami mieszkańców

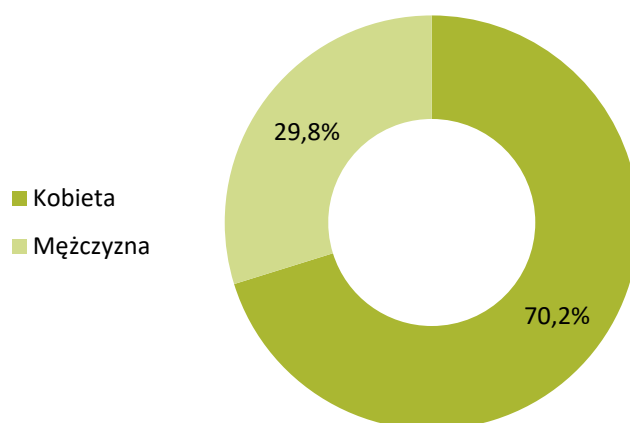
Cel i przebieg badania

Badanie ankietowe, zrealizowane zostało wśród mieszkańców gminy Zambrów na przestrzeni grudnia 2021 r. i stycznia 2022 r. Jego celem było zidentyfikowanie kluczowych problemów i wyzwań, jakie zdaniem mieszkańców stoją przed gminą Zambrów w perspektywie najbliższych lat, a także jej mocnych i słabych stron. Diagnozie poddano także potrzeby mieszkańców w zakresie stanu infrastruktury, sytuacji na rynku pracy oraz oczekiwanych kierunków rozwoju gminy. Uzyskanie opinii stanowią jeden z komponentów procesu planowania rozwoju gminy.

Cechy społeczno-demograficzne badanych

W badaniu wzięło udział 208 mieszkańców gminy Zambrów, a w strukturze respondentów przeważają kobiety stanowiąc 70,2%.

Wykres 1. Płeć respondentów

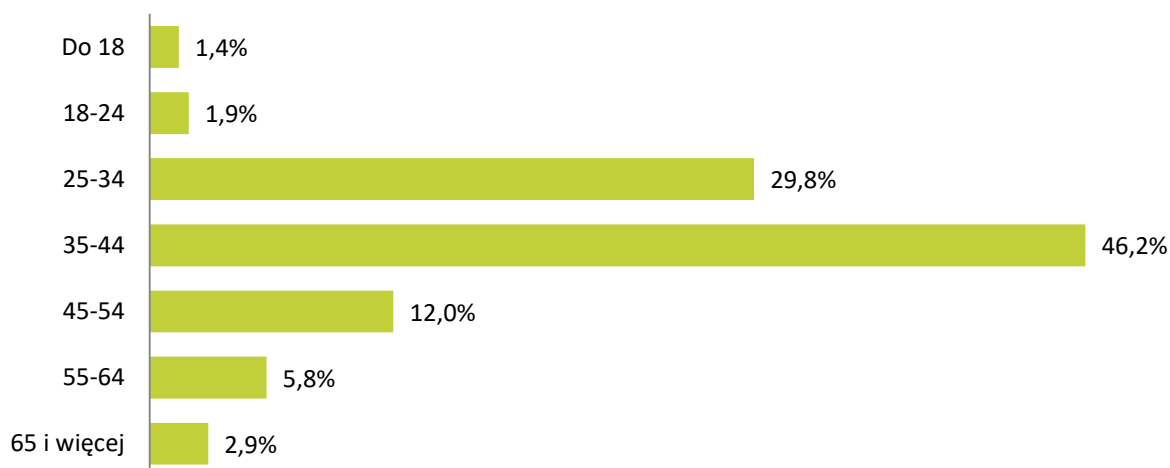

Źródło: Opracowanie własne.

Wśród respondentów najliczniejszą grupę stanowią osoby w wieku 25-44 lata (76%). Stosunkowo niski odsetek odpowiedzi uzyskano od osób poniżej 24 lat – odpowiedzi tej kategorii respondentów stanowią tylko 3,3%. Z kolei respondenci w wieku 45 lat i więcej stanowili 20,7%. Znacząca przewaga w udziale osób w wieku 25-44 lata świadczy o dużym zainteresowaniu problematyką badania wśród osób, które w bezpośredni sposób doświadczają najszerzego katalogu zagadnień podejmowanych w badaniu. Niepokój może budzić znikomy udział w badaniu w kategorii osób poniżej 24 roku życia. Dodatkowo bardzo niski udział w badaniu wśród osób mających 65 lat i więcej może być spowodowany

uwarunkowaniem realizacji badania w formie ankiety on-line oraz problemem wykluczenia cyfrowego, nie zaś braku zainteresowania sprawami gminy.

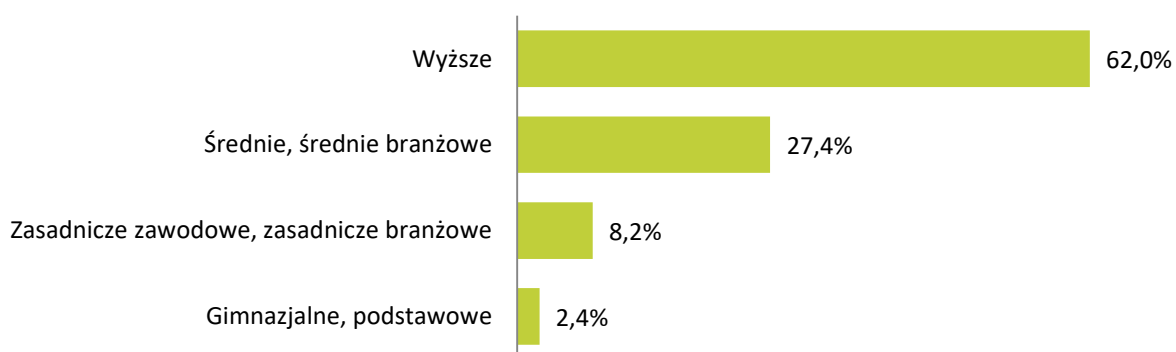
Wykres 2. Wiek respondentów.

Źródło: Opracowanie własne.

Struktura wykształcenia respondentów odbiega od rozkładu tej cechy w badanej populacji, ponieważ 62% badanych zadeklarowało, że posiada wykształcenie wyższe, 27,4% że posiada wykształcenie średnie lub średnie branżowe, a tylko 8,2% zadeklarowało, że posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe lub zasadnicze branżowe.

Wykres 3. Wykształcenie respondentów.

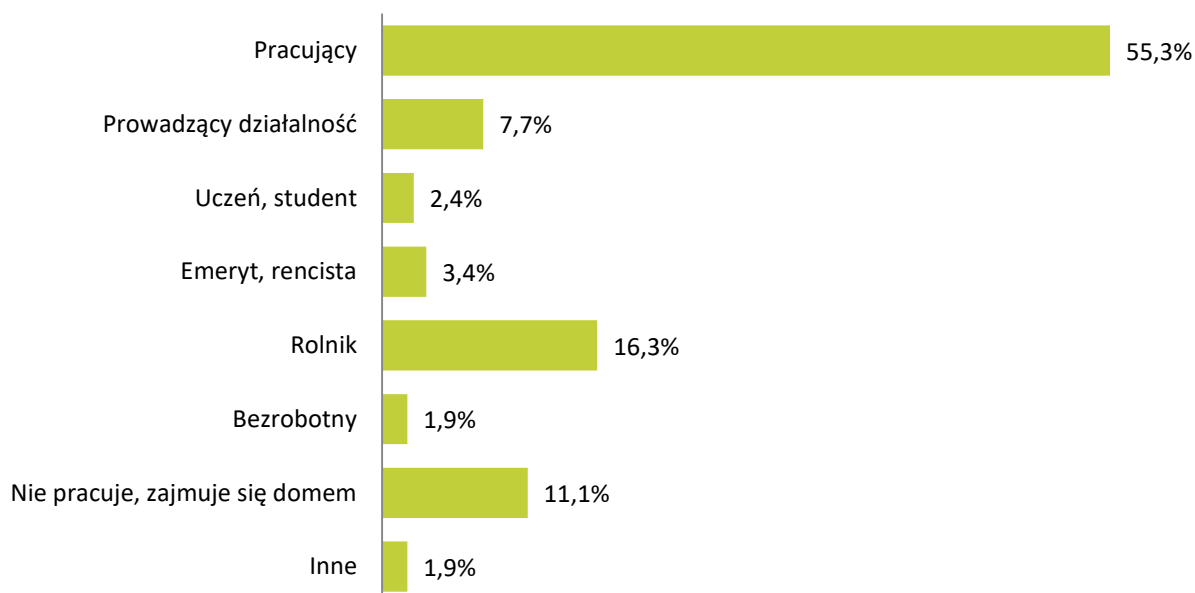

Źródło: Opracowanie własne.

Wśród mieszkańców, którzy wzięli udział w badaniu, większość stanowią osoby pracujące (55,3%). Drugą w kolejności najliczniej reprezentowaną w badaniu kategorią są rolnicy (16,3%). Pozostali

respondenci reprezentują kategorie: osób niepracujących, zajmujących się domem (11,1%), prowadzących działalność gospodarczą (7,7%), emerytów i rencistów (3,4%), uczniów i studentów (2,4%), osób bezrobotnych (1,9%) oraz inne (1,9%).

Wykres 4. Status na rynku pracy.

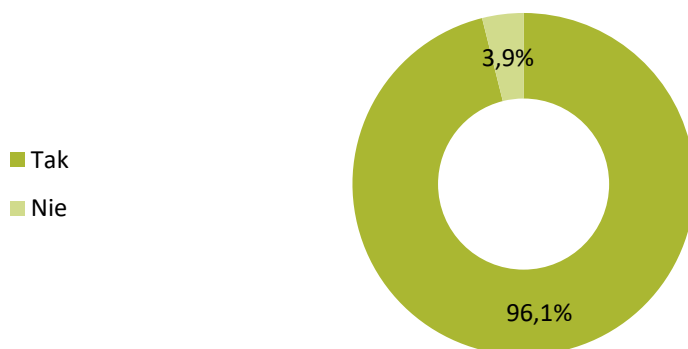
Źródło: Opracowanie własne.

Udział respondentów w badaniu jest zróżnicowany z perspektywy zamieszkiwanych sołectw. Należy podkreślić, że najwięcej respondentów zamieszkuje Wolę Zambrowską (17,3%). Drugie w kolejności pod względem liczebności respondentów byłyby Poryte-Jabłoń, Nagórki-Jabłoń, Wola Zabrzyczna (od niemal 6% do ponad 8% respondentów). Każde z sołectw - Nowy Laskowiec, Przeździecko-Drogoszewo, Bacze Mokre, Zbrzeźnica i Przeździecko-Mroczi - reprezentowane jest w badaniu przez około 4% respondentów. Pozostałe sołectwa gminy Zambrów reprezentowane są w badaniu przez kilkoro respondentów (od 1 do 6). Łącznie stanowią oni jednak niemal 43% respondentów. Można zatem uznać, że rozkład odpowiedzi w badaniu może stanowić wartościowy punkt odniesienia dla zagadnień podejmowanych w Strategii. Należy jednak pamiętać, że przedstawiony wyżej rozkład cech społeczno-demograficznych, takich jak: płeć, wiek, poziom wykształcenia oraz status na rynku pracy, nie jest reprezentatywny dla populacji mieszkańców gminy Zambrów.

Jakim miejscem do życia jest gmina Zambrów?

Zdecydowana większość respondentów uważa, że gmina Zambrów jest dobrym miejscem do życia. Odpowiedzi, że gmina jest dobrym miejscem do życia (zdecydowanie tak i raczej tak) stanowią ponad 96%. O tym, że gmina raczej nie jest dobrym miejscem do życia jest przekonanych tylko niespełna 4% respondentów, a zdecydowane zdanie w tej sprawie ma 1% badanych. Odpowiedzi trudno powiedzieć udzieliło tylko 1,3% respondentów. Oznacza to, że mieszkańcy gminy Zambrów nie tylko pozytywnie oceniają ją jako dobre miejsce do życia, ale dodatkowo niemal wszyscy respondenci potrafili jednoznacznie wyrazić swoją opinię w tej sprawie.

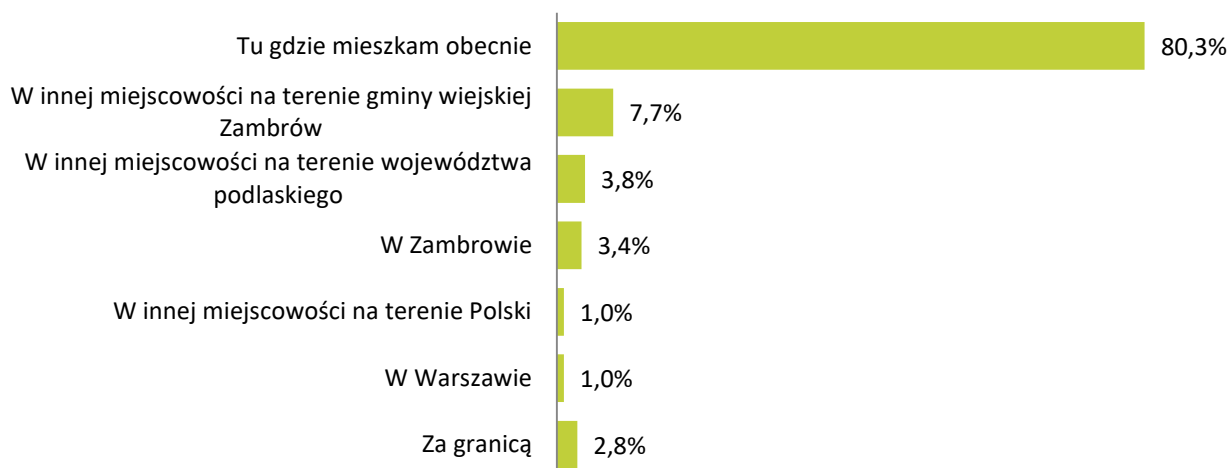
Wykres 5. Czy uważa Pani / Pan, że Gmina Zambrów jest dobrym miejscem do życia?

Źródło: Opracowanie własne.

Pozytywną ocenę gminy Zambrów, jako miejsca dobrego do życia, potwierdzają odpowiedzi respondentów dotyczące planów zamieszkiwania w gminie lub poza nią w perspektywie kolejnych 5 lat. Najczęściej wybieraną odpowiedzią była ta potwierdzająca chęć zamieszkiwania w tym samym miejscu w perspektywie kolejnych 5 lat (80,3%). Co ciekawe, w przypadku osób, które swoje miejsce zamieszkania w perspektywie kolejnych 5 lat widzą w innym miejscu, przeważają deklaracje chęci zamieszkania w innej miejscowości na terenie gminy Zambrów (7,7%) lub w województwie podlaskim (3,8%). Za granicą chciałoby zamieszkać tylko niespełna 3% respondentów. Odpowiedzi respondentów potwierdzają, że warunki życia w gminie Zambrów zachęcają jej obecnych mieszkańców do wiązania z nią swojej przyszłości – najczęściej poprzez pozostanie w aktualnym miejscu zamieszkania lub poszukiwanie takiego miejsca w innej, nieodległej i wciąż należącej do gminy miejscowości.

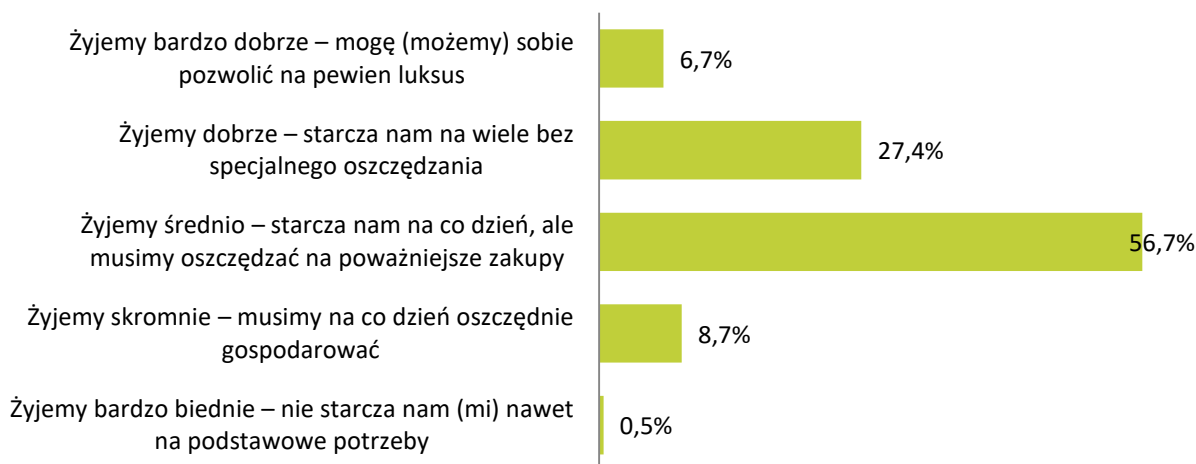
Wykres 6. Gdzie w perspektywie najbliższych 5 lat chciałaby/chciałby Pani/Pan mieszkać?

Źródło: Opracowanie własne.

Zdecydowana większość mieszkańców, którzy wzięli udział w badaniu stwierdziła, że żyje średnio ponieważ starcza im na co dzień, ale muszą oszczędzać na poważniejsze zakupy (56,7%). Nieco ponad ¼ badanych wybrała opcję – żyjemy dobrze, starcza nam na wiele bez specjalnego oszczędzania. O tym, że żyje skromnie i musi na co dzień oszczędnie gospodarować jest przekonanych niespełna 9% badanych. Tylko 0,5% wskazań dotyczyło sytuacji, w której badani deklarowali, że żyją bardzo biednie i nie starcza im nawet na podstawowe potrzeby. Z kolei na luksusowe życie może sobie pozwolić 6,7% respondentów.

Wykres 7. Które z wymienionych określeń najlepiej charakteryzuje sposób gospodarowania pieniędzmi w Pana(i) gospodarstwie domowym?

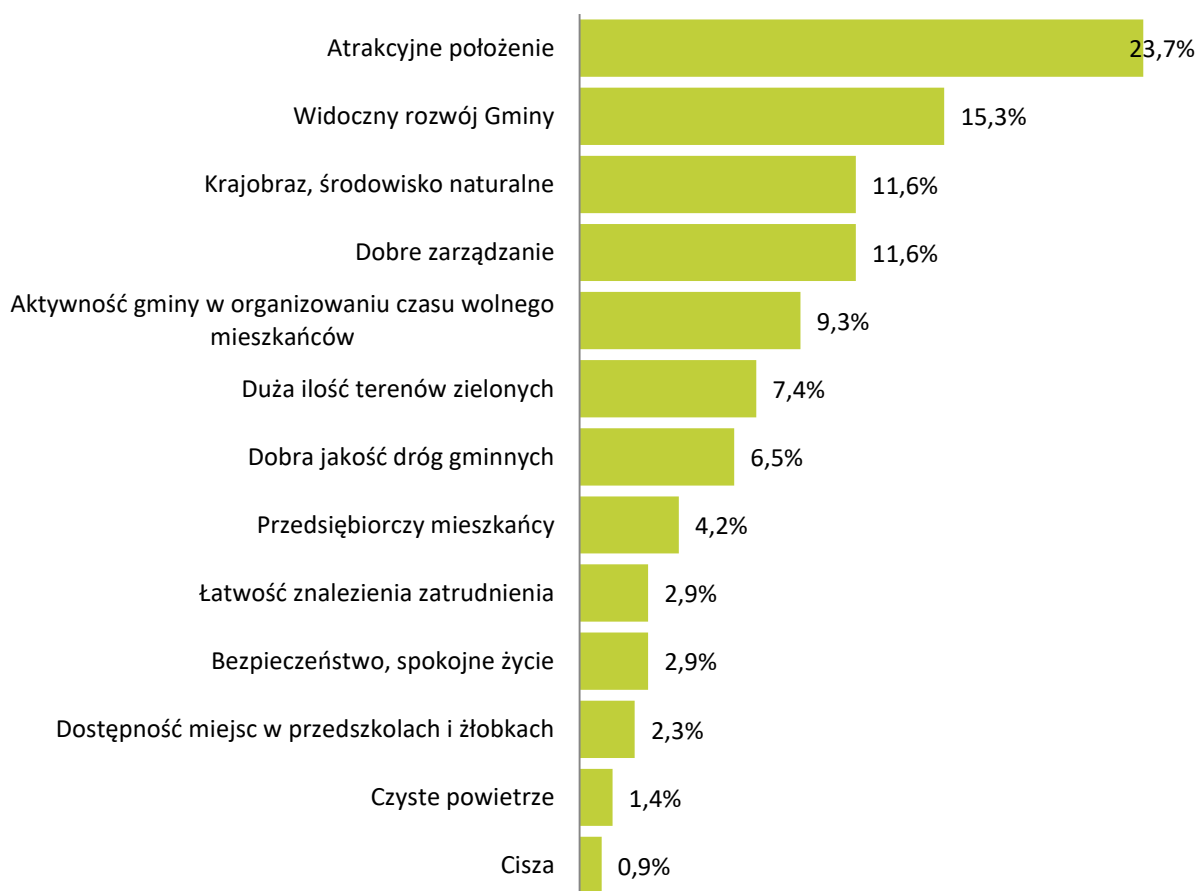

Źródło: Opracowanie własne.

Mocne i słabe strony gminy Zambrów

Na pytanie o to, co zdaniem respondentów jest największą zaletą, mocną stroną, atutem Gminy Zambrów, zdecydowana większość respondentów wskazywała przede wszystkim atrakcyjne położenie (23,7%), widoczny rozwój gminy (15,3%), krajobraz i środowisko naturalne (11,6%) oraz dobre zarządzanie (11,6%). Na kolejnym miejscu znalazła się aktywność gminy w organizowaniu czasu wolnego mieszkańców (9,3%). Rzadziej za atut gminy mieszkańcy uważają: ilość terenów zielonych (7,4%) i jakość dróg gminnych (6,5%). Najmniej wskazań uzyskały: przedsiębiorczość mieszkańców, łatwość znalezienia zatrudnienia, bezpieczeństwo i spokojne życie, dostępność miejsc w żłobkach i przedszkolach, czyste powietrze, a najmniej – cisza. Widać zatem wyraźnie, że mieszkańcy doceniają przede wszystkim lokalizację gminy, jej walory środowiskowo-krajobrazowe, ale także sposób zarządzania gminą i jej rozwój i prawdopodobnie to z tego powodu skłonni są pozostać w swoim dotychczasowym miejscu zamieszkania. Warto podkreślić, że czynniki, które decydują o codziennym komforcie funkcjonowania mieszkańców, takie jak dostęp do żłobków i przedszkoli, bezpieczeństwo, czyste powietrze, czy cisza, nie stanowią niestety podstawowych walorów gminy.

Wykres 8. Co Pana/Pani zdaniem jest największą zaletą, mocną stroną, atutem Gminy Zambrów?

Źródło: Opracowanie własne.

Wśród największych wad gminy Zambrów respondenci wymieniają najczęściej brak inwestycji we wszystkich sołectwach (16,4%). Podobną wagę w oczach mieszkańców gminy ma niekorzystna sytuacja na rynku pracy. Aż 13% respondentów wskazało, że słabą stroną gminy jest brak miejsc pracy. Zastrzeżenia do słabo rozwiniętej infrastruktury technicznej ma niemal 11% respondentów. Niedostatki w zakresie zarządzania gminą dostrzega 9% badanych, w stanie infrastruktury drogowej i braku miejsc rekreacyjnych odpowiednio po 8,5% respondentów. Wadą gminy według niemal 8% badanych jest jej wielkość. Słabą stroną gminy jest także brak ścieżek rowerowych (7,3%) i słabe zaplecze edukacyjne (6,8%). Brak atrakcji turystycznych za wadę gminy uważa nieco ponad 5% badanych. Zanieczyszczenie środowiska i brak chodników zamykają listę słabych stron gminy Zambrów zbierając odpowiednio po 3,4% wskazań respondentów.

Wykres 9. Co Pana/Pani zdaniem jest największą wadą, słabą stroną Gminy Zambrów?

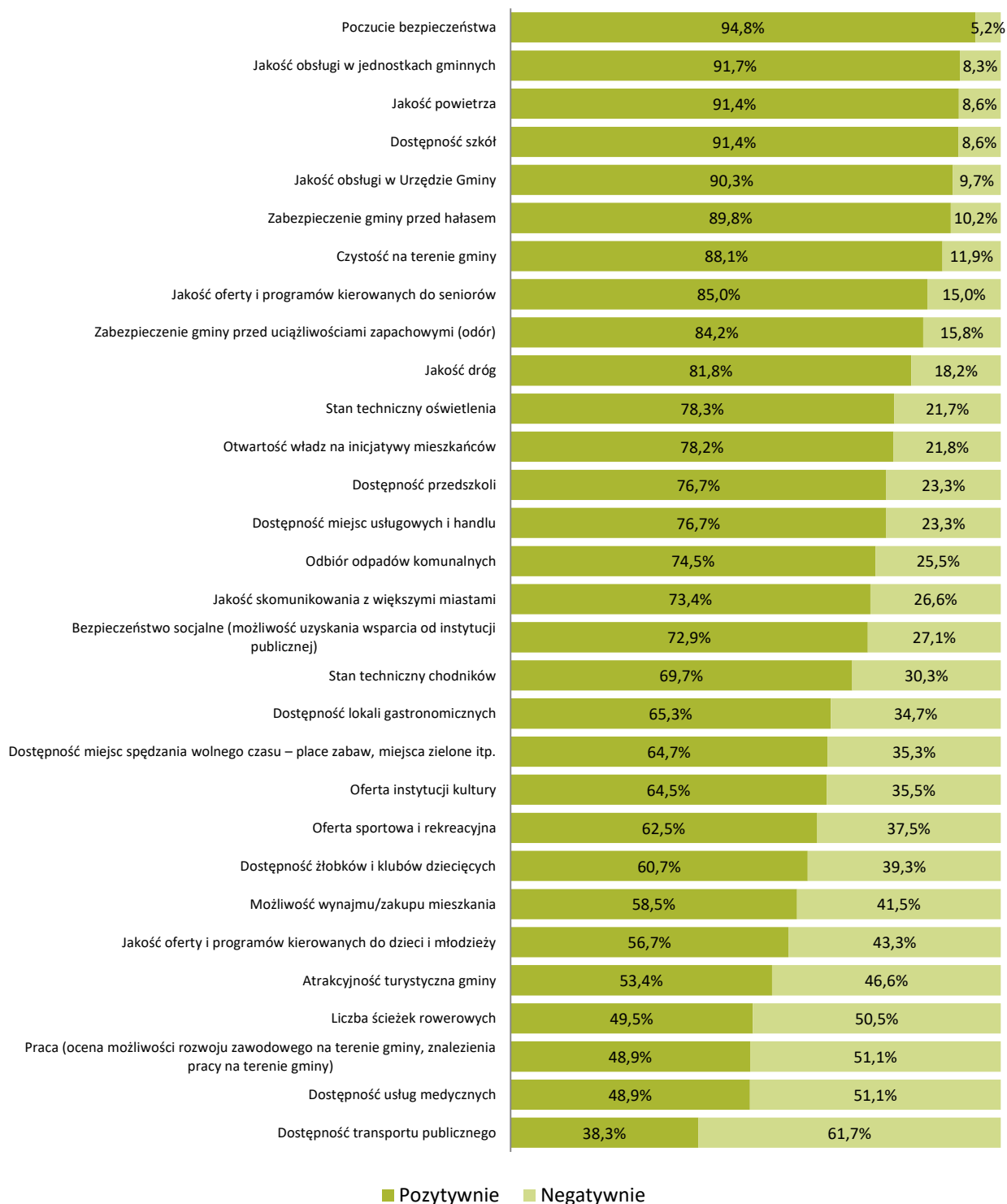

Źródło: Opracowanie własne.

Infrastruktura gminy Zambrów

Pytanie dotyczące infrastruktury oraz oferty dostępnej na terenie gminy Zambrów pozwala lepiej przyjrzeć się temu, w jaki sposób mieszkańcy gminy oceniają jej funkcjonowanie we wszystkich wymiarach istotnych dla oceny jakości poziomu życia w gminie.

Wykres 10. Spośród wymienionych elementów infrastruktury oraz oferty dostępnej na terenie Gminy Zambrów, proszę określić jak ocenia Pan(i) ich aktualny stan/dostępność. Proszę odnieść się do każdej z kategorii.

Źródło: Opracowanie własne.

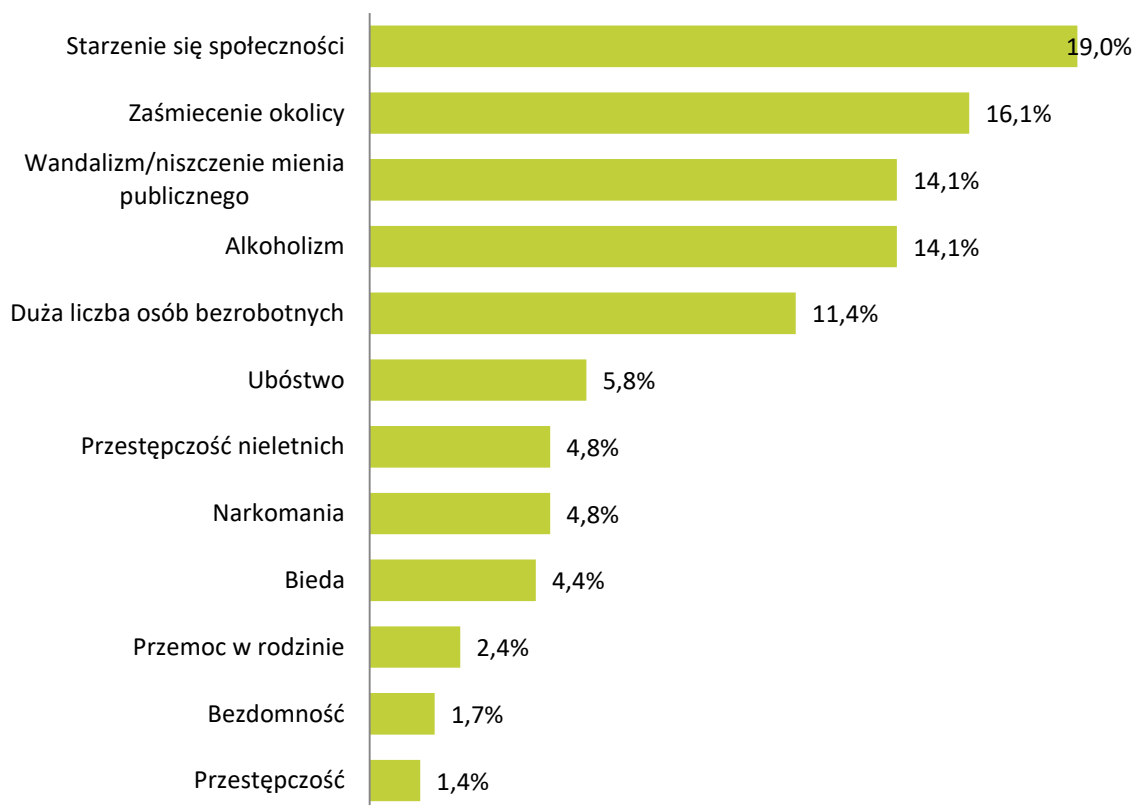
Zdecydowanie najwięcej pozytywnych ocen, w każdym przypadku powyżej 90% wskazań, otrzymują: poczucie bezpieczeństwa, jakość obsługi w jednostkach gminnych, jakość powietrza, dostępność szkół i jakość obsługi w Urzędzie Gminy. Ponad 80% pozytywnych ocen otrzymały zabezpieczenie przed hałasem i czystość na terenie gminy, jakość oferty i programów kierowanych do seniorów,

zabezpieczenie gminy przed uciążliwościami zapachowymi oraz jakość dróg. Kolejna kategoria odpowiedzi otrzymała przynajmniej 70% wskazań respondentów. Znalazły się w niej: stan techniczny oświetlenia, otwartość władzy gminy na inicjatywy mieszkańców, dostępność przedszkoli oraz miejsc usługowych i handlu, odbiór odpadów komunalnych, jakość skomunikowania z większymi miastami oraz bezpieczeństwo socjalne.

Przewagę ocen pozytywnych nad negatywnymi uzyskały takie elementy infrastruktury, jak: stan techniczny chodników, dostępność lokali gastronomicznych, dostępność miejsc spędzania czasu wolnego, oferta instytucji kultury oraz oferta sportowa i rekreacyjna, dostępność żłobków i klubów dziecięcych, możliwość wynajmu/zakupu mieszkania, jakość oferty kierowanej do dzieci i młodzieży oraz atrakcyjność turystyczna gminy. Więcej ocen negatywnych niż pozytywnych uzyskały z kolei: liczba ścieżek rowerowych, ocena możliwości rozwoju zawodowego na terenie gminy, dostępność usług medycznych oraz dostępność transportu publicznego. Należy podkreślić, że ocena w trzech ostatnich wymiarach powinna budzić niepokój, ponieważ jakość infrastruktury medycznej, transportowej, jak również sytuacja na rynku pracy stanowią kluczowe dla oceny poziomu jakości życia parametry.

Wśród problemów społecznych, które zaznaczają się w istotny sposób w gminie Zambrów mieszkańcy wskazują starzenie się społeczności (niemal 1/5 wskazań). Zaśmiecanie okolicy, wandalizm i niszczenie mienia oraz alkoholizm to także istotne problemy gminy zdaniem jej mieszkańców (odpowiednio 16,1%, 14,1% i 14,1% odpowiedzi). Duża liczba osób bezrobotnych zamyka katalog czterech kluczowych problemów społecznych gminy Zambrów. Przestępczość, bezdomność i przemoc rodzinie to mniej istotne problemy społeczne w gminie Zambrów.

Wykres 11. Z poniższego katalogu problemów społecznych, proszę wskazać te, które Pani/Pana zdaniem w istotny sposób dotyczą Gminy Zambrów (można wskazać dowolną liczbę odpowiedzi):

Źródło: Opracowanie własne.

Kierunki rozwoju gminy Zambrów

Na pytanie dotyczące najkorzystniejszych kierunków rozwoju gminy respondenci odpowiadali w sposób korespondujący z wcześniejszymi deklaracjami dotyczącymi obszarów, które niedomagają obecnie w funkcjonowaniu gminy Zambrów. Mieszkańcy dwa kierunki rozwoju gminy postrzegają jako zdecydowanie najbardziej dla niej korzystne, a są to: silna gospodarka (21,5%) i atrakcyjna oferta spędzania czasu wolnego (18,7%). Nowoczesna gospodarka to korzystny kierunek zmian w gminie zdaniem 16% badanych, a gmina sprawna i funkcjonalna znajduje uznanie w oczach nieco ponad 11% respondentów. Mniej niż 9% badanych mieszkańców w rozwoju zrównoważonym, w wolniejszym tempie widzi optymalny kierunek rozwoju gminy, podobnie jak bezpiecznej gminie i otwartej na nowych mieszkańców. Rozwój gminy w kierunku otwarcia jej na turystów wydaje się atrakcyjną opcją dla 7% badanych.

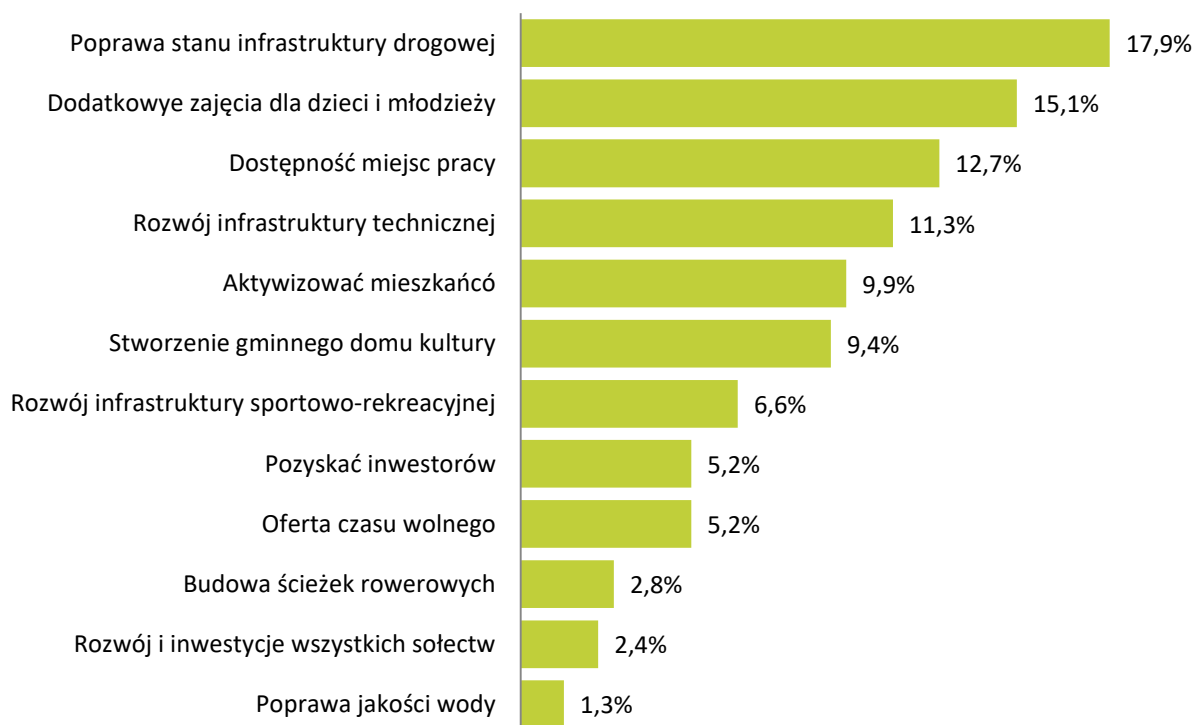
Wykres 12. Z zaproponowanych poniżej możliwych kierunków rozwoju Gminy Zambrów proszę wybrać maksymalnie 2 kierunki, które jej władze powinny rozważyć jako najkorzystniejsze dla dalszego rozwoju gminy.

Źródło: Opracowanie własne.

Oczekiwania mieszkańców dotyczące przedsięwzięć realizowanych w gminie i jednocześnie przekładających się na lepsze życie w gminie korespondują ze zdiagnozowanymi wcześniej niedostatkami w funkcjonowaniu gminy. Badani mieszkańcy najczęściej oczekiwali realizacji przedsięwzięć związanych z poprawą stanu infrastruktury drogowej (17,9% wskazań). Dla ponad 15 % badanych dodatkowe zajęcia dla dzieci młodzieży przyczyniłyby się do poprawy jakości życia w gminie. Dostępność miejsc pracy i rozwój infrastruktury technicznej wskazywany jest przez odpowiednio 12,7% i 11,3% respondentów. Mniej niż 10% wskazań otrzymały odpowiedzi dotyczące aktywizowania mieszkańców i stworzenia gminnego domu kultury. Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej jest przedsięwzięciem potrzebnym gminie zdaniem 6,6% badanych. Po nieco ponad 5% wskazań otrzymało pozyskanie inwestorów oraz oferta czasu wolnego. Ostatnie na liście pożądanых w gminie przedsięwzięć znalazły się: budowa ścieżek rowerowych (2,8%), rozwój i inwestycje wszystkich sołectw (2,4%) i poprawa jakości wody (1,3%).

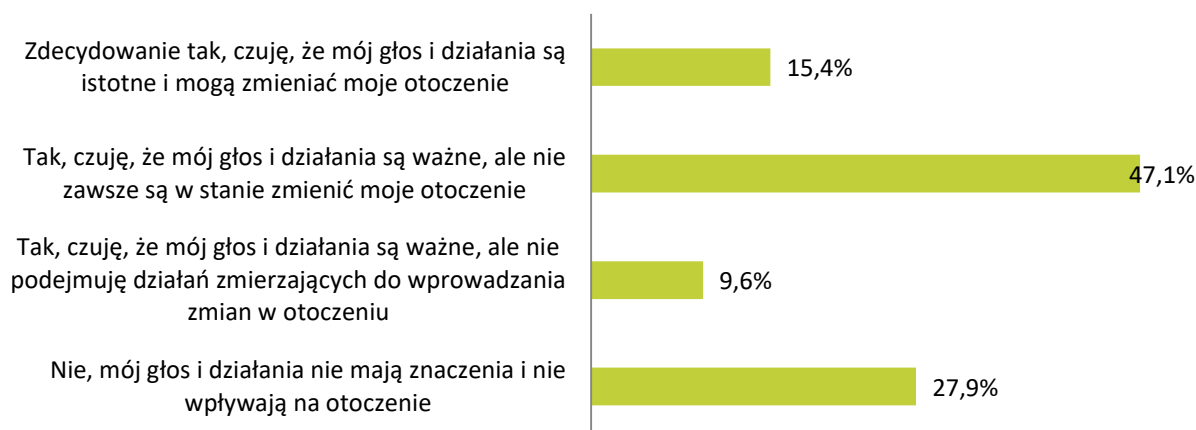
Wykres 13. Co Pana/Pani zdaniem należy zrobić (jakie przedsięwzięcie zrealizować), aby w Gminie Zambrów żyło się lepiej?

Źródło: Opracowanie własne.

Niemal połowa badanych uważa, że co prawda ich głos i działania są ważne, ale nie zawsze są oni w stanie zmienić swoje otoczenie. Nieco ponad ¼ badanych jest przeciwnego zdania i uważa, że ich głos i działania nie mają żadnego znaczenia i nie wpływają na otoczenie.

Wykres 14. Czy uważa Pan(i), że ma Pan(i) realny wpływ na to, co dzieje się w Pani/Pana najbliższym otoczeniu (miejscowość, sołectwo)?

Źródło: Opracowanie własne.

Załącznik nr 3 Gmina Zambrów na tle gmin o porównywalnym potencjale (analiza benchmarkingowa)

Benchmark gmin

W ramach opracowywania diagnozy dla gminy Zambrów przeprowadzono analizę benchmarkingową z podobnymi jednostkami samorządu terytorialnego. Celem tej analizy jest porównanie poszczególnych wskaźników dotyczących funkcjonowania gminy w trzech sferach: społecznej, gospodarczej oraz przestrzennej. Umożliwia to zidentyfikowanie słabych i mocnych stron dzięki obrazowi gminy na tle grupy odniesienia.

Do analizy oprócz gminy wiejskiej Zambrów wybrano dwie gminy wiejskie: Kolno i Wysokie Mazowieckie. Tym co łączy porównywane gminy to usytuowanie na terenie województwa podlaskiego oraz charakter gmin obwarzankowych, których siedziba znajduje się w gminach miejskich, wokół których są zlokalizowane. Gmina Kolno i Zambrów są zbliżone pod względem powierzchni i liczby ludności, nieco mniejsza jest gmina Wysokie Mazowieckie. We wszystkich trzech gminach gęstość zaludnienia oscyluje wokół 30 osób w przeliczeniu na 1 km². Gmina Kolno i Wysokie Mazowieckie charakteryzują się prawie takim samym poziomem wskaźnika lesistości - natomiast gmina Zambrów prawie dwa razy większym.

Tabela 3 Porównywane gminy – podstawowe informacje (dane za 2020 r.)

Nazwa gminy	Powierzchnia	Liczba ludności	Gęstość zaludnienia	Lesistość
Gmina wiejska Kolno	281 km ²	8 498	30 os./km ²	22,3%
Gmina wiejska Wysokie Mazowieckie	167 km ²	5 465	33 os./km ²	22,4%
Gmina wiejska Zambrów	299 km ²	8 784	29 os./km ²	43,2%

Źródło: dane GUS, 2022 r.

Do porównania wyselekcjonowano wskaźniki odnoszące się do trzech sfer:

- Sfery społecznej – dane odnoszące się do demografii, pomocy społecznej, edukacji, kapitału społecznego oraz kultury,
- Sfery gospodarczej – dane nawiązujące do rynku pracy, przedsiębiorczości i finansów publicznych,
- Sfery przestrzennej – dane związane z infrastrukturą i ochroną środowiska.

Poniżej przedstawiono analizę w podziale na strefy. Ujęto w niej dane GUS za 2016 r. i 2020 r. wraz z dynamiką zmian oraz oceną wartości wskaźników dla gminy Zambrów względem porównywanych jednostek – co przedstawiono za pomocą kolorowych strzałek:

Wartość tak zaznaczonego wskaźnika jest najkorzystniejsza dla gminy Zambrów ze wszystkich trzech jednostek

Wartość wskaźnika dla gminy Zambrów jest korzystniejsza w porównaniu do jednej z gmin i jednocześnie wypada gorzej w porównaniu do drugiej gminy

Gmina Zambrów wypada niekorzystnie względem dwóch pozostałych gmin

Wymiar społeczny

Analizując wskaźniki demograficzne można zauważyć, że gmina Zambrów nie odbiega nadmiernie od dwóch porównywanych jednostek. W 2020 r. gminę Zambrów charakteryzował najniższy udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (19,2%) oraz największy udział osób w wieku poprodukcyjnym (19,6%). Warto jednak zauważyć, że wartości te nie różnią aż tak bardzo w porównaniu do dwóch pozostałych gmin. W przypadku tych dwóch wskaźników różnica między gminą Zambrów a gminą o nieco korzystniejszej wartości wskaźnika wynosi odpowiednio 0,1 pp. (wiek przedprodukcyjny) i 0,3 pp. (wiek poprodukcyjny). Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w latach 2016-2020 wzrósł najbardziej w gminie Zambrów (1,2 pp.), co świadczy o najszybszym starzeniu się społeczeństwa lokalnego.

Tabela 4 Wybrane wskaźniki demograficzne

Gmina	2016	2020	Dynamika zmian	Ocena poziomu wskaźnika dla gminy Zambrów w 2020 r.
Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym [%]				
Gmina Kolno	20,8	19,3	-1,5 pp.	
Gmina Wysokie Mazowieckie	19,7	20,3	0,6 pp.	
Gmina Zambrów	20,9	19,2	-1,7 pp.	
Udział ludności w wieku produkcyjnym [%]				
Gmina Kolno	61,9	62,9	1,0 pp.	
Gmina Wysokie Mazowieckie	61,3	60,4	-0,9 pp.	
Gmina Zambrów	61,2	61,2	0,0 pp.	
Udział ludności w wieku poprodukcyjnym [%]				
Gmina Kolno	17,3	17,9	0,6 pp.	
Gmina Wysokie Mazowieckie	19,0	19,3	0,3 pp.	
Gmina Zambrów	17,9	19,6	1,7 pp.	
Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem [%]				
Gmina Kolno	15,1	15,2	0,1 pp.	
Gmina Wysokie Mazowieckie	16,5	16,8	0,3 pp.	
Gmina Zambrów	15,3	16,5	1,2 pp.	
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym				
Gmina Kolno	61,4	59,1	-2,3	
Gmina Wysokie Mazowieckie	63,1	65,6	2,5	
Gmina Zambrów	63,4	63,4	0,0	

Źródło: dane GUS, 2022 r.

Patrząc na przyrost naturalny w przeliczeniu na 1000 mieszkańców widać, że gmina Zambrów w 2020 r. cechowała się niekorzystną wartością wskaźnika wynoszącą -6,01. W porównaniu do 2016 r. przyrost ten zmalał o 8,34 pp. – a więc najwięcej w porównaniu do dwóch pozostałych gmin. Saldo migracji na 1000 mieszkańców w 2020 r. wyniosło -2,38 – jest to nieco lepiej niż w gminie Wysokie Mazowieckie i gorzej w porównaniu do gminy Kolno. Wskaźniki te pokazują, że wszystkie trzy gminy mają problem z niekorzystną wartością przyrostu naturalnego i migracji.

Tabela 5 Ruch naturalny – wybrane wskaźniki

Gmina	2016	2020	Dynamika zmian	Ocena poziomu wskaźnika dla gminy Zambrów w 2020 r.
Przyrost naturalny na 1000 ludności				
Gmina Kolno	0,00	-3,40	-3,40	
Gmina Wysokie Mazowieckie	-0,19	0,00	0,19	
Gmina Zambrów	2,33	-6,01	-8,34	
Saldo migracji ogółem na 1000 ludności				
Gmina Kolno	-6,88	-1,41	5,47	
Gmina Wysokie Mazowieckie	-0,56	-3,47	-2,91	
Gmina Zambrów	-2,33	-2,38	-0,05	

Źródło: dane GUS, 2022 r.

Gmina Zambrów w 2020 r. cechowała się najniższą liczbą beneficjentów pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. osób – liczba ta wyniosła 292. Pozostałe gminy wypadły pod tym względem zdecydowanie gorzej niż gmina Zambrów. Najniższym udziałem dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłki rodzinne wyróżnia się gmina Wysokie Mazowieckie (30,5%) – w przypadku gminy Zambrów odsetek ten wyniósł 35,0%. Najwięcej zasiłków przyznawanych było w gminie Kolno (51,7%).

Tabela 6 Pomoc społeczna – wybrane wskaźniki

Ocena sytuacji społecznej – Wybrane wskaźniki				
Gmina	2016	2020	Dynamika zmian	Ocena poziomu wskaźnika dla gminy Zambrów w 2020 r.
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności				
Gmina Kolno	1 033	586	-447	
Gmina Wysokie Mazowieckie	502	393	-109	
Gmina Zambrów	546	292	-254	
Udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku				
Gmina Kolno	63,4	51,7	-11,7 pp.	
Gmina Wysokie Mazowieckie	46,7	30,5	-16,2 pp.	
Gmina Zambrów	42,6	35,0	-7,6 pp.	

Źródło: dane GUS, 2022 r.

Według danych GUS w analizowanym okresie lat 2016 i 2020 w badanych trzech gminach nie działał żaden żłobek. W 2020 r. w gminie Zambrów 36,7% dzieci w wieku 3-6 lat objętych było wychowaniem przedszkolnym – to o 12,7 pp. mniej niż w gminie Kolno (49,4%). Ponadto, w porównaniu do 2016 r., odsetek dzieci uczęszczających do przedszkola w gminie Zambrów spada (-6,4 pp.), natomiast w gminie Kolno rośnie (8,0 pp.). Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych spadł w latach 2016-2020 we wszystkich trzech jednostkach. W przypadku egzaminów ósmoklasisty w 2021 r., gmina Zambrów plasuje się na średnim poziomie względem dwóch pozostałych gmin – egzaminy z języka polskiego i matematyki wypadły lepiej niż w gminie Kolno, a egzamin z języka angielskiego wypadł lepiej niż w dwóch pozostałych gminach.

Tabela 7 Edukacja – wybrane wskaźniki

Gmina	2016	2020	Dynamika zmian	Ocena poziomu wskaźnika dla gminy Zambrów w 2020 r.
Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym				
Gmina Kolno	41,4	49,4	8,0 pp.	
Gmina Wysokie Mazowieckie	43,0	29,0	-14,0 pp.	
Gmina Zambrów	43,1	36,7	-6,4 pp.	
Współczynnik skolaryzacji brutto (szkoły podstawowe)				
Gmina Kolno	75,49	73,04	-2,45 pp.	
Gmina Wysokie Mazowieckie	34,67	31,21	-3,46 pp.	
Gmina Zambrów	65,41	61,69	-3,72 pp.	
Wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2021 r.				
	Język polski		Matematyka	Język angielski
Gmina Kolno	51,78		37,11	48,02
Gmina Wysokie Mazowieckie	56,76		49,71	52,76
Gmina Zambrów	53,39		42,90	55,15

Źródło: dane GUS, 2022 r.

Liczba stowarzyszeń, fundacji i organizacji społecznych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2020 r. w gminie Zambrów (2,50) była wyższa niż w gminie Kolno (2,35) lecz niższa niż w gminie Wysokie Mazowieckie (3,48). W gminie Zambrów nie odnotowano działalności kół, klubów czy sekcji kulturalnych, podobnie jak w gminie Wysokie Mazowieckie. Inaczej sytuacja wygląda w gminie Kolno, gdzie liczba członków kół, klubów itp. w 2020 r. wynosiła 14,1 w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

Frekwencja w wyborach samorządowych w 2018 r. w gminie Zambrów kształtowała się na poziomie około 56% - to więcej niż w gminie Wysokie Mazowieckie (średnia frekwencja to 45%) lecz mniej niż w gminie Kolno, gdzie średnia frekwencja ze wszystkich czterech wyborów wyniosła 58%.

Tabela 8 Kapitał społeczny – wybrane wskaźniki

Gmina	2016	2020	Dynamika zmian	Ocena poziomu wskaźnika dla gminy Zambrów w 2020 r.	
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców					
Gmina Kolno	1,95	2,35	0,40		
Gmina Wysokie Mazowieckie	3,15	3,48	0,33		
Gmina Zambrów	2,12	2,50	0,38		
Członkowie kół / klubów / sekcji kulturalnych na 1000 mieszkańców					
Gmina Kolno	36,1	14,1	-22,0		
Gmina Wysokie Mazowieckie	-	-	-		
Gmina Zambrów	-	-	-		
Frekwencja wyborcza w 2018 r.					
Sejmiki województw		Rady powiatów	Rady gmin	Wójtowie	
Gmina Kolno	58,05	58,18	58,85	58,18	
Gmina Wysokie Mazowieckie	44,03	44,03	51,85	44,03	
Gmina Zambrów	55,53	56,46	56,40	56,36	

Źródło: dane GUS, 2022 r.

W 2020 r. w gminie Zambrów odnotowano najmniejszą liczbę czytelników bibliotek publicznych w przeliczeniu na 1000 ludności (16). To mniej niż w gminie Wysokie Mazowieckie (21) i znacznie mniej niż w gminie Kolno (68). Liczba wypożyczeń księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach była jednak najwyższa w gminie Zambrów (15,1).

Tabela 9 Kultura – wybrane wskaźniki

Gmina	2016	2020	Dynamika zmian	Ocena poziomu wskaźnika dla gminy Zambrów w 2020 r.
Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności				
Gmina Kolno	72	68	-4	
Gmina Wysokie Mazowieckie	0	21	21	
Gmina Zambrów	16	16	0	
Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach				
Gmina Kolno	18,0	14,3	-3,7	
Gmina Wysokie Mazowieckie	0,0	9,1	9,1	
Gmina Zambrów	15,4	15,1	-0,3	

Źródło: dane GUS, 2022 r.

Wymiar gospodarczy

Gmina Zambrów pozytywnie wyróżnia się na tle pozostałych dwóch gmin pod względem wskaźników gospodarczych. Liczba osób pracujących na 1000 ludności ogółem w 2020 r. wyniosła 219 – znacznie więcej niż w gminie Kolno (45) i Wysokie Mazowieckie (38). Najniższy udział osób bezrobotnych w stosunku do liczby ludności w wieku produkcyjnym także odnotowano w gminie Zambrów (3,1%).

Mieszkańców gminy Zambrów cechuje wyższy poziom przedsiębiorczości o czym świadczy liczba podmiotów gospodarczych wpisana do rejestru REGON oraz osób fizycznych prowadzących własną działalność w przeliczeniu na 1000 ludności – w obu przypadkach wskaźniki są wyższe niż w dwóch innych jednostkach.

Tabela 10 Rynek pracy i przedsiębiorczość – wybrane wskaźniki

Gmina	2016	2020	Dynamika zmian	Ocena poziomu wskaźnika dla gminy Zambrów w 2020 r.
Pracujący na 1000 ludności ogółem				
Gmina Kolno	35	45	10	
Gmina Wysokie Mazowieckie	31	38	7	
Gmina Zambrów	226	219	-7	
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]				
Gmina Kolno	10,8	10,2	-0,6 pp.	
Gmina Wysokie Mazowieckie	3,7	3,8	0,1 pp.	
Gmina Zambrów	5,4	3,1	-2,3 pp.	
Podmioty wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności				
Gmina Kolno	52	59	7 pp.	
Gmina Wysokie Mazowieckie	58	69	11 pp.	
Gmina Zambrów	70	83	13 pp.	
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności				
Gmina Kolno	46	50	4	
Gmina Wysokie Mazowieckie	49	59	10	
Gmina Zambrów	59	72	13	

Źródło: dane GUS, 2022 r.

W wybranych kwestiach finansowych gmina Zambrów także przoduje – w 2020 r. cechowała się najwyższym udziałem dochodów własnych w dochodach ogółem (nieco ponad 50%) oraz dochodami gminy w przeliczeniu na jednego mieszkańca (5 808,76 zł).

Tabela 11 Finanse samorządowe – wybrane wskaźniki

Gmina	2016	2020	Dynamika zmian	Ocena poziomu wskaźnika dla gminy Zambrów w 2020 r.
Udział dochodów własnych w dochodach ogółem [%]				
Gmina Kolno	18,8	25,7	6,9 pp.	
Gmina Wysokie Mazowieckie	43,4	42,4	-1,0 pp.	
Gmina Zambrów	45,8	51,8	6,0 pp.	
Dochody gminy na 1 mieszkańca [zł]				
Gmina Kolno	3 898,31	5 578,88	43,1%	
Gmina Wysokie Mazowieckie	3 262,40	5 783,82	77,3%	
Gmina Zambrów	3 545,68	5 808,76	63,8%	

Źródło: dane GUS, 2022 r.

Wymiar przestrzenny

Na cztery analizowane wskaźniki, dwa z nich korzystnie wyróżniają gminę Zambrów - w 2020 r. odnotowano największą liczbę mieszkań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (314,7) oraz najwyższy udział budynków mieszkalnych podłączonych do kanalizacji. W przypadku kanalizacji co prawda tylko 13,5% budynków w gminie Zambrów korzystało z infrastruktury kanalizacyjnej, lecz wartość wskaźnika w porównywanych gminach wynosiła kolejno 0% i 2,3%. Warto zaznaczyć, że średnia dla województwa podlaskiego wynosiła w tym czasie 40,6%.

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w 2020 r. w gminie Zambrów wyniosła 36,4 m², a więc niewiele mniej (0,5) niż w gminie Wysokie Mazowieckie (36,9 m²), w której powierzchnia ta była największa. Udział budynków podłączonych do sieci wodociągowej zmalał jedynie w gminie Zambrów, co z odnotowanym wzrostem liczby mieszkań sugeruje, że nowe budynki nie są podłączane do sieci wodociągowej (z różnych względów) lecz korzystają z własnych źródeł wody.

Tabela 12 Mieszkalnictwo i infrastruktura techniczna – wybrane wskaźniki

Gmina	2016	2020	Dynamika zmian	Ocena poziomu wskaźnika dla gminy Zambrów w 2020 r.
Mieszkania na 1000 mieszkańców				
Gmina Kolno	241,8	257,4	15,6	
Gmina Wysokie Mazowieckie	297,8	308,0	10,2	
Gmina Zambrów	294,1	314,7	20,6	
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę [m²]				
Gmina Kolno	22,8	24,8	2,0	
Gmina Wysokie Mazowieckie	34,7	36,9	2,2	
Gmina Zambrów	33,1	36,4	3,3	
Udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodociągowej [%]				
Gmina Kolno	80,5	81,8	1,3 pp.	
Gmina Wysokie Mazowieckie	91,9	95,8	3,9 pp.	
Gmina Zambrów	91,8	85,2	-6,6 pp.	
Udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci kanalizacyjnej [%]				
Gmina Kolno	0,0	0,0	0,0 pp.	
Gmina Wysokie Mazowieckie	0,0	2,3	2,3 pp.	
Gmina Zambrów	14,5	13,5	-0,7 pp.	

Źródło: dane GUS, 2022 r.

Gmina Zambrów w 2020 r. cechowała się zdecydowanie najwyższym udziałem odpadów zebranych selektywnie w stosunku do ogółu odpadów – ponad połowa odpadów była zebrana selektywnie. To o 24,3 pp. więcej niż w gminie Wysokie Mazowieckie, drugiej w kolejności pod tym względem. W gminie Zambrów odnotowano także najwyższy wzrost udziału zbierania odpadów selektywnych – w 2020 r. było to o 26,6 pp. więcej niż w 2016 r.

W przypadku zużycia wody z wodociągów na 1 korzystającego najmniejsze zużycie odnotowano w gminie Kolno (41,1 m³). Wskaźnik ten dla gminy Zambrów (70,4 m³) był bardziej zbliżony do gminy Wysokie Mazowieckie (75,3 m³) niż Kolno.

Tabela 13 Gospodarka komunalna i ochrona środowiska – wybrane wskaźniki

Gmina	2016	2020	Dynamika zmian	Ocena poziomu wskaźnika dla gminy Zambrów w 2020 r.
Zużycie wody z wodociągów na 1 korzystającego [m3]				
Gmina Kolno	37,7	41,5	3,8	
Gmina Wysokie Mazowieckie	77,4	75,3	-2,1	
Gmina Zambrów	68,1	70,4	2,3	
Odpady selektywne zebrane z gospodarstw domowych w relacji do ogółu odpadów [%]				
	2017	2020		
Gmina Kolno	15,0	24,3	9,3	
Gmina Wysokie Mazowieckie	21,2	27,0	5,8	
Gmina Zambrów	24,7	51,3	26,6	

Źródło: dane GUS, 2022 r.

Podsumowanie

W świetle 28 analizowanych wskaźników gmina Zambrów wypada lepiej pod względem 11 z nich. Szczególnie korzystnie wypada w przypadku kwestii gospodarczych – dotyczy to wszystkich wskaźników związanych z rykiem pracy, przedsiębiorczością czy finansami publicznymi. Na tle innych gmin, gmina Zambrów charakteryzuje się wyjątkowo wysokim wskaźnikiem liczby osób pracujących w przeliczeniu na 1000 mieszkańców oraz stosunkowo niską liczbą beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności. Także wskaźnik udziału odpadów zebranych selektywnie w stosunku do ogółu odpadów z gospodarstw domowych był zdecydowanie korzystniejszy niż w pozostałych gminach. Gmina Zambrów wypadła również lepiej pod względem udziału budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej, jednakże warto zaznaczyć, że udział ten w porównywanych gminach był zerowy lub oscylujący wokół 2%, a ten dla gminy Zambrów i tak zdecydowanie niższy na tle średniej wartości wskaźnika dla kraju. W przypadku 13 wskaźników, gmina Zambrów uplasowała się pomiędzy jedną a drugą porównywaną gminą – wypadła nie najgorzej ale też nie najlepiej. Sytuacja ta dotyczyła wskaźników z różnych sfer. Cztery wskaźniki wypadły gorzej w porównaniu do reszty gmin i związane były głównie z kwestiami demograficznymi – starzeniem się społeczeństwa i niskim, ujemnym przyrostem naturalnym. Jeden z nich dotyczył liczby czytelników w bibliotekach publicznych, która w przeliczeniu na 1000 mieszkańców była wyjątkowo niska patrząc na dwie pozostałe jednostki samorządowe, w których wskaźnik ten był zdecydowanie wyższy.

Załącznik nr 4 Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej gminy Zambrów

Polityka przestrzenna w systemie polityk publicznych

Polityka przestrzenna należy do sfery tzw. polityk publicznych, które rozumiane są, jako sfera świadomych i zorganizowanych działań struktur państwa i społeczeństwa wokół problemów publicznych. Posługujemy się tu rozumieniem „polityk”, dotyczącym nie samego sprawowania władzy, ale działań w oparciu o przyjęte reguły. O ile polityka w ogólnym znaczeniu zajmuje się przede wszystkim sferą idei, zdobywania władzy i instrumentów jej egzekucji, to polityka publiczna, jako sfera praktyczna – przede wszystkim zagadnieniami związanymi z urzeczywistnianiem idei, i bliska jest zarządzaniu publicznemu.

Polityka przestrzenna spełnia wszystkie kryteria polityk publicznych. Jest to bowiem planowa działalność, polegająca na wykorzystywaniu znajomości dostępnych zasobów oraz praw rządzących kształtowaniem i użytkowaniem przestrzeni w celu najbardziej racjonalnego jej zagospodarowania. W ramach polityki przestrzennej władze publiczne ustalają cele i środki kształtowania zagospodarowania przestrzennego w określonych, zmiennych w czasie warunkach zewnętrznych – społecznych, ekonomicznych, technicznych, a także politycznych. Polityka przestrzenna zajmuje się określeniem celów, wraz ze sposobami ich osiągnięcia, w zakresie użytkowania i przekształcania środowiska życia człowieka, a więc wykorzystywanego przez niego zajmowanego terytorium. Musi ona wpływać na działania podejmowane przez liczne podmioty, czynnie zmieniające kształt tego środowiska.

Obowiązek prowadzenia polityki przestrzennej zawarty jest w polskim prawie, wyznaczającym zakres formalnych kompetencji w tej sferze poszczególnych poziomów władzy.

Instrumentacja polityki przestrzennej

Wdrażanie polityk publicznych można ułożyć w tzw. drabinę interwencji: na najniższym szczeblu władze powstrzymują się od działania, a na najwyższym narzucają swoje rozwiązania, czyli eliminują wybór obywateli, tworząc szczególne zakazy i ograniczenia. Władze mogą działać także na rzecz zwiększania skali wyboru, które ma przed sobą obywatel. Zakres instrumentów oddziaływania jest dość szeroki: najbardziej skuteczne mogą być bezpośrednie inwestycje publiczne, realizujące potrzeby społeczne, ale też istotnie wpływające na zachowania inwestycyjne. Istnieje też sfera prawno-regulacyjna, ale jej skuteczność jest w Polsce przeceniana. Lepiej jest udoskonalać sposoby zarządzania przestrzenią, głównie poprzez zwiększanie wiedzy i poprawę dostępu do informacji o problemach specyficznych obszarów, w których żyją obywatele i funkcjonuje gospodarka. Wszystko to winno sprzyjać większej dynamice wzrostu, co jest obecnie podstawowym kryterium oceny polityk publicznych.

Większa świadomość i zaangażowanie władz w politykę przestrzenną mogą sprzyjać jej skuteczności, ale należy także liczyć w tym względzie na wzrost świadomości obywatelskiej. Zwiększanie wiedzy obywateli może spowodować wzrost poczucia identyfikacji z miejscem zamieszkania oraz świadomości własnej siły sprawczej w procesie rozwoju – to wymarzona sytuacja dla wzrostu zaangażowania obywatelskiego i kapitałowego. Zwiększanie partycypacji obywatelskiej i zaangażowania lokalnego

biznesu może stanowić skuteczną przeciwwagę dla ograniczoności instrumentów sprawowania władzy.

Rekomendacje dla polityki przestrzennej

Głównym wyzwaniem dla polityki przestrzennej jest prawidłowe rozpoznanie, klasyfikacja i uporządkowanie dostępnych zasobów przestrzeni, a następnie umiejętne ich wykorzystanie w procesie rozwoju. Aby proces ten był efektywny, musi odpowiadać na obecne i przyszłe potrzeby lub realizować wypracowane kompleksowe wizje rozwoju. Tak rozumiane prowadzenie polityki przestrzennej będzie prowadzić do wzmocnienia integracji przestrzennej gminy. Aby proces ten przebiegał prawidłowo, niezbędne jest zachowanie komplementarności z dokumentami wyższego rzędu, a więc m.in. bezpośrednio z zasadami polityki przestrzennej określonymi w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego. Zgodnie z tym dokumentem cel strategiczny to: *zrównoważone zagospodarowanie przestrzeni województwa podlaskiego, sprzyjające rozwojowi społeczno-gospodarczemu, spójności społecznej i terytorialnej, konkurencyjności oraz wykorzystaniu potencjału przyrodniczego, kulturowego i położenia przygranicznego.*

Polityka przestrzenna powinna stanowić płaszczyznę negocjacji pomiędzy potrzebami a realnymi możliwościami. Nadrzędną zasadą polityki przestrzennej jest:

1. **Ustrojowa zasada zrównoważonego rozwoju**, oznaczająca taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje integrowanie działań politycznych, gospodarczych i społecznych z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności oraz obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń.

Wynikają z niej następujące zasady planowania publicznego:

1. **zasada racjonalności ekonomicznej** – oznacza, że w ramach polityki przestrzennej jest uwzględniana ocena korzyści społecznych, gospodarczych i przestrzennych w długim okresie,
2. **zasada preferencji regeneracji** (odnowy) nad zajmowaniem nowych obszarów pod zabudowę – oznacza intensyfikację procesów urbanizacyjnych na obszarach już zagospodarowanych, tak by minimalizować ekspansję zabudowy na nowe tereny. Zasada ta przeciwdziała rozpraszaniu zadań inwestycyjnych, przyczynia się do efektywniejszego wykorzystania przestrzeni zurbanizowanej (recykling przestrzeni),
3. **zasada przezorności ekologicznej** – oznacza, że rozwiązywanie pojawiających się problemów powinno następować we właściwym czasie, tj. odpowiednie działania powinny być podejmowane już wtedy, gdy pojawia się uzasadnione przypuszczenie, że problem wymaga rozwiązania, a nie dopiero wtedy, gdy istnieje pełne tego naukowe potwierdzenie,
4. **zasada kompensacji ekologicznej** – polega na takim zarządzeniu przestrzenią, planowaniu i realizacji działań polityki rozwojowej, w tym przestrzennej, by zachować równowagę przyrodniczą i wyrównać szkody w środowisku wynikające z rozwoju przestrzennego (w sytuacjach pozbawionych alternatywy neutralnej przyrodniczo).

Funkcjonowanie zintegrowanego systemu rozwoju zapewniają:

1. **zasada hierarchiczności celów** – zapewniająca koordynację działalności wszystkich podmiotów podejmujących decyzję z poszanowaniem subsydiarności organizacji władz samorządowych – definiuje kluczowe elementy zagospodarowania przestrzennego, które powinny być formułowane na wyższym poziomie planowania, w celu ustalenia niezbędnych standardów i nadania pierwszeństwa realizacji inwestycji celu publicznego dla ograniczenia szkodliwych zjawisk przestrzennych (np. konfliktów),
2. **zasada dynamicznego strefowania** i wyznaczania obszarów funkcjonalnych, jako podstawa do planowania wykorzystania lokalnych i regionalnych potencjałów oraz minimalizacji konfliktów,
3. **zasada partycypacji społecznej** – stanowiącej gwarant praworządności i transparentności gospodarowania przestrzenią i procedur planistycznych,
4. **zasada harmonijnego wpisania dziedzictwa kulturowego w struktury przestrzenne** i otaczający krajobraz, co dotyczy zarówno zespołów, jak i poszczególnych obiektów zabytkowych,
5. **zasada odchodzenia od monofunkcyjności przeznaczenia terenu**, tj. rygorystycznego podziału na trzy formy – przemysł, mieszkalnictwo, wypoczynek, poprzez tworzenie zróżnicowanych układów wielofunkcyjnych wykorzystujących zdobycze zaawansowanych nowoczesnych technologii,
6. **zasada poprawy funkcjonowania struktur i układów przestrzennych**, głównie poprzez rozwój infrastruktury technicznej i społecznej,
7. **zasada tworzenia rezerw terenowych** dla przyszłego rozwoju.

Powyższe zasady pozwalają kształtować **ład przestrzenny**, zapewniając utrzymanie właściwych relacji estetycznych, funkcjonalnych i ekonomicznych zarówno pomiędzy różnymi sposobami zagospodarowania terenów zurbanizowanych, jak i w relacjach pomiędzy układem przyrodniczym i antropogenicznym.

Z punktu widzenia polityki przestrzennej kluczowe znaczenie mają cele strategiczne, takie jak:

1. Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez rozwój usług społecznych
 - 1.1. rozwój dostępności i oferty usług społecznych
 - 1.2. rozszerzenie oferty edukacyjnej oraz kulturalnej i rekreacyjnej
 - 1.3. wzmacnianie integracji społecznej
 - 1.4. dbałość o wysoką jakość przestrzeni publicznych
2. Wzmocnienie lokalnej gospodarki poprzez wykorzystanie potencjału rolnictwa, przetwórstwa i turystyki
 - 2.1. zwiększenie atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej
 - 2.2. wsparcie rolnictwa i rozwoju branży przetwórczej
 - 2.3. wsparcie pozarolniczych form działalności gospodarczej
3. Zrównoważony, jednolity rozwój gminy Zambrów
 - 3.1. zagospodarowanie turystyczne gminy i readaptacja przestrzeni publicznych
 - 3.2. rozwój infrastruktury sieciowej i gospodarki odpadami
 - 3.3. ochrona zasobów środowiska naturalnego.

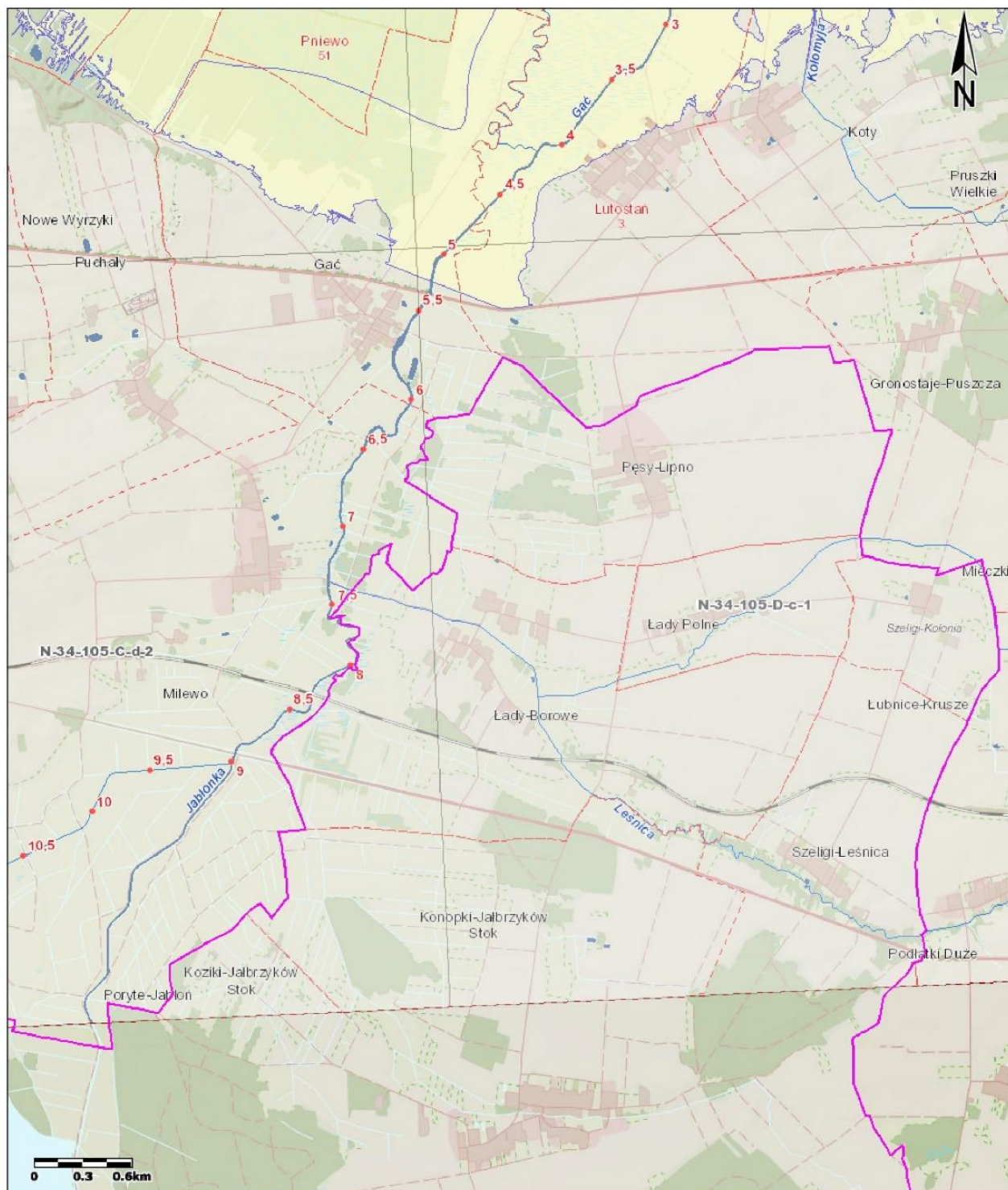
Załącznik nr 5 Mapy zagrożenia powodziowego

Mapa:

Mapy ryzyka powodziowego

Obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1% (raz na 100 lat)

Uwaga: Ten wydruk ma charakter wyłącznie poglądowy i w żadnym razie nie może być traktowany jako dokument oficjalny.

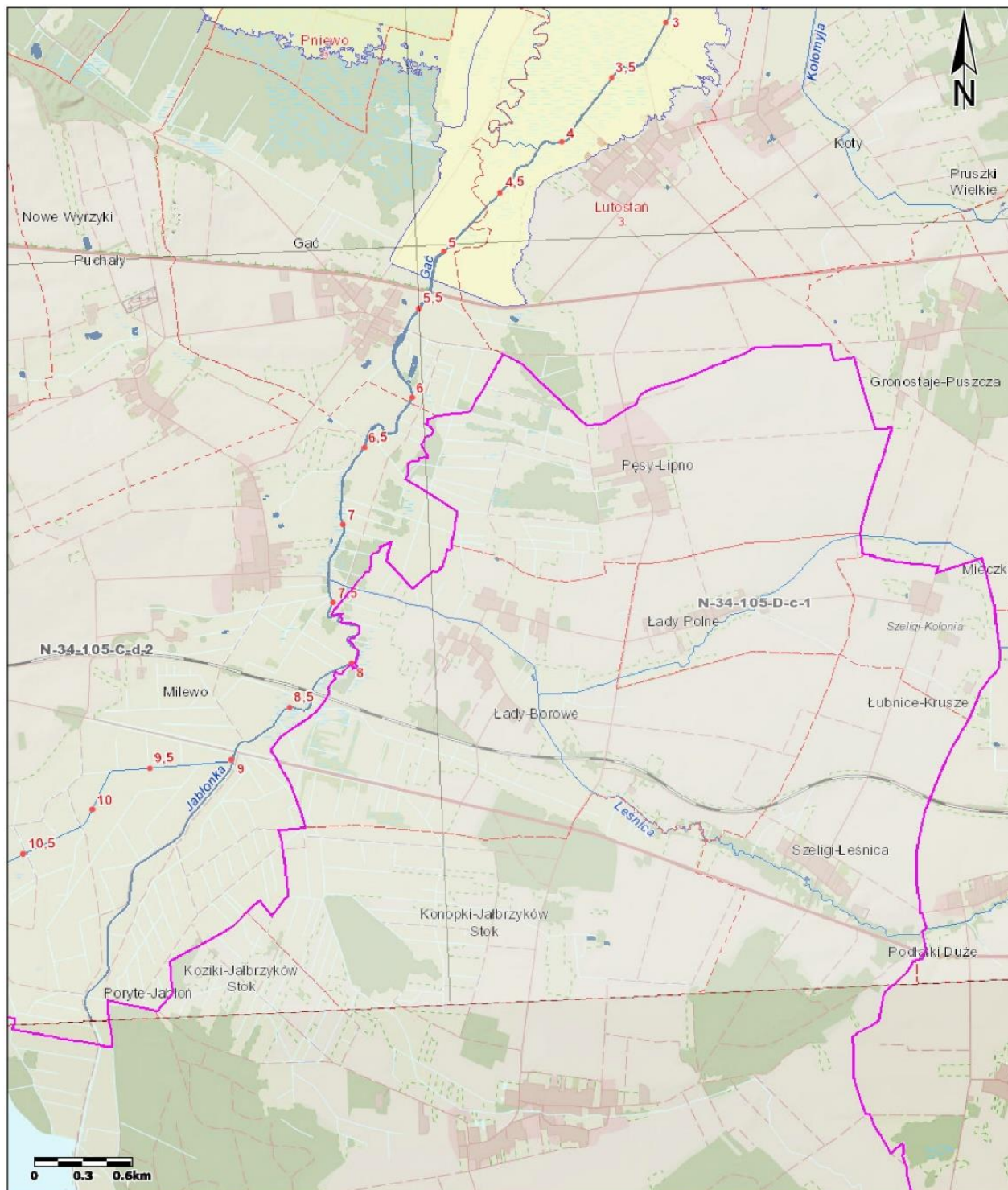
© 2019 Wody Polskie, Wszystkie prawa zastrzeżone.

Mapa:

Mapy ryzyka powodziowego

Obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10% (raz na 10 lat)

Uwaga: Ten wydruk ma charakter wyłącznie poglądowy i w żadnym razie nie może być traktowany jako dokument oficjalny.

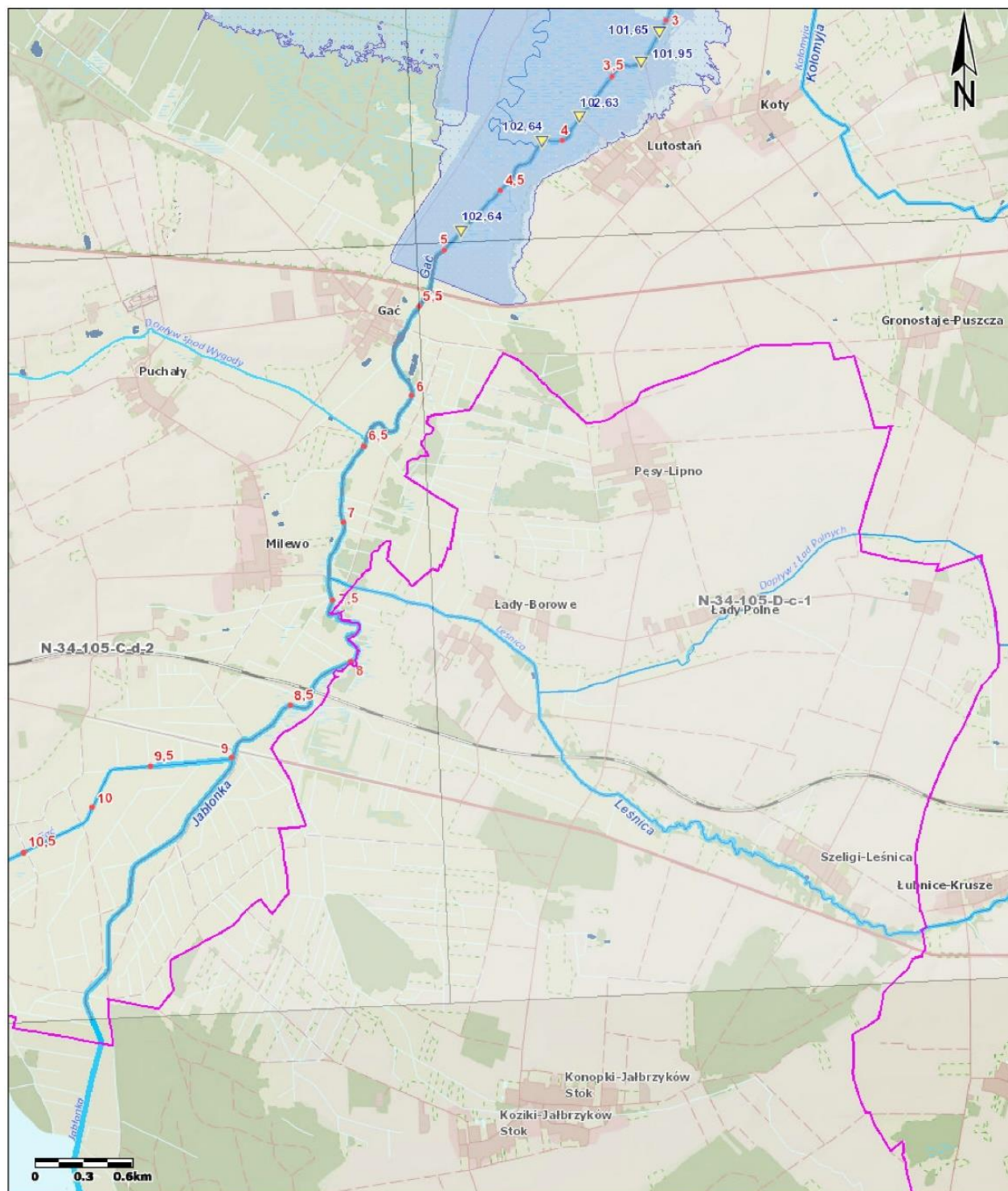
© 2019 Wody Polskie, Wszystkie prawa zastrzeżone.

Mapa:

Mapy zagrożenia powodziowego

Obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10% (raz na 10 lat)

Uwaga: Ten wydruk ma charakter wyłącznie poglądowy i w żadnym razie nie może być traktowany jako dokument oficjalny.

© 2019 Wody Polskie, Wszystkie prawa zastrzeżone.

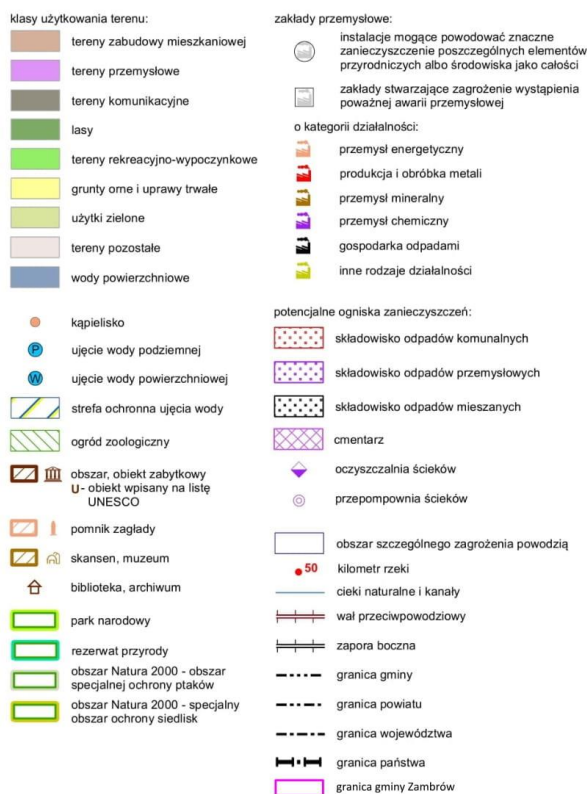
OBJAŚNIENIA ZNAKÓW

MAPA ZAGROŻENIA POWODZIOWEGO

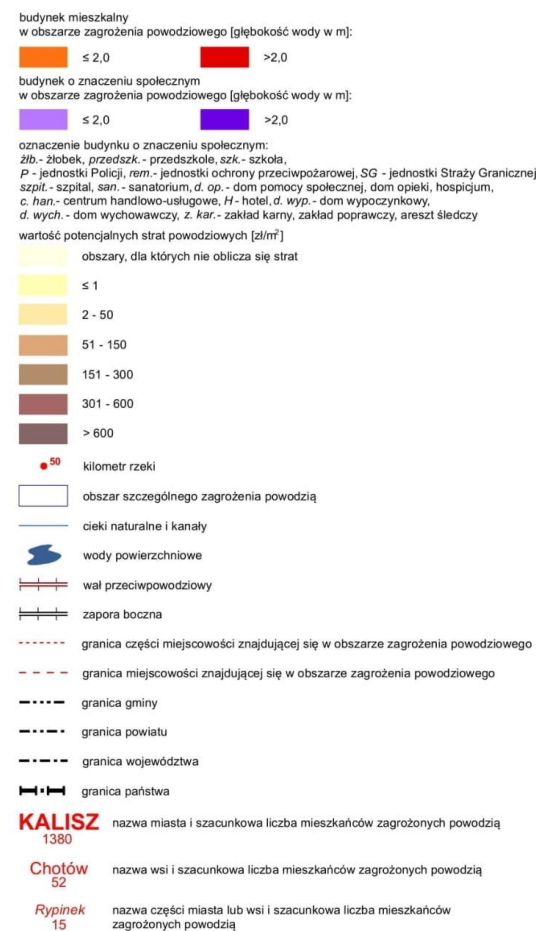

MAPA RYZYKA POWODZIOWEGO

Potencjalne negatywne skutki dla środowiska, dziedzictwa kulturowego i działalności gospodarczej

Potencjalne negatywne skutki dla życia i zdrowia ludzi oraz wartości potencjalnych strat powodziowych

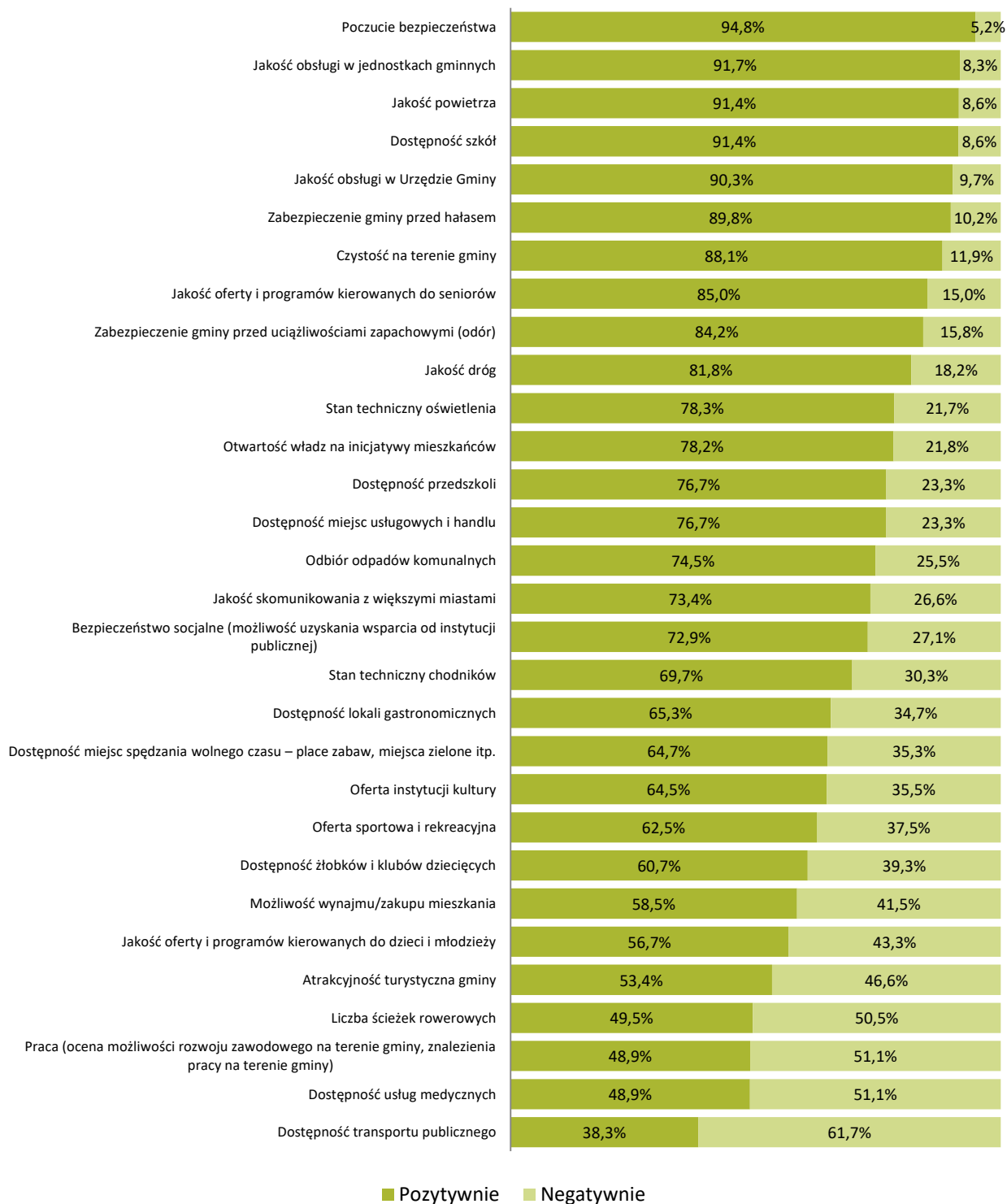

Spis rysunków

Rysunek 1. Wizja rozwoju województwa podlaskiego do 2030 roku.....	7
Rysunek 2 Wykaz wód powierzchniowych i zlewni ulokowanych na terenie Gminy Zambrów.....	13
Rysunek 3. Obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne.....	18
Rysunek 4. Schemat wdrażania strategii.....	50
Rysunek 5. Wykaz sołectw gminy Zambrów.....	60
Rysunek 6. Obszary chronione na terenie Gminy Zambrów.	65

Spis wykresów

Wykres 1. Płeć respondentów	83
Wykres 2. Wiek respondentów.....	84
Wykres 3. Wykształcenie respondentów.....	84
Wykres 4. Status na rynku pracy.....	85
Wykres 5. Czy uważa Pani / Pan, że Gmina Zambrów jest dobrym miejscem do życia?.....	86
Wykres 6. Gdzie w perspektywie najbliższych 5 lat chciałaby/chciałby Pani/Pan mieszkać?	87
Wykres 7. Które z wymienionych określić najlepiej charakteryzuje sposób gospodarowania pieniędzmi w Pana(i) gospodarstwie domowym?	87
Wykres 8. Co Pana/Pani zdaniem jest największą zaletą, mocną stroną, atutem Gminy Zambrów?	88
Wykres 9. Co Pana/Pani zdaniem jest największą wadą, słabą stroną Gminy Zambrów?	89
Wykres 10. Spośród wymienionych elementów infrastruktury oraz oferty dostępnej na terenie Gminy Zambrów, proszę określić jak ocenia Pan(i) ich aktualny stan/dostępność. Proszę odnieść się do każdej z kategorii.	

.....	91
Wykres 11. Z poniższego katalogu problemów społecznych, proszę wskazać te, które Pani/Pana zdaniem w istotny sposób dotyczą Gminy Zambrów (można wskazać dowolną liczbę odpowiedzi):.....	93
Wykres 12. Z zaproponowanych poniżej możliwych kierunków rozwoju Gminy Zambrów proszę wybrać maksymalnie 2 kierunki, które jej władze powinny rozważyć jako najkorzystniejsze dla dalszego rozwoju gminy.....	94
Wykres 13. Co Pana/Pani zdaniem należy zrobić (jakie przedsięwzięcie zrealizować), aby w Gminie Zambrów żyło się lepiej?	95
Wykres 14. Czy uważa Pan(i), że ma Pan(i) realny wpływ na to, co dzieje się w Pani/Pana najbliższym otoczeniu (miejscowość, sołectwo)?	95

